Vysoká škola ekonomická v Praze

Národohospodářská fakulta

Hlavní specializace: Národní hospodářství

KOMPARACE VÝVOJE NEZAMĚSTNANOSTI V PLZEŇSKÉM A MORAVSKOSLEZSKÉM KRAJI V LETECH 2007-2017 PODLE DOSAŽENÉ ÚROVNĚ VZDĚLÁNÍ OBYVATELSTVA

bakalářská práce

Autor: Diana Petráková

Vedoucí práce: Ing. Vladimír Štípek, Ph.D.

Rok: 2018

Prohlašuji na svou čest, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a s použitím uvedené literatury.

Diana Petráková

V Praze, dne 5.12. 2018

Poděkování

Za vedení práce, připomínky a cenné rady děkuji vedoucímu mé bakalářské práce Ing. Vladimíru Štípkovi, Ph.D.. Také děkuji své rodině za obrovskou podporu během celého bakalářského studia.

Vysoká škola ekonomická v Praze
Katedra hospodářské a sociální politiky

Národohospodářská fakulta
Akademický rok: 2017/2018

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Zpracovatelka: **Diana Petráková**

Studijní program: Ekonomie a hospodářská správa

Obor: Národní hospodářství

Název tématu: **Komparace vývoje nezaměstnanosti v Plzeňském a Moravskoslezském kraji v letech 2007-2017 podle dosažené úrovně vzdělání obyvatelstva**

Zásady pro vypracování:

1. Práce si klade za cíl zaměřit se na srovnání vývoje nezaměstnanosti podle dosažené úrovně vzdělání obyvatelstva a vybraných ukazatelů trhu práce v Plzeňském a Moravskoslezském kraji v letech 2007-2017. Na základě komparace shromážděných dat bude analyzován současný stav nezaměstnanosti obyvatelstva podle dosažené úrovně vzdělání a následně budou navržena doporučení vedoucí ke zlepšení současného stavu ve zkoumaných oblastech.
2. Regionální rozdíly v míře nezaměstnanosti se v mnoha zemích zvětšují a není tomu jinak ani u ČR. Práce se bude zabývat touto problematikou na příkladu Plzeňského a Moravskoslezského kraje. Důvodem pro volbu těchto krajů je výrazná odlišnost v míře nezaměstnanosti. Zatímco v Plzeňském kraji patří nezaměstnanost k jedné z nejnižších v ČR, Moravskoslezský kraj patří dlouhodobě ke krajům s nejvyšší nezaměstnaností. Přínosem této práce bude srovnání vývoje nezaměstnanosti podle dosažené úrovně vzdělání obyvatelstva ve vybraných krajích, které nebylo doposud provedeno.
3. V úvodu teoretické části se práce zaměří na vymezení základních pojmů souvisejících s vybranou problematikou, jako jsou nabídka a poptávka po práci, druhy nezaměstnanosti, způsoby měření nezaměstnanosti apod. Následně se práce bude věnovat ekonomickým a sociálním důsledkům nezaměstnanosti, státní politice zaměstnanosti nebo například definici vzdělání a významu vzdělání na trhu práce. V této části bude použita primárně metoda odborné literární rešerše.
4. Praktická část se bude zabývat nejprve analýzou vývoje počtu obyvatel podle dosažené úrovně vzdělání, dále bude analyzován vývoj zaměstnanosti a nezaměstnanosti a bude zhodnocen vývoj trhu práce podle vybraných ukazatelů v Plzeňském a Moravskoslezském kraji v letech 2007-2017. Další část bude zaměřena na komparaci krajů z hlediska vývoje nezaměstnanosti podle dosažené úrovně vzdělání obyvatelstva a dalších ukazatelů trhu práce ve zkoumaném období. Závěrečná část se bude věnovat aktivní politice zaměstnanosti ve vybraných krajích. V této části bude použita primárně metoda komparace a analýzy. Data budou převážně využita ze zdrojů MPSV, ČSÚ a Úřadu práce. Výsledkem bude srovnávací studie vývoje nezaměstnanosti podle dosažené úrovně vzdělání ve vybraných krajích, zhodnocení daného vývoje a provedení hospodářsko-politického doporučení.

Rozsah práce: 45 stran

Seznam odborné literatury:

1. EZCURRA, Roberto – RODRIGUEZ-POSE, Andres: Political Decentralization, Economic Growth and Regional Disparities in the OECD, Regional Studies vol. 47, No.3, 2013, str. 388-401, ISSN 00343404
2. HÁJEK, Oldřich: Regionální disparity a regionální politika: Česká republika v programovém období 2007-2013, Žilina, Georg, 2011, ISBN 978-80-89401-50-5.
3. HYNNINEN, Sanna-Mari – KANGASHARJU, Aki – PEHKONEN, Jaakko: Matching Inefficiencies, Regional Disparities, and Unemployment, LABOUR: Review of Labour Economics sv.23, č. 3, 2009, str.481-506, ISSN 11217081
4. SIROVÁTKA, Tomáš – ŠIMÍKOVÁ Ivana: Politika zaměstnanosti a další opatření na trhu práce v dlouhodobé perspektivě a v průběhu krize, Praha, VÚPSV, 2013, ISBN 978-80-7416-114-8.
5. ZIERAHN, Ulrich Theodor: Agglomeration, congestion, and regional unemployment disparities, The Annals of Regional Science sv. 51, č.2, 2013, str.435-457

Datum zadání bakalářské práce: březen 2018

Termín odevzdání bakalářské práce: květen 2018

Diana Petráková
Řešitelka

Ing. Vladimír Štípek
Vedoucí práce

doc. Ing. Miroslav Ševčík, CSc.
Vedoucí katedry

doc. Ing. Miroslav Ševčík, CSc.
Děkan NF VŠE

Abstrakt

Tato bakalářská práce se zabývá komparací vývoje nezaměstnanosti podle dosažené úrovně vzdělání obyvatelstva a vybraných ukazatelů trhu práce v Plzeňském a Moravskoslezském kraji v letech 2007-2017. V teoretické části metodou odborné literární rešerše vymezuji základní pojmy související s trhem práce, nezaměstnaností, státní politikou zaměstnanosti a vzděláním. V praktické části využívám metodu analýzy a komparace ke zhodnocení současného stavu trhu práce ve zkoumaných oblastech. Stěžejní část práce je zaměřena na komparaci krajů z hlediska vývoje nezaměstnanosti a vybraných ukazatelů trhu práce podle dosažené úrovně vzdělání. Na základě shromážděných dat navrhuji v závěru práce hospodářsko-politická doporučení. Výsledkem práce je srovnávací studie, která potvrdila stále větší aktuálnost tématu. Oba monitorované kraje vykazovaly po celé období výrazné rozdíly. Zatímco v Plzeňském kraji je stav trhu práce velmi příznivý a bylo tomu tak po celou dobu šetření, tak v Moravskoslezském kraji jsou hodnoty stále alarmující, a to i přes mírný progres v posledních letech. Za hlavní příčinu tohoto problému považuji nedostatečnou úroveň vzdělání obyvatel Moravskoslezského kraje a nesoulad mezi úrovní vzdělání dosaženou uchazeči o zaměstnání a úrovní vzdělání požadovanou na trhu práce.

Klíčová slova

nezaměstnanost, trh práce, vzdělání, Plzeňský kraj, Moravskoslezský kraj

JEL klasifikace

E24, J21, J64

Abstract

This bachelor thesis deals with the comparison of the development of unemployment according to the achieved level of education of the population and selected indicators of the labor market in the Pilsen Region and the Moravian-Silesian Region in the years 2007-2017. In the theoretical part I define the basic concepts related with the labor market, the unemployment, the state employment policy and the education. In the practical part I use the method of analysis and comparison to evaluate the current state of the labor market in the monitored areas. The crucial part of the thesis focuses on the comparison of regions in terms of the development of unemployment and selected indicators of the labor market according to the achieved level of education. On the basis of the collected data I propose an economic-political recommendations at the end of the thesis. The result of the thesis is a comparative study, that confirmed the topicality of the topic. Both monitored regions showed significant differences throughout the period. While the state of the labor market is very favorable in the Pilsen region and it was so throughout the investigation, so the values in the Moravian-Silesian region are still alarming, despite the slight progress in recent years. The main cause of this problem is the insufficient level of education of the inhabitants of the Moravian-Silesian Region and a mismatch between the level of education achieved by job applicants and the level of education required in the labor market.

Key words

unemployment, labor market, education, Pilsen Region, Moravian-Silesian Region

JEL classification

E24, J21, J64

Obsah

ÚVOD **9**
1. TEORETICKÁ ČÁST **11**
1.1 Metodologie **11**
1.2 Literární rešerše a současný stav poznání **12**
1.3 Teoretické vymezení pojmů **14**
1.3.1 Trh práce 14
1.3.2 Nezaměstnanost 20
1.3.3 Státní politika zaměstnanosti 28
1.3.4 Vzdělání 31
1.4 Charakteristika zkoumaných oblastí **32**
1.4.1 Plzeňský kraj 32
1.4.2 Moravskoslezský kraj 34
2. PRAKTICKÁ ČÁST **36**
2.1 Analýza vývoje sledovaných ukazatelů v letech 2007-2017 ..... **37**
2.1.1 Vývoj počtu obyvatel podle vzdělání 37
2.1.2 Vývoj počtu zaměstnaných a míry zaměstnanosti 40
2.1.3 Vývoj nezaměstnanosti 43
2.1.4 Vývoj vybraných ukazatelů trhu práce 46
2.2 Komparace vývoje zaměstnanosti podle vzdělání v letech 2007-2017 ..... **49**
2.3 Komparace vývoje nezaměstnanosti podle vzdělání v letech 2007-2017 ..... **51**
2.4 Komparace vývoje vybraných ukazatelů trhu práce podle vzdělání v letech 2007-2017 ..... **55**
2.4.1 Vývoj počtu uchazečů o zaměstnání 55
2.4.2 Vývoj počtu volných pracovních míst 61
2.4.3 Vývoj počtu uchazečů na jedno volné pracovní místo 67
2.5 Vývoj výdajů na státní politiku zaměstnanosti s důrazem na aktivní politiku zaměstnanosti v letech 2007-2017 ..... **71**
2.5.1 Analýza vývoje výdajů na státní politiku zaměstnanosti 71
2.5.2 Komparace vývoje výdajů na aktivní politiku zaměstnanosti 74
2.6 Výsledky analýzy a komparace **76**
2.7 Hospodářsko-politická doporučení **87**
ZÁVĚR **91**
Seznam použitých zkratek **95**
Seznam tabulek a grafů **96**
Seznam literatury a dalších pramenů **99**

ÚVOD

Ve své bakalářské práci se zaměřuji na problematiku nezaměstnanosti, jako jednoho z nejvýznamnějších jevů a zároveň problémů současné moderní společnosti a významu dosaženého vzdělání v tomto kontextu. Přestože nezaměstnanost patří k nejsledovanějším makroekonomickým ukazatelům, není výhradně jenom ekonomickým, ale je rovněž i sociálním problémem, který postihuje jak společnost, tak jednotlivce. S vědomím, že se jedná o široké téma, které není možné v rámci jedné práce obejmout v celém rozsahu, jsem si vybrala užší oblast zkoumání mapující vývoj nezaměstnanosti v Plzeňském a Moravskoslezském kraji v letech 2007-2017 podle dosažené úrovně vzdělání obyvatelstva. Na základě nashromážděných dat se snažím analyzovat příčiny a vlivy determinující rozdílnou výši míry nezaměstnanosti ve sledovaném období v těchto regionech. Pro svou práci jsem si záměrně vybrala Plzeňský a Moravskoslezský kraj, ve kterých je míra nezaměstnanosti výrazně odlišná. Zatímco v Plzeňském kraji patří nezaměstnanost k jedné z nejnižších v ČR, Moravskoslezský kraj patří dlouhodobě ke krajům s nejvyšší nezaměstnaností. Tyto regionální rozdíly jsou ovlivněny mnoha faktory, mezi něž mj. řadíme výši dosaženého vzdělání, jakožto možného nástroje změny. Smyslem práce je zmapovat dosavadní poznatkovou základnu týkající se tématu, analyzovat shromážděná data, provést komparaci stávajícího stavu ve vybraných lokalitách a na základě získaných informací navrhnout vhodná hospodářsko-politická doporučení.

Teoretická část práce je rozdělena do čtyř hlavních kapitol. První kapitola je zaměřena na metodologii, kde jsou představeny metody použité v teoretické a praktické části práce. Ve druhé kapitole následuje literární rešerše a zhodnocení současného stavu. Třetí kapitola se věnuje teoretickému vymezení pojmů souvisejících s vybranou problematikou a je rozdělena do čtyř podkapitol. První podkapitola se věnuje definici trhu práce spolu s teoretickým vymezením poptávky po práci, nabídky práce a rovnováhy na trhu práce. Druhá podkapitola se zabývá definicí nezaměstnanosti, jejími druhy a popisem rozdílných metodik měření nezaměstnanosti. Pozornost je také věnována sociálním a ekonomickým důsledkům nezaměstnanosti a regionálním rozdílům v nezaměstnanosti. Třetí podkapitola je zaměřena na státní politiku zaměstnanosti a její dělení na aktivní a pasivní politiku zaměstnanosti. Čtvrtá podkapitola se zabývá definicí vzdělání

a významu vzdělání na trhu práce. Poslední, čtvrtá kapitola je věnována charakteristice krajů a jejich historickému vývoji determinujícímu jejich současnou strukturu.

Práce je rozdělena na část teoretickou a praktickou. Teoretická část práce používá primárně metodu odborné literární rešerše. Metodami zvolenými v praktické části jsou analýza a komparace. Metoda analýzy je využita především v první kapitole praktické části práce. Ta se nejprve věnuje analýze vývoji počtu obyvatel podle dosažené úrovně vzdělání. Poté je analyzován vývoj celkového počtu zaměstnaných a míry zaměstnanosti. Následně je sledován vývoj nezaměstnanosti podle ukazatele podílu nezaměstnaných osob a obecné míry nezaměstnanosti a je analyzován vývoj vybraných ukazatelů trhu práce. V následujících třech kapitolách praktické části práce je již použita metoda komparace ke srovnání zkoumaných jevů. Nejprve dochází ke komparaci krajů z hlediska vývoje zaměstnanosti podle dosažené úrovně vzdělání. Dále je provedeno srovnání vývoje nezaměstnanosti podle dosažené úrovně vzdělání, kde je využit ukazatel obecné míry nezaměstnanosti. Poté dochází ke komparaci vývoje vybraných ukazatelů trhu práce podle vzdělání. Tato komparace je rozdělena do tří částí. V první části dochází k porovnání vývoje počtu uchazečů o zaměstnání, druhá část je zaměřena na komparaci krajů z hlediska vývoje počtu volných pracovních míst a poslední část se věnuje komparaci vývoje počtu uchazečů na jedno volné pracovní místo. Práce je také zaměřena na analýzu výdajů na státní politiku zaměstnanosti a komparaci výdajů na aktivní politiku zaměstnanosti. V závěru praktické části práce jsou zhodnoceny výsledky analýzy a komparace a dochází k provedení hospodářsko-politických doporučení.

Cílem bakalářské práce je zaměřit se na srovnání vývoje nezaměstnanosti podle dosažené úrovně vzdělání obyvatelstva a vybraných ukazatelů trhu práce v Plzeňském a Moravskoslezském kraji v letech 2007-2017. Cílem práce je nejprve analyzovat vývoj vzdělanostní struktury obyvatel a zhodnotit stav trhu práce podle vývoje sledovaných ukazatelů. Stěžejním cílem je komparace krajů podle vývoje zaměstnanosti, nezaměstnanosti a vybraných ukazatelů trhu práce z hlediska vzdělání. Na základě této komparace práce také zjišťuje, které úrovně vzdělání jsou nejvíce zasaženy nezaměstnaností a které naopak nejméně, a zda úroveň vzdělání uchazečů o zaměstnání je v souladu s požadovanou úrovní vzdělání u volných pracovních míst. Výsledným cílem práce je vytvořit srovnávací studii, ve které bude na základě komparace shromážděných dat analyzován současný stav ve zkoumaných krajích, a na závěr provést doporučení vedoucí ke zlepšení současného stavu.

1. TEORETICKÁ ČÁST

1.1 Metodologie

Záměrem této kapitoly je představit metody, které jsou použity jak v teoretické, tak praktické části práce.

Teoretická část je zaměřena na vysvětlení základních pojmů souvisejících s danou problematikou prostřednictvím metody odborné literární rešerše. Nejprve vymezuji pojmy související s trhem práce, dále se věnuji nezaměstnanosti, kde zmiňuji například druhy nezaměstnanosti, způsoby měření nezaměstnanosti nebo sociální a ekonomické důsledky nezaměstnanosti. Následující část práce, kterou považuji za velmi podstatnou pro pochopení dané problematiky, je věnována regionálním rozdílům v nezaměstnanosti. Dále také zmiňuji aktivní a pasivní politiku zaměstnanosti. Pozornost je rovněž zaměřena na definici vzdělání a především na význam vzdělání na trhu práce. V závěru teoretické části práce, která přináší základní přehled o zkoumaných oblastech, charakterizuji Plzeňský a Moravskoslezský kraj.

V praktické části je využita především metoda analýzy a komparace pro zhodnocení vývoje vybraných ukazatelů ve sledovaném období 2007-2017. V průběhu zpracování bakalářské práce se naskytl problém v podobě nedostupnosti některých dat pro rok 2017. V práci jsou tato data označena křížkem.

V první kapitole praktické části je použita metoda analýzy, kde je nejprve sledován vývoj počtu obyvatel podle dosažené úrovně vzdělání. Dále je analyzován vývoj celkového počtu zaměstnaných a míry zaměstnanosti. Následně je sledován vývoj nezaměstnanosti podle ukazatele podílu nezaměstnaných osob a obecné míry nezaměstnanosti. Vývoj zaměstnanosti a nezaměstnanosti v krajích je pro komplexnější zhodnocení stavu trhu práce porovnán s vývojem ČR. Jako poslední je provedena analýza vybraných ukazatelů trhu práce, jimiž jsou počet uchazečů o zaměstnání, počet volných pracovních míst a počet uchazečů na jedno volné pracovní místo. Tato kapitola pomáhá metodou analýzy představit vývoj vzdělanostní struktury obyvatel a zhodnotit vývoj trhu práce ve zkoumaných krajích.

Ve druhé kapitole je využita metoda komparace pro srovnání krajů z hlediska vývoje zaměstnanosti podle vzdělání. V této kapitole je celkový počet zaměstnaných rozdělen do dílčích skupin podle jednotlivých úrovní vzdělání a na základě jejich srovnání je zhodnocen vývoj vzdělanostní struktury zaměstnaných ve sledovaných krajích.

Metoda komparace je rovněž použita ve třetí kapitole praktické části, která je zaměřena na srovnání vývoje nezaměstnanosti podle dosažené úrovně vzdělání. V této kapitole je sledován ukazatel obecné míry nezaměstnanosti, který přináší dostatečné informace o tom, které úrovně vzdělání jsou v krajích nejvíce zasaženy nezaměstnaností a které naopak nejméně.

Ve čtvrté kapitole dochází metodou komparace ke srovnání vývoje vybraných ukazatelů z hlediska vzdělání. Nejprve je provedena komparace počtu uchazečů o zaměstnání, poté dochází ke srovnání počtu volných pracovních míst a počtu uchazečů na jedno volné pracovní místo. Na základě této komparace práce zjišťuje, do jaké míry úroveň dosaženého vzdělání uchazečů o zaměstnání odpovídá požadovanému vzdělání u volných pracovních míst ve zkoumaných krajích.

V páté kapitole praktické části je využita analýza pro zhodnocení vývoje výdajů na státní politiku zaměstnanosti. Dále je metodou komparace srovnán vývoj výdajů na aktivní politiku zaměstnanosti. Práce na základě této komparace zjišťuje, který kraj kladl větší důraz na aktivní politiku zaměstnanosti během sledovaného období.

V závěru jsou shrnuty veškeré poznatky a závěry získané z praktické části, na základě nichž jsou navržena hospodářsko-politická doporučení.

1.2 Literární rešerše a současný stav poznání

Nezaměstnanost lze označit za velmi dobře probádanou oblast vědy, které se věnovalo mnoho významných ekonomů, a proto je odborná literatura zabývající se touto problematikou poměrně rozsáhlá. Na základě prostudované literatury, předkládám rešerši textů vlivných ekonomů. V teoretické části, která je zaměřena na vymezení klíčových pojmů pro účel práce, čerpám z publikací autorů, kteří se těmito pojmy zabývali.

Trh práce a nezaměstnanost jsou témata, která zkoumalo mnoho domácích autorů – Brožová, Holman, Krebs, Vlček, Hájek, Mareš, Buchtová, Šmajs, Boleloucký atd. Nezůstala jsem však pouze u domácích autorů a při čerpání z literárních zdrojů jsem vybrala také zdroje zahraniční – Samuelson, Nordhaus atd. Zahraniční zdroje mi posloužily také při zkoumání regionálních rozdílů v nezaměstnanosti – Hynninen, Kangasharju, Pehkonen, Zierahn, Ezcurra, Pose atd.

Pro vymezení státní politiky zaměstnanosti bylo s ohledem na zkoumané kraje čerpáno ze zdrojů domácích autorů – Kaczor, Kliková, Kotlán, Sirovátka, Šimíková atd. Také pro porozumění významu vzdělání na trhu práce mi posloužila jako kvalitní

zdroj domácí literatura – Veteška, Tureckiová atd. Jako další zdroj byly pro charakteristiku krajů využity informace získané na oficiálních stránkách Českého statistického úřadu (dále jen ČSÚ) a Ministerstva práce a sociálních věcí ČR (dále jen MPSV).

Problematika nezaměstnanosti je v ČR sledována ústředními státními institucemi, kterými jsou MPSV a ČSÚ. Větší pozornost je jí pak věnována krajskými pobočkami, v případě této bakalářské práce v Plzni a Ostravě, které nám podávají detailnější informace o nezaměstnanosti i s ohledem na úroveň dosaženého vzdělání. Zdroji pro praktickou část práce se stala data převážně ze zdrojů ČSÚ, MPSV a Úřadu práce (dále jen ÚP). Ve velké míře jsou data získána ze statistik ČSÚ, statistických ročenek ČSÚ, statistik MPSV a z ročních zpráv o analýze stavu a vývoje trhu práce ÚP ČR a krajských poboček v Plzni a Ostravě.

Nezaměstnanost je velmi diskutovaným tématem a patří mezi hlavní ekonomické a sociální problémy.[1] Mezi regiony dochází k rozdílům v nezaměstnanosti, které jsou ovlivněny řadou faktorů. I když se v současnosti situace zlepšuje, tak stále dochází k regionálním rozdílům, které jsou často přetrvávající a odlišné.[2] V ČR tento problém spatřujeme právě u Plzeňského a Moravskoslezského kraje. Plzeňský kraj po velmi dlouhou dobu vykazuje hodnoty nezaměstnanosti, které jsou pod průměrem ČR. Moravskoslezský kraj vykazuje hodnoty nadprůměrné, a i když si v posledních letech můžeme všimnout zlepšení stavu trhu práce, tak stále patří Moravskoslezský kraj ke krajům, které jsou nejvíce zasaženy nezaměstnaností.

Jedním z významných faktorů, který ovlivňuje nezaměstnanost, je vzdělání. Vzdělání pomáhá nezaměstnanost snižovat.[3] Trh práce je složitým jevem, který se postupem času mění a na tyto změny je důležité reagovat právě prostřednictvím procesu vzdělávání.[4] Bakalářská práce je proto zaměřena na srovnání dvou krajů s odlišnou nezaměstnaností s ohledem na úroveň dosaženého vzdělání. Práce se snaží zjistit, do jaké míry má vzdělání vliv na nezaměstnanost, které úrovně vzdělání jsou v krajích nejvíce zasaženy nezaměstnaností a které naopak nejméně, a zda vzdělání uchazečů odpovídá požadavkům volných pracovních míst. Výsledkem práce je srovnávací studie vývoje nezaměstnanosti podle dosažené úrovně vzdělání v Plzeňském a Moravskoslezském kraji, které nebylo doposud provedeno.

[1] Vlček, 2009, s. 411
[2] Hynninen, Kangasharju, Pehkonen, 2009, s. 481-482
[3] Žídková, Vztah vzdělání a nezaměstnanosti v regionech ČR (online.agris.cz), s. 330
[4] Veteška, Tureckiová, 2008, s. 13-14

1.3 Teoretické vymezení pojmů

1.3.1 Trh práce

Trh práce je trhem primárního výrobního faktoru, kterým je práce.[5] Práce je podle Vlčka chápána jako záměrná hospodářská činnost člověka. Stejně jako na jiných trzích se tu střetává nabídka s poptávkou. Práci nabízejí lidé (domácnosti) a na straně poptávky vystupují firmy. Subjekty na straně nabídky mají ale menší možnost volby než firmy, které práci poptávají, trh práce je tedy trhem asymetrickým.[6]

Trh práce je specifickým trhem, kde práce je funkcí pracovní síly a je úzce spjata s osobností člověka. Jak již bylo uvedeno, na trhu práce se jako na ostatních trzích střetává nabídka s poptávkou, ale tržní mechanismy, které vyrovnávají nabídku s poptávkou prostřednictvím ceny, v tomto případě mzdy, jsou na trhu práce silně oslabeny.[7]

Krebs mezi hlavní příčiny uvádí, že pro firmy či zaměstnance není rozhodující pouze cena práce (mzda), ale také jiné skutečnosti, které jsou odvozené od jejich preferencí jako například rizikovost práce nebo prestiž povolání. Dále segmentace trhu, která je dána rozdílnými dispozicemi a předpoklady mezi lidmi, vede k rozdílným mzdám v různých profesních skupinách. Velkou roli hrají také odbory, které prostřednictvím kolektivního vyjednávání usilují o vyšší mzdy, nebo stát, který stanovuje legislativu, podle níž se subjekty na trhu práce musí řídit. Všechny tyto okolnosti způsobují, že mzdy se stávají nepružnými směrem dolů, trh je příliš rigidní, regulovaný a to vede k nerovnováze na trhu práce a k nezaměstnanosti.[8]

V dnešní společnosti dochází ke změnám na trhu práce. Charakteristickými znaky jsou nejistota a velké příležitosti. Vznikají nám sice nové pracovní příležitosti, ty jsou ale na trhu práce nerovnoměrně rozloženy. Očekává se, že pracovníci budou na tyto změny flexibilně reagovat. Na současných trzích práce dochází k nárůstu podílu dobře ohodnocených pracovních míst, které jsou ale založeny na znalostech. Stále více je zaměřena pozornost na kvalifikované pracovníky a dochází k trvalé restrukturalizaci. Pro úspěšný trh práce je tedy důležitá flexibilita a vědomosti pracovníků. V současné době jsou stále méně vytvářena pracovní místa pro méně kvalifikované pracovníky. Dlouhodobá nezaměstnanost je projevem rigidity trhu práce, která je prvotně dána

[5] Brožová, 2003, s. 13
[6] Vlček, 2009, s. 197
[7] Krebs a kol., 2010, s. 310-311
[8] Krebs a kol., 2010, s. 310-311

nepružností nabídky práce. Dochází sice k vytváření nových pracovních míst, ty ale nevedou k žádoucímu snížení nezaměstnanosti.[9]

Tento jev se na našem trhu práce již projevil. Pokud se zaměříme na zkoumané kraje, v Moravskoslezském kraji je trh práce oproti Plzeňskému kraji nepružný. To je dáno jednostranným zaměřením pracovníků a jejich nízkou kvalifikací. Dominující odvětví, které v kraji převažuje, zabraňuje jednoduchému přecházení z jednoho odvětví do druhého z důvodu časové náročnosti, které rekvalifikace vyžadují, a tak se trh stává rigidním. To následně vede k přetrvávající nezaměstnanosti, která je v kraji dlouhodobě nad průměrem. Zatímco v Plzeňském kraji prosperují různá odvětví, díky kterým je trh práce úspěšný. Plzeňský kraj patří dlouhodobě v rámci ČR ke krajům s nejnižší nezaměstnaností.[10,11]

Poptávka po práci

Na straně poptávky vystupují firmy, které se snaží maximalizovat zisk. Poptávka po práci je poptávkou odvozenou od poptávky po finálních statcích, které byly vyrobeny pomocí práce.[12]

Podle neoklasické ekonomie se ekonomické subjekty při nákupu práce rozhodují prostřednictvím mezních veličin. To znamená, že firma najme dodatečnou jednotku práce tehdy, pokud dodatečné příjmy budou vyšší než dodatečné náklady. Firmy tedy porovnávají náklady, které vynaloží, s výnosy, které jí práce přinese.[13] Nákladem je v tomto případě výše mzdy a do výnosů řadíme příjem z prodaného produktu, který je ovlivněn produktivitou práce a cenou produktu. Poptávka po práci vychází z produkční funkce, která popisuje vztah mezi množstvím vstupů, které firma použije k výrobě, a maximálním množstvím vyrobené produkce.[14]

Na trhu práce se setkáváme s rozdíly v mezní produktivitě. Mezní produkt práce je ovlivněn několika faktory, jedním z nich jsou kapitálové statky. Pokud pracovníci mají k dispozici lepší kapitálové statky, tak se mezní produkt práce zvýší. Důležité je tedy, aby neustále docházelo ke zlepšování technologií. Mezní produkt práce také ovlivňuje lidský

[9] Brožová, Hystereze na trhu práce (modernirizeni.cz), 2003
[10] ČSÚ, Charakteristika kraje, 2017
[11] ČSÚ, Charakteristika Moravskoslezského kraje, 2018
[12] Brožová, 2003, s. 13
[13] Brožová, 2003, s. 13
[14] Brožová, 2012, s. 89

kapitál. Podstatné je vzdělání, praxe a gramotnost. U vzdělanějších a zkušenějších pracovníků bude mezní produkt práce vyšší.[15]

Pokud se nacházíme na dokonale konkurenčním trhu, tak firma nemůže ovlivnit tržní mzdovou sazbu a je pouze příjemcem. V tomto případě se mezní náklad rovná tržní mzdové sazbě a individuální nabídka práce je horizontální. Jestliže ale firma může ovlivnit mzdovou sazbu a chce najmout dodatečnou jednotku práce, musí nabídnout vyšší mzdu a zaplatit ji i všem dříve najatým jednotkám práce. V této situaci je mezní náklad vyšší než mzda a nabídka práce je rostoucí.[16]

Je-li firma v krátkém období, tak je kapitál fixní a firma může ovlivnit pouze práci, která je variabilní. V dlouhém období se stává variabilním i kapitál a firma se snaží minimalizovat náklady pomocí optimální kombinace práce a kapitálu. Dlouhodobá poptávka po práci je tedy elastičtější než krátkodobá.[17]

Pokud bychom chtěli odvodit tržní poptávku po práci, nemůžeme to udělat pouhým horizontálním sečtením individuálních poptávek a to z jednoduchého důvodu. Sníží-li se mzda, tak firmy budou poptávat více práce a tím se zvýší vyrobená produkce. Rostoucí nabídka pak způsobí pokles ceny zboží a také následné snížení příjmu z mezního produktu práce. Důsledkem bude i nižší poptávané množství práce na trhu, než kdyby se cena množství neměnila. Tržní poptávka je strmější a méně elastická než poptávka individuální.[18]

Na poptávku po práci má vliv dlouhodobá nezaměstnanost. Dlouhodobá nezaměstnanost je v Moravskoslezském kraji palčivým problémem. Počet osob v kraji, které jsou nezaměstnané déle jak 12 měsíců, je nad úrovní celorepublikového průměru.[19] Pro zaměstnavatele je dlouhodobá nezaměstnanost negativním signálem. Dlouhodobě nezaměstnaný ztrácí pracovní návyky, ztrácí kvalifikaci, přichází o nové příležitosti získávat nové zkušenosti. Tito uchazeči nepředstavují pro zaměstnavatele vhodné kandidáty a ani zaměstnanci je nevnímají jako ohrožující konkurenty.[20]

Nabídka práce

Na straně nabídky stojí jednotlivec, který nabízí práci. Kolik práce člověk nabídne, závisí na jeho rozhodnutí. Ten má možnost volby. Rozhoduje se mezi spotřebou

[15] Samuelson, Nordhaus, 2007, s. 245
[16] Brožová, 2012, s. 90
[17] Brožová, 2012, s. 91-94
[18] Brožová, 2012, s. 91
[19] ČSÚ, Charakteristika Moravskoslezského kraje, 2018
[20] Brožová, Hystereze na trhu práce (modernirizeni.cz), 2003

a volným časem. Pokud bude pracovat, získá mzdu a bude mít užitek ze spotřeby, anebo pracovat nebude a bude mít užitek z volného času. Člověk tedy porovnává mezní užitek ze spotřeby s mezním užitkem volného času a snaží se najít optimální kombinaci. Nabídka práce závisí na výši reálné mzdy, která je brána jako odměna za újmu, kterou práce člověku způsobí. Aby tedy jedinec pracoval, musí se mzda rovnat mezní újmě z práce. Volný čas je považován za ekonomický statek, protože je vzácný a užitečný. Pokud by se člověk rozhodl pro volný čas, obětovává ušlou mzdu a dá se tedy říci, že mzda je cenou volného času.[21]

Individuální nabídku práce nám ovlivňují dva efekty: substituční efekt růstu mzdové sazby a důchodový efekt růstu mzdové sazby. Substituční efekt způsobí snížení nákupu volného času. Zvýší-li se mzda, volný čas se stává dražší a lidé tento dražší volný čas budou substituovat prací. Důchodový efekt naopak způsobí zvýšení nákupu volného času. Zvýší-li se mzda, lidé mají více peněž a budou si chtít kupovat více statků i více volného času. Tyto efekty působí proti sobě a celkový efekt tedy závisí na jejich síle. Substituční efekt většinou převládá při nižších mzdách, naopak důchodový efekt převládá při mzdách vyšších. Individuální nabídka práce je tedy zpětně zakřivená. Zda je mzda vysoká či nízká pak závisí na subjektivním posouzením jedince.[22] Nabídka práce může být ale také neelastická a to u jedinců výjimečně nadaných. Jejich mzdy jsou pak příkladem ekonomické renty.[23]

Tržní nabídka práce respektuje individuální nabídku práce a také fakt, že rostoucí mzda na jednom trhu přiláká nabídky práce z ostatních trhů. Tento efekt přelévání práce mezi trhy vysvětluje pozitivně skloněná a rostoucí křivka tržní nabídky práce.[24] Nabídka práce závisí na třech důležitých faktorech, mezi něž řadíme velikost populace, průměrné množství odpracovaných hodin a participaci pracovní síly.[25]

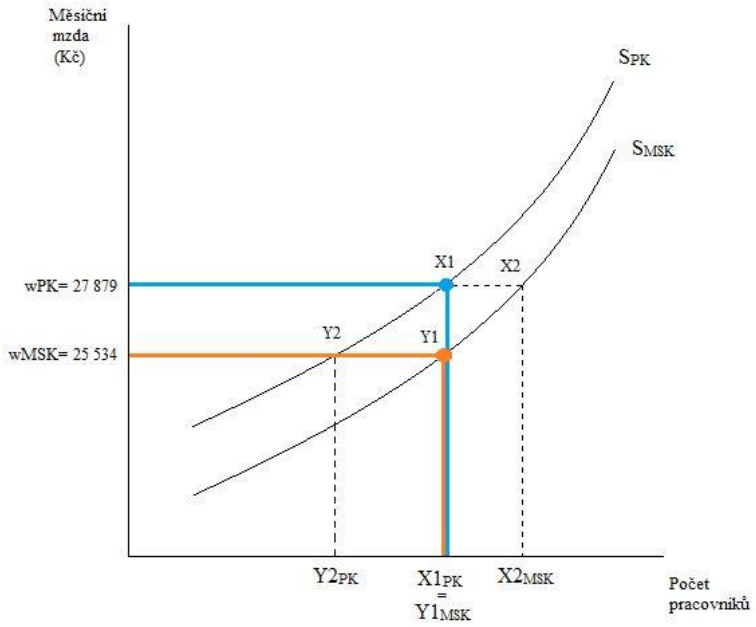
Pracovník se rozhoduje mezi danou a druhou nejlepší příležitostí. Zda jedinec vstoupí na daný trh, záleží na takzvané transferové platbě. Aby vstoupil, musí být transferová platba alespoň stejně vysoká jako v jeho druhé nejlepší příležitosti. Navíc pracovník může získat rentu z jeho výrobního faktoru.[26]

Elasticita nabídky práce závisí na míře obtížnosti vstupu do profese a na délce období. Pokud je obtížné vstoupit na trh nebo se nacházíme v krátkém období, nabídka

[21] Brožová, 2003, s. 18
[22] Brožová, 2003, s. 18-19
[23] Samuelson, Nordhaus, 2007, s. 261
[24] Brožová, 2012, s. 33
[25] Samuelson, Nordhaus, 2007, s. 261
[26] Brožová, 2012, s. 33

bývá méně elastická. Naopak je-li snadné vstoupit na trh nebo se nacházíme v dlouhém období, nabídka je elastičtější.[27]

Graf 1 Nabídka na trhu práce v Plzeňském a Moravskoslezském kraji

Zdroj: vlastní zpracování
Vysvětlivky: PK…Plzeňský kraj, MSK…Moravskoslezský kraj

Graf 1 znázorňuje nabídku na trhu práce v Plzeňském a Moravskoslezském kraji. V roce 2017 byla mediánová mzda v Plzeňském kraji 27 879 Kč a v Moravskoslezském kraji 25 534 Kč.[28] Křivky S_{PK} a S_{MSK} jsou takto umístěné s ohledem na situaci v krajích. Nejenomže mediánová mzda dosahuje v Moravskoslezském kraji nižších hodnot než v kraji Plzeňském, ale také je tam výrazně vyšší nezaměstnanost. Pracovníci mají větší motivaci vstoupit na trh práce, a proto jsou ochotni pracovat za nižší mzdu než v kraji Plzeňském.

Bod X1 nám značí, kolik pracovníků ($X1_{PK}$) je ochotných při mediánové mzdě (wPK) 27 879 Kč v Plzeňském kraji pracovat. Jak je z grafu zřejmé, kdyby se v Moravskoslezském kraji zvýšila měsíční mzda na úroveň mzdy v Plzeňském kraji (wPK), kterou značí bod X2, nabízelo by práci při této úrovni mzdy v Moravskoslezském kraji mnohem více pracovníků ($X2_{MSK}$) než v kraji Plzeňském. Tato situace nastává většinou při nižších mzdách, kdy s růstem mzdové sazby roste také množství nabízené práce. Bod Y1 představuje počet pracovníků v Moravskoslezském kraji ($Y1_{MSK}$), kteří

[27] Brožová, 2012, s. 34
[28] ČSÚ, Průměrná hrubá měsíční mzda a medián mezd, mezikrajské srovnání

pracují při mediánové mzdě (wMSK) 25 534 Kč. Pokud by taková mediánová mzda byla v Plzeňském kraji, bylo by ochotných pracovat za tuto mzdu pouze $Y2_{PK}$ pracovníků.

Rovnováha na trhu práce

Rovnováha na trhu práce nastává v bodě, kde se poptávané množství práce rovná nabízenému množství práce. Této rovnováhy dosahuje trh práce při určité výši mzdy, kterou nazýváme mzdou rovnovážnou. Pokud se trh práce nachází v přebytku nebo nedostatku, pomocí změny reálné mzdy eliminuje tuto nerovnováhu a směřuje k rovnovážné situaci. Jestliže se mzda nachází pod mzdou rovnovážnou, vytváří se na trhu nedostatek práce. Firmy nenajímají tolik práce, kolik by chtěly, a tak dochází ke konkurenci mezi firmami, která způsobí zvýšení mzdy a tím následný růst nabízeného množství práce. Mzda poroste až do úrovně rovnovážné mzdy, kde je trh práce v rovnováze. Opačná situace nastává v případě, že je mzda nad úrovní rovnovážné mzdy a na trhu se nám utváří přebytek (nezaměstnanost). V této situaci dochází ke konkurenci mezi lidmi, kteří hledají práci. Tato konkurence bude tlačit mzdu až na úroveň rovnovážné mzdy, trh práce bude v rovnováze a nezaměstnanost zmizí.[29]

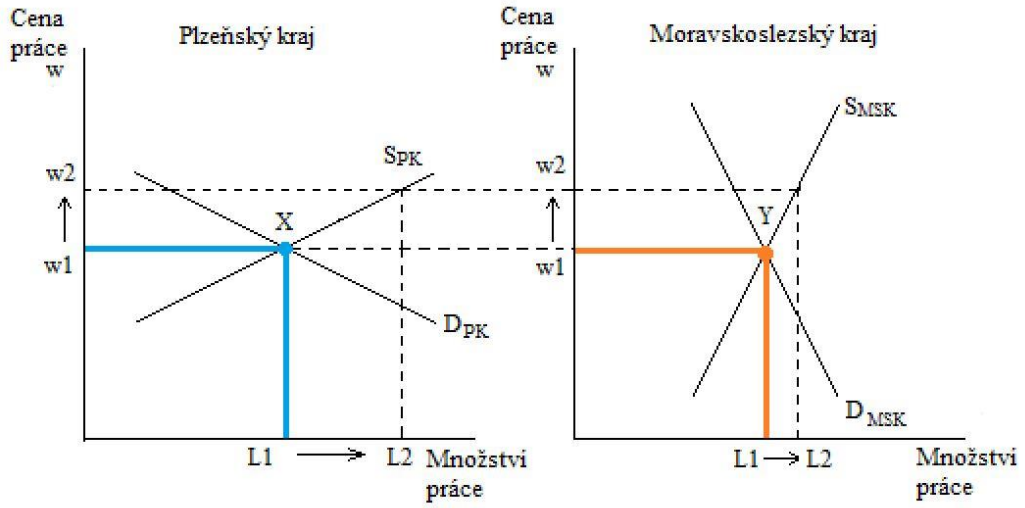
V grafu 2 (viz níže) je znázorněna rovnováha na trhu práce v Plzeňském (bod X) a Moravskoslezském kraji (bod Y). Lze předpokládat, že nabídka práce a poptávka po práci je v Moravskoslezském kraji méně elastická než v kraji Plzeňském. Pokud se tedy zvýší cena práce v obou krajích o stejnou úroveň, nedojde ke stejnému navýšení množství nabízené práce.

V Plzeňském kraji se v současné době orientují převážně na průmysl strojírenský, ale dochází také k nárůstu zaměstnanců v elektrotechnickém a chemickém průmyslu.[30] Pracovníci jsou tedy zaměřeni na různá odvětví, a proto je nabídka více elastická a nabízejí větší množství práce než v Moravskoslezském kraji.

Rigidnější nabídku práce v Moravskoslezském kraji lze očekávat z důvodu dominujících odvětví, kterými jsou těžký průmysl a hutnictví. V minulosti byl kladen důraz na dělnickou nízkokvalifikovanou práci, [31] pracovníci jsou jednostranně zaměřeni, proto tedy není jednoduché přecházet z jednoho odvětví do druhého a z důvodu časové náročnosti rekvalifikace je nabídka práce strnulá.

[29] Holman, 2011, s. 271
[30] Matušková a kol., 2014, s. 58-60
[31] Slezská univerzita, Změny ve struktuře zaměstnanosti

Graf 2 Rovnováha na trhu práce v Plzeňském a Moravskoslezském kraji

Zdroj: vlastní zpracování
Vysvětlivky: PK…Plzeňský kraj, MSK…Moravskoslezský kraj

1.3.2 Nezaměstnanost

Nezaměstnanost patří mezi hlavní ekonomické a sociální problémy a z toho důvodu je jí často věnována pozornost.[32] Mareš považuje nezaměstnanost za přirozený fenomén a podstatný znak demokracie, který vzniká působením tržních mechanismů. Určitou míru nezaměstnanosti považuje jako nezbytnou pro ekonomický vývoj, a dokud se nezaměstnanost nestane masovou, nepovažuje ji za vážný ekonomický problém.[33] Nezaměstnanost může být také důsledkem mzdové politiky, která nedokáže dostatečně rychle zareagovat na měnící se poptávku, a tyto mzdové strnulosti pak vedou k nezaměstnanosti pracovníků proti jejich vůli.[34]

Na nezaměstnanost můžeme nahlížet ze dvou pohledů. Z ekonomického hlediska se jedná o stav, kdy část společnosti, která má pracovní potenciál, nemůže nalézt práci nebo práci nehledá. Ze statistického hlediska nahlížíme na nezaměstnaného jako na osobu, která sice práci nemá, ale aktivně ji hledá nebo například není schopna pracovat ze zdravotních důvodů.[35]

[32] Vlček, 2009, s. 411
[33] Mareš, 2002, s. 9
[34] Brožová, 2012, s. 248
[35] Kliková, Kotlán, 2006, s. 91

Druhy nezaměstnanosti

Nezaměstnanost má několik typů. Dělíme ji podle příčin na frikční, strukturální a cyklickou nebo podle dobrovolnosti na dobrovolnou a nedobrovolnou. Tato část bude zaměřena na přiblížení jednotlivých typů nezaměstnanosti.[36]

Dělení podle příčin

Frikční

Frikční nezaměstnanost je spojena s životním cyklem a vzniká na základě běžných přesunů osob mezi pracovními místy. Jedná se často o osoby, které opětovně vstupují na trh práce nebo mění zaměstnání. Do frikční nezaměstnanosti řadíme také absolventy škol, kteří nově vstupují na trh práce, a hledání zaměstnání jim zabere určitý čas. Často uváděnou příčinou této nezaměstnanosti je nedostatek informací o pracovních místech. Jedná se o krátkodobou, dobrovolnou a nejméně problémovou nezaměstnanost.[37, 38]

Strukturální

Příčinou strukturální nezaměstnanosti jsou strukturální změny v ekonomice, kdy některá odvětví stagnují a jiná expandují. Dochází k poklesu poptávky po některých profesích, zároveň ale roste poptávka po profesích jiných. Často dochází k vytěsnění pracovních míst a tím i případně k zániku některých profesí. Lidem, kteří přijdou o práci, jsou pak nabízena nová pracovní místa, která ale většinou neodpovídají jejich kvalifikaci. Řešením této situace je pak rekvalifikace pracovníků. Strukturální nezaměstnanost trvá déle než nezaměstnanost frikční a způsobuje větší zásah do lidských životů.[39, 40]

Cyklická

Cyklická nezaměstnanost souvisí s ekonomickým cyklem, kdy se ekonomika nachází ve fázi celkového hospodářského poklesu. Tento pokles ekonomické výkonnosti pak způsobí růst nezaměstnanosti ve všech odvětvích. Příčinou cyklické nezaměstnanosti je tedy nedostatečná úroveň agregátní poptávky.[41, 42]

[36] Krebs a kol., 2010, s. 313-314
[37] Krebs a kol., 2010, s. 313
[38] Mareš, 2002, s. 18-20
[39] Holman, 2011, s. 281
[40] Vlček, 2009, s. 411
[41] Holman, 2011, s. 283
[42] Krebs a kol., 2010, s. 314

Dělení podle dobrovolnosti

Dobrovolná

Do dobrovolné nezaměstnanosti řadíme nezaměstnaného, který hledá práci, ale nechce pracovat za mzdu, která převládá na trhu práce, anebo nechce pracovat vůbec. Preferují volný čas, cestování či studium. Můžeme sem zařadit absolventy škol, ale také nekvalifikované pracovníky, kteří žijí z podpor v nezaměstnanosti. Jsou-li podpory nízké a doba jejich poskytování je krátká, dochází k motivaci nezaměstnaných k nalezení práce a dobrovolná nezaměstnanost se sníží.[43, 44]

Nedobrovolná

Nedobrovolná nezaměstnanost vzniká v důsledku převisu nabídky nad poptávkou. Nedobrovolně nezaměstnaný práci hledá a je ochoten pracovat za mzdu, která převažuje na trhu práce, ale i tak zaměstnání nenachází. Příčinou této nezaměstnanosti může být také uzákoněná minimální mzda.[45, 46]

Ostatní typy nezaměstnanosti

Přirozená míra nezaměstnanosti

„To je taková míra nezaměstnanosti, při které jsou pracovní trhy v rovnováze - neprojevuje se ani nedostatek pracovníků, ani nedobrovolná nezaměstnanost.“ Součástí této nezaměstnanosti je frikční, krátkodobá strukturální a dobrovolná nezaměstnanost.[47] Jedná se o takovou míru, která přibližně odpovídá nezaměstnanosti při plné zaměstnanosti, obvykle v ekonomice převažuje a skutečná nezaměstnanost se od ní dlouhodobě neodchyluje.[48]

Dlouhodobá

Nezaměstnanost je označena za dlouhodobou tehdy, pokud trvá déle než 1 rok (někdy uváděno déle než 2 roky). Může způsobovat značné sociální důsledky, a proto je považována za vážný problém. Tato nezaměstnanost se často po nějaké době mění z nedobrovolné na dobrovolnou. Příčinou může být změna způsobu života nebo například vysoké podpory v nezaměstnanosti, které oslabují motivaci k práci.[49, 50]

[43] Krebs a kol., 2010, s. 314
[44] Vlček, 2009, s. 413
[45] Krebs a kol., 2010, s. 314
[46] Holman, 2011, s. 289-290
[47] Holman, 2011, s. 545
[48] Brožová, 2003, s. 80
[49] Holman, 2011, s 292-293
[50] Mareš, 2002, s. 26

Sezonní

Sezonní nezaměstnanost je nezaměstnanost cyklická, která souvisí s přírodním cyklem.[51] Vyskytuje se v zemědělství, cestovním ruchu nebo například ve stavebnictví.[52]

Skrytá

Do této nezaměstnanosti patří lidé, kteří jsou nezaměstnaní, ale jako nezaměstnaní se neregistrují. Jsou nazýváni jako skrytá pracovní síla. Nezaměstnaní si buď práci nehledají, nebo hledají, ale pomocí jiných sítí bez registrace na ÚP. Řadíme sem například ženy v domácnosti, mladistvé, ale také osoby s nízkou kvalifikací či vysokým věkem.[53]

Neúplná zaměstnanost

O neúplné zaměstnanosti mluvíme tehdy, pokud zaměstnanec musí akceptovat práci na snížený úvazek nebo jeho schopnosti nejsou plně využity. Nejčastěji se jedná o zkrácenou pracovní dobu nebo o sdílené pracovní místo.[54]

Nepravá nezaměstnanost

Do nepravé nezaměstnanosti řadíme osobu, která je nezaměstnaná, ale práci si nehledá a snaží se o co největší čerpání podpor v nezaměstnanosti. Dále sem také můžeme zařadit jedince, který se registruje jako nezaměstnaný, ale zároveň pracuje nelegálně.[55]

Měření nezaměstnanosti

K měření nezaměstnanosti je důležité znát členění populace do základních skupin. Celkovou populaci rozdělujeme na ekonomicky aktivní, ti tvoří takzvanou pracovní sílu, a na ekonomicky neaktivní. Dále rozdělujeme obyvatelstvo v produktivním věku (od 15 do 65 let) do tří skupin:[56]

- zaměstnaní – jsou lidé, kteří vykonávají placenou práci nebo pracují na částečný úvazek. Dále do této skupiny řadíme i momentálně nepracující, kteří jsou nemocní, na dovolené nebo například stávkují;
- nezaměstnaní – jsou lidé, kteří sice nepracují, ale aktivně si práci hledají a jsou schopni ihned nastoupit do práce;
- ekonomicky neaktivní – jsou lidé, kteří si práci nehledají nebo se připravují na výkon práce jako například studenti, ženy v domácnosti atd.

[51] Mareš, 2002, s. 21
[52] Vlček, 2009, s. 412
[53] Mareš, 2002, s. 22
[54] Mareš, 2002, s. 22
[55] Mareš, 2002, s. 23
[56] Vlček, 2009, s. 408

Zaměstnaní a nezaměstnaní tvoří ekonomicky aktivní obyvatelstvo, tzv. pracovní sílu.[57]

Míra nezaměstnanosti

Nezaměstnanost můžeme vyjádřit absolutním číslem, ale nejčastěji ji vyjadřujeme v procentech pomocí ukazatele, který nazýváme míra nezaměstnanosti. Tu vypočítáme podle vzorce:[58]

$$u = \frac{U}{L + U} \times 100$$

kde:

u … je míra nezaměstnanosti v %

U… je počet nezaměstnaných

L… je počet zaměstnaných

Pokud do vzorce dosadíme získané údaje[59] za rok 2007 a 2017, získáme míru nezaměstnanosti pro Plzeňský a Moravskoslezský kraj. Jak můžeme vidět ze vzorců níže, v Plzeňském kraji je míra nezaměstnanosti v roce 2007 i v roce 2017 nižší než v Moravskoslezském kraji, nicméně v obou krajích došlo v roce 2017 od počátku zkoumaného období k poklesu hodnot.

Plzeňský kraj

2007 $u = \frac{14\,516}{14\,516 + 271\,500} \times 100 = 5{,}08\,\%$

2017 $u = \frac{10\,517}{10\,517 + 291\,500} \times 100 = 3{,}48\,\%$

Moravskoslezský kraj

2007 $u = \frac{65\,816}{65\,816 + 553\,300} \times 100 = 10{,}63\,\%$

2017 $u = \frac{49\,487}{49\,487 + 581\,400} \times 100 = 7{,}84\,\%$

Podle Brožové může být skutečná nezaměstnanost vyšší než registrovaná, protože do registrované nezaměstnanosti řadíme jen ty, kteří se zaregistrují na ÚP. Mnoho krátkodobě nezaměstnaných ale registraci neučiní. Dále ÚP vyřazuje z evidence

[57] Vlček, 2009, s. 408
[58] Brožová, 2012, s. 227
[59] ČSÚ, statistické ročenky 2007; MPSV, ÚP ČR, Krajská pobočka v Plzni a Ostravě; ČSÚ, Zaměstnanost a nezaměstnanost podle výsledků VŠPS – roční průměry - 2017

dlouhodobě nezaměstnané, kteří ztratili nárok na podporu, a evidovaní také nejsou ti, kteří přestali práci hledat. Z těchto důvodů může být registrovaná nezaměstnanost zkreslená.[60]

Obecná míra nezaměstnanosti

V ČR jsou uplatňovány dva hlavní postupy při zjišťování nezaměstnanosti. Prvním ukazatelem je obecná míra nezaměstnanosti, který vykazuje ČSÚ.[61] Ten odhaduje nezaměstnanost na základě výběrového šetření pracovních sil (dále jen VŠPS). Toto šetření eviduje počet nezaměstnaných na náhodně vybraném vzorku domácností.[62] *„Obecná míra nezaměstnanosti vyjadřuje podíl počtu nezaměstnaných na celkové pracovní síle (v procentech), kde čitatel i jmenovatel jsou ukazatele konstruované podle mezinárodních definic a doporučení aplikovaných ve VŠPS.“* Tento ukazatel je konstruován podle metodiky Eurostatu vypracované na základě doporučení Mezinárodní organizace práce (ILO).[63]

Podíl nezaměstnaných osob

Podíl nezaměstnaných osob je vykazován MPSV. Tento ukazatel vyjadřuje podíl dosažitelných uchazečů o zaměstnání ve věku 15-64 let ze všech obyvatel ve stejném věku. Podíl nezaměstnaných osob v roce 2013 nahradil do té doby používaný ukazatel míry registrované nezaměstnanosti. Ten srovnával počet uchazečů o zaměstnání podle evidence ÚP s pracovní silou, která zahrnovala zaměstnané a nezaměstnané osoby, to znamená pouze ekonomicky aktivní.[64]

Důsledky nezaměstnanosti

Nezaměstnanost neznamená jen nerovnováhu na trhu práce, ale jde i o její důsledky. Ovlivňuje nejen společnost, ale i jednotlivce.[65] Podle Krebse rozlišujeme důsledky podle ekonomického a sociálního charakteru.[66]

Ekonomické důsledky jsou spojeny s nedostatečnou produkcí, kdy výrobní faktor práce není plně využíván a ekonomika nevyrábí tolik, kolik by byla schopna vytvořit. Vyrobený produkt je pod úrovní potenciálního produktu a tím se vytváří náklady

[60] Brožová, 2012, s. 228
[61] Brožová, 2012, s. 230
[62] Vlček, 2009, s. 410
[63] ČSÚ, Zaměstnanost a nezaměstnanost podle výsledků VŠPS – metodika, 2018
[64] ČSÚ, Změna výpočtu ukazatele registrované nezaměstnanosti, 2012
[65] Mareš, 2002, s. 12
[66] Krebs a kol., 2010, s. 316

stagnace, které ovlivňují nejen rozvoj ekonomiky, ale také sociální transfery.[67] U nezaměstnaného člověka dochází k nižší spotřebě a také k nižším úsporám, to způsobuje snížení zásob kapitálu k investování a následný pokles produktu. Firmy důsledkem nižší produkce realizují menší zisky a tím odvádí státu nižší daně, ten přichází o daňové příjmy a zároveň musí vynaložit vlivem nezaměstnanosti vyšší výdaje na sociální dávky a podpory v nezaměstnanosti. Dalším ekonomickým dopadem je také dekvalifikace člověka. Nezaměstnaná osoba nemá možnost získávat zkušenosti a znalosti a její vzdělání se tím znehodnocuje. Je to ztráta nejen pro samotnou osobu, ale také pro celou ekonomiku.[68]

Sociální důsledky nezaměstnanosti jsou spojeny s dopadem na život jedince. Tyto důsledky ovlivňují nejen jeho sociální situaci, ale také mají dopad na jeho rodinu a na celý jeho společenský život.[69] Pro jedince znamená ztráta zaměstnání velmi nepříjemnou životní událost spojenou s poklesem životní úrovně, ekonomickou nejistotou nebo ztrátou sociálních vztahů a kontaktů.[70] Jedinec pociťuje pokles sebedůvěry, často má sklon k depresím, dochází k nárůstu sociální izolace a může dojít i ke zhoršení jeho tělesného zdraví. Také se narušují rodinné vztahy, kde dochází k častým konfliktům. Nezaměstnanost může mít zároveň i negativní dopad na vývoj dítěte nezaměstnaných rodičů. Pokud se nezaměstnanost stane masovou, může mít vliv také na zaměstnané, kteří začnou mít zvýšenou obavu o své zaměstnání a budou pociťovat tlak na svůj výkon.[71] Obecně ale nelze říci, jaký sociální dopad bude mít nezaměstnanost na jedince. Tyto důsledky jsou rozmanité a každý člověk je vnímá odlišně.[72] Mezi faktory, které zvládání této situace ovlivňují, řadíme osobnost člověka a jeho odolnost vůči stresu, věk a pohlaví jedince, dalším důležitým faktorem je také dosažená kvalifikace a finanční možnosti nezaměstnaného a v neposlední řadě hraje také významnou roli délka nezaměstnanosti.[73]

V Moravskoslezském kraji je menší motivace ke změně kvalifikace než v kraji Plzeňském. Strukturální změny, ke kterým dochází, vyžadují odpovídající flexibilitu pracovníků, ta ale v Moravskoslezském kraji není dostatečná. To může vést k dlouhodobé nezaměstnanosti, může dojít ke ztrátě naděje na získání nové práce a následně

[67] Krebs a kol., 2010, s. 316
[68] Brožová, 2003, s. 103-104
[69] Krebs a kol., 2010, s. 316
[70] Brožová, 2003, s. 76
[71] Buchtová, Šmajs, Boleloucký, 2013, s. 55
[72] Krebs a kol., 2010, s. 316
[73] Buchtová, Šmajs, Boleloucký, 2013, s. 69-73

k zanechání úsilí nové zaměstnání dále hledat. Nezaměstnaní se stávají závislí na sociálních dávkách, tím výdaje státu rostou a dochází k rozpočtovým deficitům.[74]

Regionální rozdíly v nezaměstnanosti

Regionální rozdíly v nezaměstnanosti bývají odlišné a přetrvávající. To se například ukazuje v mnoha zemích OECD, kde rozdíly v nezaměstnanosti zůstávají stabilní. Některé země vykazují stálé vysokou míru nezaměstnanosti, jiné naopak nízkou. Jako příčina vzniku těchto rozdílů je často uváděno příliš pomalé fungování vyrovnávacích mechanismů. Každý region reaguje odlišně na exogenní šoky a jejich reakce jsou často zpomalené z důvodu ekonomických a sociálních bariér. Na úroveň nezaměstnanosti má také vliv zeměpisná poloha regionu, konkrétně odlišná vybavenost regionů, infrastruktura a odlišné preference. Rozdílné strukturální faktory a neúčinnost procesů hrají v regionálních rozdílech v nezaměstnanosti významnou roli.[75]

V ČR spatřujeme rozdíly v nezaměstnanosti právě u Plzeňského a Moravskoslezského kraje, kde vyrovnávací mechanismy, které reagují na změny, fungují odlišně. Plzeňský kraj je dlouhodobě krajem s podprůměrnou mírou nezaměstnanosti v porovnání s ostatními kraji ČR, i přesto, že se ho dotkly změny způsobené hospodářským vývojem, který ekonomiku a trh práce v ČR postihl. V Moravskoslezském kraji k takto lehkému vypořádání se se změnami nedošlo a v současnosti naopak vykazuje hodnoty nad průměrem ČR.[76, 77]

Regionální rozdíly také úzce souvisí s výší mzdy. V regionech, kde míra nezaměstnanosti je relativně nízká, jsou mzdy porovnatelně vysoké. To je vysvětleno tím, že firmy v aglomerovaných oblastech mohou díky dobré vybavenosti regionu a efektivnímu hospodaření poskytovat vyšší mzdy a najímat více zaměstnanců než v periferních oblastech, a proto je tu nezaměstnanost nižší. Zvyšující se mzdové rozdíly pak vyvolávají migraci z periferie k aglomeraci, což rozdíly mezi regiony dále posiluje.[78]

Ezcurra a Pose se ve své práci zaměřili na zkoumání zemí OECD a snažili se zjistit vztah mezi politickou decentralizací a regionálními rozdíly. I když nedošli k jednoznačným závěrům, tak zmiňují autory, kteří dokázali vliv politické decentralizace na regionální rozdíly. Podle jejich názoru politická decentralizace často snižuje regionální

[74] Brožová, Hystereze na trhu práce (modernirizeni.cz), 2003
[75] Hynninen, Kangasharju, Pehkonen, 2009, s. 481-482
[76] ČSÚ, Charakteristika kraje, 2017
[77] ČSÚ, Charakteristika Moravskoslezského kraje, 2018
[78] Zierahn, 2013, s. 437

rozdíly a nejen ty v míře nezaměstnanosti, ačkoliv podstatnou roli v této situaci hraje také úroveň hospodářského rozvoje.[79]

Cílem státu je prostřednictvím regionální politiky tyto regionální rozdíly snižovat a přispět k harmonickému a vyváženému rozvoji regionů. Podporovat zaostávající regiony, zejména pokud se jedná o nevyužití sociálního a hospodářského potenciálu.[80] Jako nástroj podpory se používají například přesuny v rozpočtech z národní na regionální úroveň, přesun veřejných úřadů z bohatších do chudších regionů, aby se zde podpořila zaměstnanost, vytváří se nové pracovní příležitosti nebo se například zvyšují investice do infrastruktury. Tyto regionální programy jsou řízené z úrovně vládních orgánů nebo prostřednictvím EU.[81]

1.3.3 Státní politika zaměstnanosti

Cílem státní politiky zaměstnanosti je především dosažení rovnováhy mezi nabídkou práce a poptávkou po práci, snaží se o produktivní využití zdrojů pracovních sil a zabezpečuje práva občanů na práci. Dále se zaměřuje na rozvoj infrastruktury na trhu práce, vytváří vhodné podmínky pro mobilitu pracovních sil, zmírňuje negativní důsledky strukturálních změn na trhu práce, zlepšuje strukturu zaměstnanosti v odvětvích a regionech nebo také podporuje začleňování osob na trh práce.[82] Podle Sirovátka a Šimíkové je státní politika pouze doplňková k makroekonomickým zásahům z hlediska oživení ekonomiky, ale v období krize je mimořádně důležitá. Zmírňuje dopady krize na pracovní sílu, omezuje časovou prodlevu mezi odezněním recese a oživením na trhu práce a napomáhá pracovní síle reagovat na neočekávané změny.[83]

Rozlišuje se aktivní politika zaměstnanosti (dále jen APZ) a pasivní politika zaměstnanosti (dále jen PPZ), z nichž každá má svoji specifickou funkci. Státní politika zaměstnanosti (dále jen SPZ) je vykonávána ÚP ČR a MPSV.[84]

Pasivní politika zaměstnanosti

Podstatou PPZ je vytvoření vhodných sociálních podmínek pro dočasně nezaměstnané osoby pomocí vyplácení podpor v nezaměstnanosti. Výdaje na PPZ

[79] Ezcurra, Pose, 2013, s. 394
[80] Hájek, 2011, s. 34
[81] Mareš, 2002, s. 124
[82] Kliková, Kotlán, 2006, s. 257
[83] Sirovátka, Šimíková, 2013, s. 3
[84] MPSV, Aktivní politika zaměstnanosti, 2012

většinou nejsou pozitivním řešením nezaměstnanosti, protože v některých případech mohou vést k sociálnímu parazitizmu.[85]

Aktivní politika zaměstnanosti

APZ je zaměřena na konkrétní skupiny, které jsou nejvíce ohrožené nezaměstnaností. Do těchto ohrožených skupin řadíme například osoby s nízkou kvalifikací nebo osoby se zdravotními problémy. Snahou APZ je zmírnit nevýhody ohrožených skupin a aktivně stimulovat nezaměstnané ke změně jejich postavení na trhu práce. Mezi cíle patří změna struktury nezaměstnanosti a zvýšení zaměstnanosti. K plnění těchto cílů jsou využívány následující nástroje:[86]

- rekvalifikace;
- investiční pobídky;
- veřejně prospěšné práce;
- společensky účelná pracovní místa;
- překlenovací příspěvek;
- příspěvek na zapracování;
- příspěvek při přechodu na nový podnikatelský program.

Rekvalifikace

Rekvalifikací se rozumí získání nové kvalifikace nebo rozšíření dosavadní kvalifikace uchazeče. Tento nástroj je velmi účinný v boji proti strukturální nezaměstnanosti. Rekvalifikace může být poskytnuta nejen nezaměstnanému, ale také osobě, která je evidována na ÚP jako zájemce o zaměstnání. Častým problémem je skutečnost, že velká část zájemců o rekvalifikaci je motivována spíše nárokem na podporu při rekvalifikaci než skutečným zájmem o vykonávání profese v dané oblasti. Je důležité, aby státu vznikala určitá záruka, že rekvalifikovaná osoba bude v budoucnu v daném oboru pracovat. Uchazeč rekvalifikace získává jak teoretické, tak praktické znalosti, které jsou prováděné vzdělávacím zařízením. Důležitým předpokladem procesu je písemná dohoda mezi uchazečem a ÚP, který hradí rekvalifikaci a může proplácet i náklady, které s rekvalifikací souvisejí.[87]

[85] Kliková, Kotlán, 2006, s. 261-262
[86] Kliková, Kotlán, 2006, s. 262
[87] Kaczor, 2015, s. 116

Investiční pobídky

Jedná se o hmotnou podporu poskytovanou zaměstnavatelům na tvorbu nových pracovních míst nebo na rekvalifikaci a zaškolení nových zaměstnanců. Podmínkou poskytnutí investiční pobídky je míra nezaměstnanosti v daném regionu. Ta musí být alespoň o 50 % vyšší než průměrná míra nezaměstnanosti v ČR. Pokud zaměstnavatel obdrží investiční pobídku, ztrácí tím nárok na další prostředky APZ, které by mohly být použity na stejný účel.[88]

Veřejně prospěšné práce

Veřejně prospěšné práce jsou časově omezené pracovní příležitosti, které vytváří zaměstnavatel po dohodě s ÚP. Ten na ně může zaměstnavateli poskytnout příspěvek. Pracovní umístění uchazeče je časově omezeno na maximálně 24 měsíců. Tyto pracovní příležitosti jsou vytvářeny za účelem obecného blaha, jako například údržba veřejných budov nebo úklid obce a jsou určeny především pro neziskové organizace a obce.[89]

Společensky účelná pracovní místa

Společensky účelná pracovní místa jsou pracovní místa vytvořená zaměstnavatelem po dohodě s ÚP. Ten může na takto vytvořená místa poskytnout příspěvek až do výše vynaložených nákladů. Tyto místa jsou určena pro uchazeče, kteří jsou na trhu práce znevýhodněni, a nelze jim pracovní místo zajistit jiným způsobem. Mohou být také určena osobám, které zahajují samostatně výdělečnou činnost.[90]

Překlenovací příspěvek

Po dohodě s ÚP může být překlenovací příspěvek poskytnut osobě samostatně výdělečně činné, která přestala být evidována jako uchazeč o zaměstnání a získala příspěvek na vytvoření společensky účelného pracovního místa. Tento příspěvek se používá na úhradu provozních nákladů a jeho doba je omezená na pět měsíců.[91]

Příspěvek na zapracování

Tento příspěvek se poskytuje na základě dohody s ÚP zaměstnavateli, který najal do pracovního poměru uchazeče, který vyžaduje zvýšenou péči. Doba příspěvku je omezená na tři měsíce.[92]

[88] Kaczor, 2015, s. 118-119
[89] Kaczor, 2015, s. 119
[90] Kaczor, 2015, s. 121
[91] MPSV, Překlenovací příspěvek, 2011
[92] Kaczor, 2015, s. 124

Příspěvek při přechodu na nový podnikatelský program

Po dohodě s ÚP může být tento příspěvek poskytnut zaměstnavateli, který nemůže zajistit dostatek práce pro své zaměstnance z důvodu přechodu na nový výrobní program.[93]

1.3.4 Vzdělání

Podle Krebse je vzdělání výsledkem dvou procesů: výchovy a vzdělávání. Výchova je důležitá pro formování vlastností jedince a rozvíjí lidské i občanské kvality člověka, které předurčují kvalitu celé společnosti. Vzdělávání lze charakterizovat jako proces osvojení poznatků a činností, které se vlivem učení přetváří na znalosti a dovednosti.[94] Vzdělání je tedy souhrn znalostí, schopností a dovedností, které jedinec získal během výchovně-vzdělávacího procesu.

Vzdělání je vlastnost člověka a představuje netržní zboží. V každé společnosti hraje důležitou roli rozsah vzdělání, úroveň a oborové zaměření vzdělání a také kvalita vzdělání dané populace. Důležité je zmínit rozdíl mezi pojmy vzdělání a kvalifikace. Zatímco vzdělání je široký pojem a přesahuje potřeby trhu práce, tak kvalifikace se váže ke konkrétnímu výkonu profese a je dána vzděláním a praktickými zkušenostmi.[95]

Význam vzdělání na trhu práce

Kvalifikovanost zaměstnanců je považována za významný faktor, který ovlivňuje nezaměstnanost. Vzdělávání a získávání praktických zkušeností pomáhá nezaměstnanost snižovat. Vzdělání a kvalifikace je předpokladem výkonu složité práce, která umožňuje růst kvality a produktivity práce, což zvyšuje konkurenceschopnost nejen jednotlivce, ale i regionu a státu.[96]

Zaměstnavatelé považují vzdělání za signál vyšších schopností pracovníka, které zahrnují nejen schopnosti a dovednosti, ale také ochotu přizpůsobovat se a učit se.[97] Proto dochází k růstu poptávky po kvalifikované práci více než po práci v méně kvalifikovaných oborech. Nezaměstnanost tak více postihuje méně kvalifikované a nejnižší míra nezaměstnanosti se pak naopak vyskytuje u vysokoškolsky vzdělaných.[98]

[93] Kaczor, 2015, s. 125
[94] Krebs a kol., 2010, s. 441-442
[95] Krebs a kol., 2010, s. 441-442
[96] Žídková, Vztah vzdělání a nezaměstnanosti v regionech ČR (online.agris.cz), s. 330
[97] Brožová, 2003, s. 39
[98] Brožová, 2003, s. 84

Úroveň vzdělání také ovlivňuje příjem svého nositele. Firmy jsou ochotny zaplatit více vzdělaným pracovníkům, protože jim přinesou vyšší mezní produkt.[99]

Hybnou silou změn ve vzdělání je často tržní ekonomika, která se snaží formovat pracovní sílu tak, aby byla schopná uplatnit se na trhu práce.[100] Veteška a Tureckiová ve své knize zdůrazňují důležitost celoživotního vzdělávání, které je velmi důležité pro růst ekonomiky. Trh práce je složitý a vlivem globalizace v něm dochází k rostoucím nárokům na získávání nových odborných dovedností a schopností. Celoživotní vzdělávání je tedy důležitý proces, který pomáhá reagovat na změny trhu práce.[101] Postupem času vzdělání mění také vztah člověka k práci. Ten už ji nevnímá pouze jako prostředek vedoucí k uspokojení jeho potřeb, ale stává se součástí jeho seberealizace.[102]

Vzdělání pomáhá také trhu práce, aby byl pružnější, na což je důležité se zaměřit. Toho můžeme dosáhnout tím, že se budeme snažit motivovat pracovníky k flexibilitě a ke vzdělání, které jim v budoucnosti přinese určité zvýhodnění. Řešením je dodatečné vzdělávání a studium, rekvalifikace a zjednodušení přístupu ke vzdělávacím službám.[103] V Moravskoslezském kraji se úroveň vzdělanosti napříč populací zvyšuje a podíl vysokoškoláků v NH během sledované období vzrostl, stále je ale na nízké úrovni. Problémem je také dlouhodobá tendence kvalifikovaných osob, zejména mladších ročníků, kraj opouštět. Je důležité motivovat především ty méně kvalifikované, protože ti v Plzeňském i Moravskoslezském kraji hledají práci nejobtížněji a jsou na trhu práce ohroženi nezaměstnaností jako první.[104]

1.4 Charakteristika zkoumaných oblastí

1.4.1 Plzeňský kraj

Plzeňský kraj je svou rozlohou 7 649 km^2 třetím největším krajem v ČR. Nachází se na jihozápadě ČR a sousedí se třemi kraji. Na severozápadě s Karlovarským krajem, na severovýchodě s krajem Středočeským a na jihovýchodě s Jihočeským krajem. Dále na západě tvoří hranice se Spolkovou republikou Německo, konkrétně s Bavorskem. Díky své poloze je velmi přitažlivý pro zahraniční investory. Území kraje je rozděleno na 7 okresů, mezi něž řadíme Domažlice, Klatovy, Plzeň-město, Plzeň-jih, Plzeň-sever,

[99] Brožová, 2003, s. 35
[100] Průcha, 2001, s. 1
[101] Veteška, Tureckiová, 2008, s. 13-14
[102] Krebs a kol., 2010, s. 445
[103] Brožová, Hystereze na trhu práce (modernirizeni.cz), 2003
[104] ÚP ČR Krajská pobočka v Ostravě, Situace na trhu práce v Moravskoslezském kraji

Rokycany a Tachov. Tyto okresy se výrazně liší krajinným charakterem, počtem obyvatel, ekonomickým potenciálem a hustotou osídlení. S účinností od 1. 1. 2003 bylo vytvořeno 15 správních obvodů s rozšířenou působností, v jejichž rámci působí 35 obvodů pověřených obcí.[105]

Na území kraje k 31. 12. 2017 žilo 580 816 obyvatel a tímto počtem je šestým nejmenším krajem v ČR. Počet obyvatel se v porovnání s rokem 2016 zvýšil o 2 187 obyvatel. Tvoří cca 5,5 % celkového počtu obyvatel ČR. Rozložení obyvatel v kraji je výrazně nerovnoměrné. Jen v Plzni žije kolem 30 % obyvatel, v dalších 15 městech to je 22,5 % obyvatel a v menších městech 15,2 % obyvatel. Plzeňský kraj je sice třetím největším krajem ČR, ale jeho hustota zalidnění je velmi nízká. Na 1km^2 připadá 75,9 obyvatel a tím se řadí na třetí pozici nejřidčeji zalidněného kraje.[106, 107]

V Plzeňském kraji působí celkem 272 mateřských škol, 221 základních škol, 15 gymnázií, 44 oborů odborného vzdělání na středních školách bez nástavbového studia a 1 vysoká škola – Západočeská univerzita, která nabízí vzdělání ve svých 9 fakultách.[108]

Plzeňský kraj má velké zásoby nerostných surovin, konkrétně černé uhlí, žáruvzdorné a keramické jíly, stavební kamen a vápenec. Ty vytvářejí základ pro rozvoj zpracovatelského průmyslu. Významným průmyslovým odvětvím v kraji je také strojírenství. Dále má region rovněž příznivé podmínky pro zemědělství. Zemědělská půda pokrývá téměř 50 % celkové rozlohy, orná půda zaujímá 67,2 % a zalesněná plocha kraje tvoří 40,3 %. Na území kraje se vyskytují čtyři chráněné krajinné oblasti – Šumava, Český les, Slavkovský les a Křivoklátsko.[109]

Z historického hlediska prošel průmysl Plzeňského kraje řadou změn, konkrétně po roce 1989. Na počátku transformace bylo v průmyslu zaměstnáno 43,6 % všech pracujících a například v Praze to bylo pouhých 24,5 % (celorepublikový průměr byl 40,2 %). Průmyslu v kraji dominovalo především strojírenství v čele s největším zaměstnavatelem Škoda. Díky této jednostranné průmyslové orientaci probíhala transformace v kraji velmi specificky. Proběhla neúspěšná privatizace podniku Škoda. Ten musel propouštět zaměstnance a Plzeň začala čelit zvyšující se nezaměstnanosti. Vytvořením Městského industriálního parku Borská pole, který přilákal řadu investorů, se podařilo situaci zachránit. Snížil se počet pracujících v průmyslu, změnila se

[105] ČSÚ, Charakteristika kraje, 2017
[106] ČSÚ, Charakteristika kraje, 2017
[107] ČSÚ, Statistiky - obyvatelstvo, 2018
[108] ČSÚ, Charakteristika kraje, 2017
[109] ČSÚ, Charakteristika kraje, 2017

odvětvová struktura města a Plzeňský kraj se začal orientovat na nová, technologicky náročnější odvětví. I když v kraji i v současné době převažuje průmysl strojírenský, tak díky přílivu zahraničních investic došlo k nárůstu zaměstnanců v elektrotechnickém a chemickém průmyslu. Významnou roli v kraji hraje také průmysl hutnický a kovozpracující. Nyní se socioekonomická úroveň Plzeňského kraje řadí na přední pozice v ČR a dosahuje jedné z nejnižších nezaměstnaností v rámci krajů.[110]

1.4.2 Moravskoslezský kraj

Moravskoslezský kraj je šestým největším krajem ČR s rozlohou 5 428 km^2. Nachází se na severovýchodě ČR a sousedí se dvěma kraji. Na západě s Olomouckým krajem, na jihu s krajem Zlínským. Dále také sousedí s Polskem na severovýchodě a se Slovenskem na jihovýchodě. Díky své poloze je významnou oblastí turistického ruchu. Území kraje je rozděleno na 6 okresů, kterými jsou Bruntál, Frýdek-Místek, Karviná, Nový Jičín, Opava a Ostrava-město. Dále se dělí na 22 správních obvodů obcí s rozšířenou působností – řadíme sem 300 obcí (z toho je 42 měst).[111]

K 31. 12. 2017 žilo v Moravskoslezském kraji 1 205 886 obyvatel a tím se řadí na třetí místo nejlidnatějšího kraje v ČR. Počet se ale od roku 2016 snížil o 3 993 obyvatel. Tento trend se v kraji vyskytuje už od roku 1993 a je způsoben migrací. Hustota osídlení je 222 obyvatel na km^2 a nachází se nad průměrem ČR, který je 134 obyvatel na km^2. Velmi hustě osídlená je Ostrava, kde žije téměř čtvrtina obyvatel kraje.[112, 113]

Moravskoslezský kraj se vyznačuje kvalitním systémem školního vzdělání. Na území kraje se vyskytuje 442 základních škol, 95 oborově zaměřených středních škol, 42 gymnázií, 2 konzervatoře, 13 vyšších odborných škol a 4 vysoké školy. Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava, Ostravská univerzita, Slezská univerzita v Opavě a Vysoká škola sociálně-správní zajišťují se svými 16 fakultami výuku pro 30 000 studentů.[114]

Území kraje zaujímá z největší části zemědělská půda, která pokrývá více jak 50 %. Z 35 % je pak území kraje tvořeno lesními pozemky. Moravskoslezský kraj má bohaté zásoby přírodního bohatství a nerostných surovin, konkrétně černého uhlí, ložiska zemního plynu, vápence, žuly, mramoru nebo například sádrovce. Kraj se řadí mezi

[110] Matušková a kol., 2014, s. 58-60
[111] ČSÚ, Charakteristika Moravskoslezského kraje, 2018
[112] ČSÚ, Charakteristika Moravskoslezského kraje, 2018
[113] ČSÚ, Statistiky – obyvatelstvo, 2018
[114] ČSÚ, Charakteristika Moravskoslezského kraje, 2018

nejzatíženější území v ČR, přestože dochází ke zlepšení stavu životního prostředí poklesem průmyslové výroby.[115]

Moravskoslezský kraj patří mezi nejdůležitější průmyslové regiony ve střední Evropě a bylo tomu tak i v minulosti. Industrializace byla spojená s využíváním nerostného bohatství, rozvojem těžkého průmyslu a hutnictví. V současnosti je téměř celá produkce černého uhlí ČR soustředěna v tomto kraji. Jeho odvětvová struktura ale způsobuje problémy spojené především s výší nezaměstnanosti v kraji, která patří k jedné z nejvyšších v ČR. Díky industrializaci se vžilo do podvědomí lidí, že přijít k penězům mohou pouze profesemi realizovanými v dolech a hutích. V minulosti byl kladen důraz na dělnickou nízkokvalifikovanou práci, která byla v té době velmi přeplácena. V etapě restrukturalizace podniky začaly omezovat počty pracovníků a docházelo k problémům s mírou nezaměstnanosti. V 90. letech došlo ke změně a začala se rozvíjet zaměstnanost v obchodě, zásobování a také se rozrůstal sektor drobného podnikání.[116, 117]

[115] ČSÚ, Charakteristika Moravskoslezského kraje, 2018
[116] ČSÚ, Charakteristika Moravskoslezského kraje, 2018
[117] Slezská univerzita, Změny ve struktuře zaměstnanosti

2. PRAKTICKÁ ČÁST

Praktická část práce je zaměřena na analýzu a komparaci Plzeňského a Moravskoslezského kraje z hlediska vývoje nezaměstnanosti a vybraných ukazatelů trhu práce v letech 2007-2017. Z převážné části jsou vybrané ukazatele sledovány s ohledem na vzdělání.

První kapitola je věnována analýze vývoje sledovaných ukazatelů. Cílem této kapitoly je nejprve představit vývoj vzdělanostní struktury obyvatel ve zkoumaných krajích a poté zhodnotit stav trhu práce podle vývoje sledovaných ukazatelů. Nejprve je analyzován vývoj počtu obyvatel ve věku 15 a více let podle dosažené úrovně vzdělání. Poté je sledován vývoj zaměstnanosti podle ukazatele míry zaměstnanosti a podle celkového počtu zaměstnaných. Následně je analyzován vývoj nezaměstnanosti podle ukazatele podílu nezaměstnaných osob a obecné míry nezaměstnanosti. Vývoj zaměstnanosti a nezaměstnanosti je nejprve analyzován pro každý kraj zvlášť a následně je situace v krajích porovnána s ČR. Jako poslední je analyzován vývoj trhu práce podle vybraných ukazatelů, jimiž jsou počet uchazečů o zaměstnání, počet volných pracovních míst a počet uchazečů na jedno volné pracovní místo.

Stěžejní část práce je zaměřena na komparaci krajů podle vzdělání a v praktické části je jí věnována druhá, třetí a čtvrtá kapitola. Ve druhé kapitole je provedeno srovnání krajů z hlediska vývoje zaměstnanosti podle dosažené úrovně vzdělání. Ve třetí kapitole je již provedeno srovnání Plzeňského a Moravskoslezského kraje z hlediska vývoje nezaměstnanosti podle dosažené úrovně vzdělání podle ukazatele obecné míry nezaměstnanosti. Dále následuje čtvrtá kapitola komparace vývoje vybraných ukazatelů trhu práce podle dosažené úrovně vzdělání. Nejprve je sledován vývoj v každém kraji zvlášť, poté jsou údaje přepočteny na procenta, aby mohlo dojít ke srovnání. Tato kapitola je rozdělena do tří částí. První část srovnává kraje podle počtu uchazečů o zaměstnání, druhá část je zaměřena na komparaci krajů z hlediska počtu volných pracovních míst a třetí část srovnává kraje podle počtu uchazečů na jedno volné pracovní místo.

Pátá kapitola se věnuje výdajům na státní politiku zaměstnanosti. Nejprve je analyzován vývoj výdajů na státní politiku zaměstnanosti a poté dochází ke komparaci vývoje výdajů na aktivní politiku zaměstnanosti.

V závěru praktické části jsou zhodnoceny výsledky analýzy a komparace a jsou navržena hospodářsko-politická doporučení.

2.1 Analýza vývoje sledovaných ukazatelů v letech 2007-2017

2.1.1 Vývoj počtu obyvatel podle vzdělání

Tato kapitola je věnována analýze vývoje počtu obyvatel ve věku 15 a více let podle dosažené úrovně vzdělání v Plzeňském a Moravskoslezském kraji v letech 2007-2017. Údaje pro rok 2017 byly v době zpracování dostupné pouze pro celkový počet obyvatel, nikoliv pro jednotlivé úrovně vzdělání, a proto je vývoj analyzován pouze do roku 2016. Data, jak v absolutních hodnotách, tak po přepočtu hodnot také v procentech, jsou uvedena zvlášť pro oba kraje v tabulkách 1 a 2. Data byla získaná z ČSÚ, který rozděluje úrovně vzdělání do 4 skupin: bez vzdělání a základní vzdělání, střední vzdělání bez maturity, střední vzdělání s maturitou a vysokoškolské vzdělání.

Vývoj v Plzeňském kraji

Tabulka 1 Vývoj počtu obyvatel ve věku 15 a více let podle dosažené úrovně vzdělání v letech 2007-2017, Plzeňský kraj

Rok	Bez vzdělání a základní vzdělání	Střední vzdělání bez maturity	Střední vzdělání s maturitou	Vysokoškolské vzdělání	**Obyvatelstvo celkem (15 a více let)**
	V tis.				
2007	84,8	183,8	161,2	48,1	**478,0**
2008	84,1	185,3	162,8	52,4	484,6
2009	83,5	184,5	165,8	57,4	492,3
2010	76,2	184,8	172,4	59,2	492,5
2011	71,0	181,4	173,9	63,7	490,0
2012	71,2	178,7	168,2	71,7	489,9
2013	65,7	179,4	171,8	72,5	489,4
2014	62,7	179,4	176,3	71,0	489,3
2015	68,3	178,8	167,7	75,4	490,0
2016	67,4	178,4	167,0	77,3	490,1
2017	X	X	X	X	**491,9**
	V %				
2007	17,7	38,5	33,7	10,1	100,0
2008	17,4	38,2	33,6	10,8	100,0
2009	17,0	37,5	33,7	11,7	100,0
2010	15,5	37,5	35,0	12,0	100,0
2011	14,5	37,0	35,5	13,0	100,0
2012	14,5	36,5	34,3	14,6	100,0
2013	13,4	36,7	35,1	14,8	100,0
2014	12,8	36,7	36,0	14,5	100,0
2015	13,9	36,5	34,2	15,4	100,0
2016	13,8	36,4	34,1	15,8	100,0
2017	X	X	X	X	100,0

Zdroj: ČSÚ – Statistické ročenky Plzeňského kraje, Statistiky (obyvatelstvo), vlastní zpracování
*Vysvětlivky: **maximum**, **minimum** v letech 2007-2017*
X…data pro tento údaj nejsou k dispozici
Vlastní výpočet – údaje přepočteny na %

Tabulka 1 zobrazuje vývoj obyvatelstva Plzeňského kraje. V roce 2007 bylo v kraji 84,8 tisíc osob bez vzdělání a se základním vzděláním. Tento počet představoval 17,7 % tehdejší společnosti. Nejpočetnější skupinou byli lidé se středním vzděláním bez maturity, kteří představovali 38,5 % obyvatel. Naopak nejméně početnou skupinou byly osoby s vysokoškolským vzděláním, které zaujímaly z celkového počtu obyvatel pouze 10,1 %.

Výrazné změny pozorujeme u osob bez vzdělání a se základním vzděláním a u osob s vysokoškolským vzděláním. Mezi lety 2007-2014 kraj zaznamenával pokles počtu osob bez vzdělání a se základním vzděláním. Počet osob se v tomto období snížil o 22,1 tisíc obyvatel a podíl poklesl o 4,9 %. V roce 2015-2016 můžeme pozorovat mírné zvýšení o 4,7 tisíc osob a podíl vzrostl o 1 % na 13,8 %. Naopak u osob s vysokoškolským vzděláním podíl i počet rostl a to téměř celé sledované období, kromě roku 2014, kdy byl zaznamenán mírný pokles. Z počtu 48,1 tisíc, kdy zaujímaly pouze 10,1 % obyvatel, se tento počet zvýšil o 29,2 tisíc a podíl vzrostl na 15,8 %.

Z tabulky lze vyčíst u osob se středním vzděláním bez maturity a se středním vzděláním s maturitou jen mírné výkyvy. U středního vzdělání bez maturity, i přes občasné růstové tendence, můžeme pozorovat v roce 2016 pokles oproti roku 2007 o 5,4 tisíc obyvatel a podíl pokles o 2,1 %. Stále ale tato kategorie zaujímá největší podíl. U středního vzdělání s maturitou naopak zaznamenáváme slabý nárůst, konkrétně o 5,8 tisíc obyvatel a podíl vzrostl o pouhá 0,4 %.

Největší změny tedy pozorujeme u osob bez vzdělání a se základním vzděláním a u osob s vysokoškolským vzděláním. Zatímco v roce 2007 zaujímali lidé s vysokoškolským vzděláním nejmenší podíl v rámci obyvatel Plzeňského kraje, tak v roce 2016 byli nahrazeni osobami bez vzdělání a se základním vzděláním.

Je důležité brát také v úvahu vývoj celkového počtu obyvatel. Pokud se podíváme na absolutní počty, tak je zřejmé, že počet obyvatel starších 15let vzrostl. V roce 2007 žilo v kraji 478 tisíc obyvatel a v roce 2017 tento počet vzrostl na 491,9 tisíc osob, došlo tedy k nárůstu o 13,9 tisíc obyvatel.

Vývoj v Moravskoslezském kraji

Tabulka 2 Vývoj počtu obyvatel ve věku 15 a více let podle dosažené úrovně vzdělání v letech 2007-2017, Moravskoslezský kraj

Rok	Bez vzdělání a základní vzdělání	Střední vzdělání bez maturity	Střední vzdělání s maturitou	Vysokoškolské vzdělání	**Obyvatelstvo celkem (15 a více let)**
	V tis.				
2007	222,5	425,1	320,8	100,3	1 068,7
2008	229,2	414,2	325,9	102,0	1 071,4
2009	214,8	396,4	338,6	121,7	**1 071,5**
2010	201,5	395,9	337,7	132,0	1 067,2
2011	200,7	404,9	321,7	126,3	1 053,6
2012	192,4	388,4	332,5	135,6	1 049,1
2013	182,1	381,3	329,1	152,1	1 044,6
2014	177,4	377,7	339,1	145,8	1 040,1
2015	177,3	370,3	328,9	158,5	1 035,2
2016	169,3	368,2	327,3	167,2	1 032,1
2017	X	X	X	X	**1 023,8**
	V %				
2007	20,8	39,8	30,0	9,4	100,0
2008	21,4	38,7	30,4	9,5	100,0
2009	20,0	37,0	31,6	11,4	100,0
2010	18,9	37,1	31,6	12,4	100,0
2011	19,0	38,4	30,5	12,0	100,0
2012	18,3	37,0	31,7	13,0	100,0
2013	17,4	36,5	31,5	14,6	100,0
2014	17,1	36,3	32,6	14,0	100,0
2015	17,1	35,8	31,8	15,3	100,0
2016	16,4	35,7	31,7	16,2	100,0
2017	X	X	X	X	100,0

Zdroj: ČSÚ – Statistické ročenky Moravskoslezského kraje, Statistiky (obyvatelstvo), vlastní zpracování
*Vysvětlivky: **maximum**, **minimum** v letech 2007-2017*
X…data pro tento údaj nejsou k dispozici
Vlastní výpočet – údaje přepočteny na %

Tabulka 2 znázorňuje vývoj počtu obyvatel v Moravskoslezském kraji. V roce 2007 bylo v kraji 222,5 tisíc obyvatel bez vzdělání a se základním vzděláním, kteří představovali 20,8 % z celkového počtu obyvatel. Stejně jako u Plzeňského kraje i v Moravskoslezském kraji patřili k nejpočetnější skupině lidé se středním vzděláním bez maturity s podílem 39,8 % a k nejméně početné skupině lidé s vysokoškolským vzděláním. Ti představovali pouhých 9,4 % z celkového počtu obyvatel starších 15let.

Dochází tu ke stejným změnám jako v Plzeňském kraji. Počet osob bez vzdělání a se základním vzděláním má kromě roku 2008, kdy došlo k meziročnímu zvýšení počtu o 6,7 tisíc, ve sledovaném období většinou klesající trend a v roce 2016 pozorujeme pokles oproti roku 2007 o 53,5 tisíc a podíl poklesl o 4,4 %. U vysokoškolsky vzdělaných osob je zaznamenán růst s výjimkou roku 2011 a 2014. Ve výsledném období ale

pozorujeme nárůst počtu o 66,9 tisíc a podílu o 6,8 % na 16,2 %. V obou případech byl růst i pokles větší než v Plzeňském kraji.

U středního vzdělání bez maturity a středního vzdělání s maturitou zaznamenáváme až na malé změny poměrně stabilní vývoj počtu i podílu. Především u středního vzdělání s maturitou, které procházelo poměrně častým kolísáním, pozorujeme nárůst počtu o 6,5 tisíc a podíl vzrostl o 1,7 % od začátku zkoumaného období. V případě středního vzdělání bez maturity dochází i tady v roce 2016 k poklesu oproti roku 2007 o 56,9 tisíc osob a podíl klesl o 4,1 %.

Změny ve struktuře vzdělanosti obyvatel nad 15 let nastaly především u vzdělání vysokoškolského, kdy podíl osob vzrostl o 6,8 % během sledovaného období. I přes tento nárůst zaujímají vysokoškolsky vzdělané osoby v roce 2016 nejmenší podíl z celkového počtu obyvatel v Moravskoslezském kraji. Tento podíl je sice jen o 0,2 % menší než podíl osob bez vzdělání a se základním vzděláním, a proto se můžeme domnívat, že brzy vysokoškolsky vzdělané nahradí, stále tu ale problém nízké vzdělanosti obyvatel spatřujeme.

Pokud se zaměříme na vývoj celkového počtu obyvatel, pozorujeme tu nepříznivý vývoj oproti Plzeňskému kraji. Zatímco u Plzeňského kraje byl zaznamenán v letech 2007-2017 nárůst celkového počtu obyvatel nad 15 let o 13,9 tisíc, v Moravskoslezském kraji počet obyvatel během zkoumaného období značně poklesl, konkrétně o 44,9 tisíc.

2.1.2 Vývoj počtu zaměstnaných a míry zaměstnanosti

Před samotným průzkumem nezaměstnanosti bude analyzován stav opačný a to zaměstnanost. Následující část je zaměřena na vývoj počtu zaměstnaných v NH a míru zaměstnanosti (podíl zaměstnaných ve skupině 15-64letých[118]) v letech 2007-2017. Data získaná z ČSÚ (VŠPS) jsou uvedena v tabulce 3 a 4, které znázorňují vývoj v Plzeňském a Moravskoslezském kraji. Následně je vývoj míry zaměstnanosti v krajích porovnán s ČR v grafu 5.

[118] ČSÚ, Míry zaměstnanosti, nezaměstnanosti a ekonomické aktivity, 2015

Vývoj v Plzeňském kraji

Tabulka 3 Vývoj počtu zaměstnaných a míry zaměstnanosti v letech 2007-2017, Plzeňský kraj

Rok	**Zaměstnaní celkem** *(v tis.)*	**Míra zaměstnanosti** *(v %)*
2007	**271,5**	56,8
2008	280,0	57,8
2009	274,8	55,8
2010	273,3	**55,6**
2011	275,8	56,3
2012	277,2	56,6
2013	280,5	57,3
2014	279,9	57,2
2015	287,5	58,7
2016	287,2	58,6
2017	**291,5**	**59,4**

Zdroj: ČSÚ – Statistiky (zaměstnanost, nezaměstnanost), vlastní zpracování
*Vysvětlivky: **maximum**, **minimum** v letech 2007-2017 v rámci daného ukazatele*

Jak je z tabulky 3 zřejmé, počet zaměstnaných v Plzeňském kraji od počátku sledovaného období vzrostl. Zatímco v roce 2007 činila míra zaměstnanosti 56,8 % a celkový počet zaměstnaných byl 271,5 tisíc, což bylo také nejméně za celé zkoumané období, v roce 2017 již byla míra zaměstnanosti o 2,6 % vyšší. V absolutních číslech pozorujeme nárůst počtu zaměstnaných o 20 tisíc.

Během sledovaného období ale tento počet kolísal. Největší meziroční pokles byl zaznamenán v roce 2009, kdy počet zaměstnaných klesl o 5,2 tisíc, a míra zaměstnanosti se snížila o 2 % na 55,8 %. V následujícím roce pokles pokračoval, konkrétně o 1,5 tisíce a míra zaměstnanosti se dostala na svou nejnižší hodnotu za celé sledované období, 55,6 %. Tento úbytek lze přisuzovat ekonomické krizi, kdy došlo k celkovému oslabení ekonomiky. Následně počet zaměstnaných i míra zaměstnanosti začaly růst až do roku 2015, kdy byl zaznamenán největší meziroční nárůst počtu zaměstnaných. Přírůstek počtu zaměstnaných činil 7,6 tisíc a v míře zaměstnanosti byl zaznamenán nárůst o 1,5 % na hodnotu 58,7 %. V roce 2016 pozorujeme mírný pokles hodnot, který byl následně vystřídán růstem a to až na maximální hodnoty, kterých bylo za celé zkoumané období dosaženo. Celkový počet zaměstnaných se vyšplhal na 291,5 tisíc a míra zaměstnanosti činila 59,4 %.

Vývoj v Moravskoslezském kraji

Tabulka 4 Vývoj počtu zaměstnaných a míry zaměstnanosti v letech 2007-2017, Moravskoslezský kraj

Rok	**Zaměstnaní celkem** *(v tis.)*	**Míra zaměstnanosti** *(v %)*
2007	553,3	51,8
2008	568,6	53,1
2009	557,5	52,0
2010	543,5	**50,9**
2011	**540,7**	51,3
2012	543,0	51,8
2013	544,1	52,1
2014	549,1	52,8
2015	550,9	53,2
2016	569,4	55,2
2017	**581,4**	**56,6**

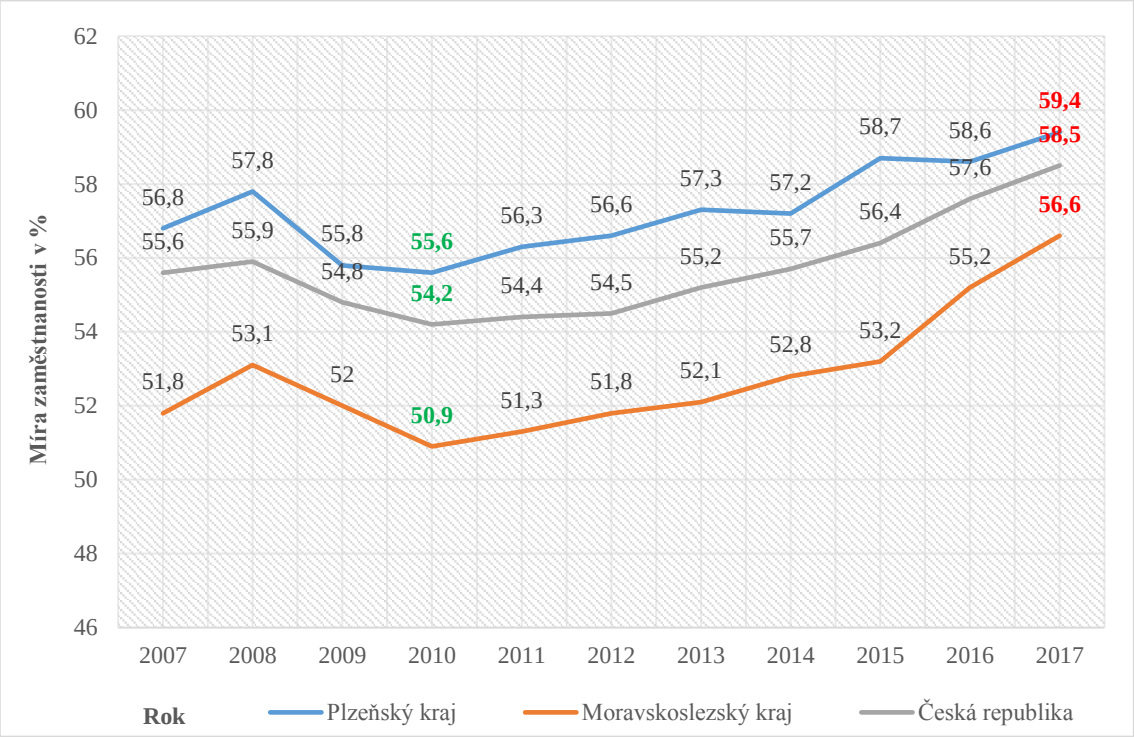
Zdroj: ČSÚ – Statistiky (zaměstnanost, nezaměstnanost), vlastní zpracování
*Vysvětlivky: **maximum**, **minimum** v letech 2007-2017 v rámci daného ukazatele*

V Moravskoslezském kraji pozorujeme obdobný vývoj jako v kraji Plzeňském. I tady dochází od počátku sledovaného období k růstu hodnot. Zatímco v roce 2007 pozorujeme poměrně nízké hodnoty, míra zaměstnanosti činila 51,8 % a počet zaměstnaných byl 553,3 tisíc, tak v roce 2017 spatřujeme nárůst počtu zaměstnaných o 28,1 tisíc, a míra zaměstnanosti se zvýšila o 4,8 %. Je důležité poukázat na skutečnost, že i když tento nárůst míry zaměstnanosti byl větší než v případě Plzeňského kraje, tak míra zaměstnanosti v kraji Moravskoslezském je stále nižší a nedosahuje ani hodnot, kterých dosahoval Plzeňský kraj na počátku zkoumaného období v roce 2007.

Z tabulky 4 je zřejmé, že se hodnoty po čas sledovaného období měnily. Výrazný meziroční nárůst pozorujeme v roce 2008, kdy bylo zaznamenáno zvýšení počtu zaměstnaných o 15,3 tisíc, a míra zaměstnanosti vzrostla o 1,3 %. Tento nárůst byl ale následován výrazným poklesem způsobeným ekonomickou krizí v roce 2009, kdy se počet snížil o 11,1 tisíc, a míra zaměstnanosti klesla o 1,1 % na 52,0 %. V následujícím roce 2009 pokles pokračoval až na minimální hodnotu míry zaměstnanosti 50,9 % a v roce 2010 byla také doprovázená poklesem počtu zaměstnaných o 2,8 tisíc na minimální počet za celé sledované období. V následujících letech se situace stabilizovala a hodnoty začaly růst. Největší meziroční nárůst pozorujeme v roce 2016, kdy se počet zaměstnaných zvýšil o 18,5 tisíc, a míra zaměstnanosti vzrostla o 2 %. V posledním roce 2017 pozorujeme nejpříznivější hodnoty, kdy míra zaměstnanosti vzrostla na hodnotu 56,6 %, a celkový počet zaměstnaných se vyšplhal na 581,4 tisíc.

Komparace Plzeňského a Moravskoslezského kraje s ČR

Graf 3 Vývoj míry zaměstnanosti v letech 2007-2017, Plzeňský kraj, Moravskoslezský kraj a ČR

Zdroj: ČSÚ – Statistiky (zaměstnanost, nezaměstnanost), vlastní zpracování
*Vysvětlivky: **maximum**, **minimum** v letech 2007-2017*

V grafu 3 je pro přehlednost spojnicovým grafem znázorněno srovnání vývoje míry zaměstnanosti v Plzeňském a Moravskoslezském kraji s ČR. Je evidentní, že vývojové tendence byly v letech 2007-2017 totožné. Poté co došlo k ekonomické krizi a následoval razantní pokles hodnot v letech 2009 a 2010, pozorujeme růst míry zaměstnanosti až do konce sledovaného období. Co je ale velmi odlišné, jsou hodnoty míry zaměstnanosti. Zatímco Plzeňský kraj vykazuje po celé sledované období hodnoty lehce nad průměrem ČR, u Moravskoslezského kraje zaznamenáváme hodnoty hluboce pod průměrem.

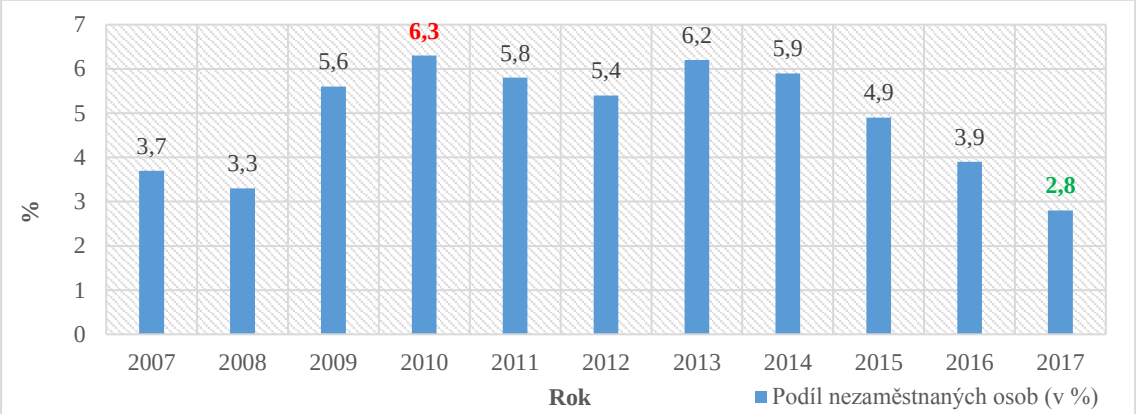
2.1.3 Vývoj nezaměstnanosti

Tato kapitola je zaměřena na vývoj nezaměstnanosti v Plzeňském a Moravskoslezském kraji v letech 2007-2017. První část je věnována analýze nezaměstnanosti v Plzeňském kraji a poté v kraji Moravskoslezském. Pro lepší zhodnocení stavu trhu práce je následně situace v krajích porovnána i s ČR. Jak již bylo uvedeno v teoretické části, v ČR jsou dva hlavní ukazatele nezaměstnanosti. Vývoj je zhodnocen především podle ročních průměrů ukazatele podílu nezaměstnaných osob,

který je vykazován MPSV na základě statistik ÚP, ale pro porovnání je uveden i ukazatel obecné míry nezaměstnanosti, který je zjišťován na základě VŠPS prostřednictvím ČSÚ.

Vývoj v Plzeňském kraji

Graf 4 Vývoj podílu nezaměstnaných osob v letech 2007-2017, Plzeňský kraj

Zdroj: MPSV – Statistiky (nezaměstnanost), vlastní zpracování
*Vysvětlivky: **maximum**, **minimum** v letech 2007-2017*

Graf 4 znázorňuje vývoj podílu nezaměstnaných osob v Plzeňském kraji v letech 2007-2017. První meziroční pokles nezaměstnanosti je zaznamenán v roce 2008, kdy se podíl nezaměstnaných osob snížil z 3,7 % na 3,3 %. Poté se začaly projevovat dopady globální ekonomické recese a nezaměstnanost začala růst až do roku 2010, kdy se recese naplno projevila a hodnota vzrostla od roku 2008 téměř až na dvojnásobnou hodnotu 6,3 %. To byla také maximální hodnota podílu nezaměstnaných osob v Plzeňském kraji během sledovaného období. V následujících dvou letech docházelo k mírnému poklesu, který byl zakončen v roce 2013 opětovným nárůstem na hodnotu 6,2 %. Během let 2014-2017 došlo k rapidnímu poklesu nezaměstnanosti až na minimální hodnotu, která byla v kraji zaznamenána, 2,8 %.

Tabulka 5 Vývoj nezaměstnanosti v letech 2007-2017, Plzeňský kraj

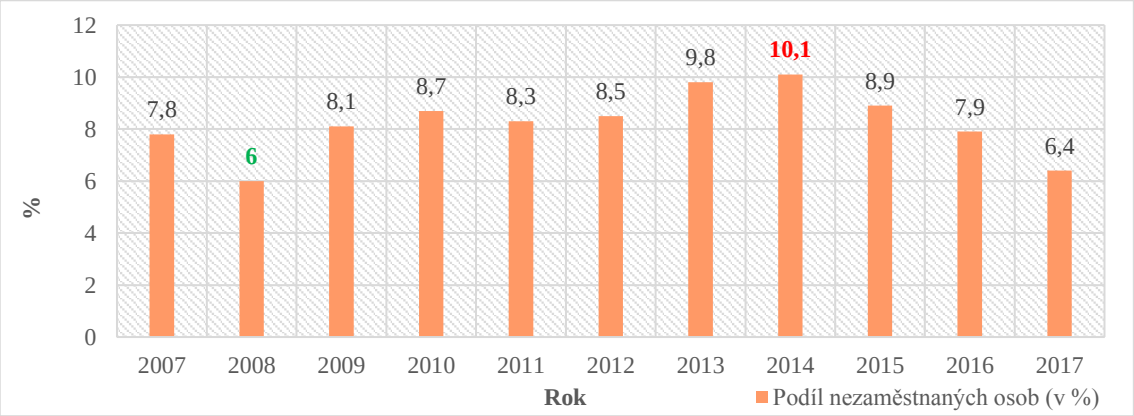
Rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Podíl nezaměstnaných osob *(v %)*	3,7	3,3	5,6	**6,3**	5,8	5,4	6,2	5,9	4,9	3,9	**2,8**
Obecná míra nezaměstnanosti *(v %)*	3,7	3,6	**6,3**	5,9	5,1	4,8	5,2	5,1	3,8	3,4	**1,9**

Zdroj: ČSÚ – Statistiky (zaměstnanost, nezaměstnanost), MPSV – Statistiky (nezaměstnanost), vlastní zpracování
*Vysvětlivky: **maximum**, **minimum** v letech 2007-2017 v rámci daného ukazatele*

Pokud se zaměříme na ukazatel obecné míry nezaměstnanosti, který je uveden v tabulce 5, tak můžeme vidět, že má obdobné vývojové tendence jako podíl nezaměstnaných osob. V jednom roce se ale liší. Zatímco v roce 2010 podíl nezaměstnaných osob vzrostl, obecná míra nezaměstnanosti klesla o 0,4 %.

Vývoj v Moravskoslezském kraji

Graf 5 Vývoj podílu nezaměstnaných osob v letech 2007-2017, Moravskoslezský kraj

Zdroj: MPSV – Statistiky (nezaměstnanost), vlastní zpracování
*Vysvětlivky: **maximum**, **minimum** v letech 2007-2017*

Graf 5 znázorňuje vývoj podílu nezaměstnaných osob v Moravskoslezském kraji. I když vidíme téměř totožné vývojové tendence jako u Plzeňského kraje, pozorujeme tu mnohem vyšší hodnoty, které během sledovaného období neklesly pod 6 %. Nejnižší hodnoty bylo dosaženo v roce 2008, kdy došlo k poklesu na 6 %. Následoval růst do roku 2010 na 8,7 % a následující dva roky se hodnota udržovala přibližně na stejné úrovni. Maximální hodnotu podílu nezaměstnaných osob můžeme vidět v roce 2014, kdy přesáhla hranici 10 %. Stejně jako u Plzeňského kraje pozorujeme i tady za poslední tři roky zřetelné snížení nezaměstnanosti.

Tabulka 6 Vývoj nezaměstnanosti v letech 2007-2017, Moravskoslezský kraj

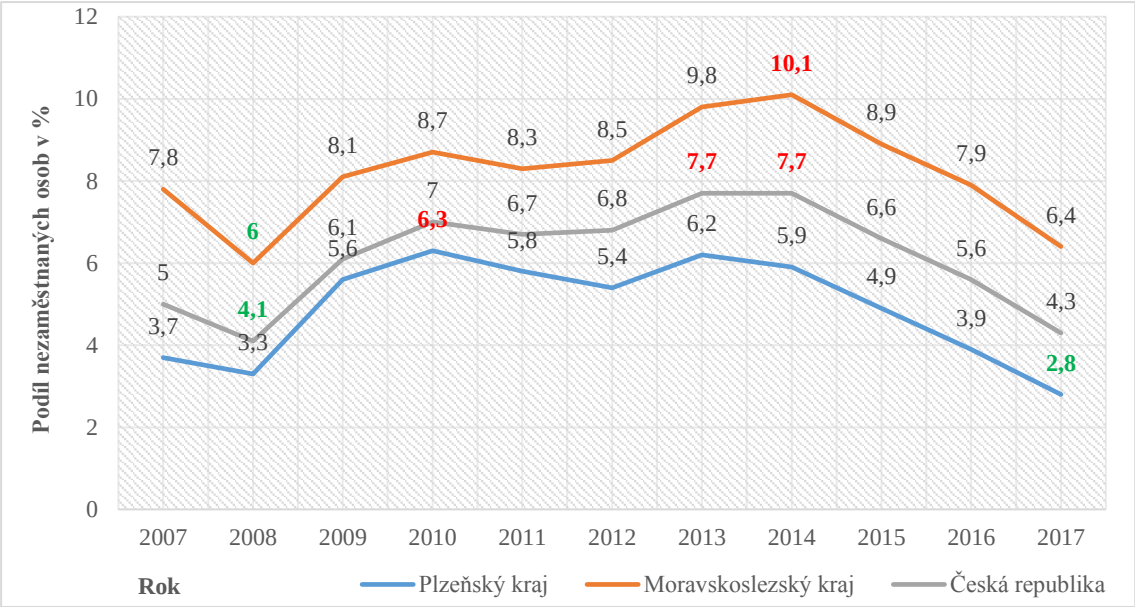
Rok	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Podíl nezaměstnaných osob *(v %)*	7,8	**6,0**	8,1	8,7	8,3	8,5	9,8	**10,1**	8,9	7,9	6,4
Obecná míra nezaměstnanosti *(v %)*	8,5	7,4	9,7	**10,2**	9,3	9,5	9,9	8,6	8,1	6,9	**4,7**

Zdroj: ČSÚ – Statistiky (zaměstnanost, nezaměstnanost), MPSV – Statistiky (nezaměstnanost), vlastní zpracování
*Vysvětlivky: **maximum**, **minimum** v letech 2007-2017 v rámci daného ukazatele*

Podíl nezaměstnaných osob uvedený v tabulce 6 se v porovnání s vývojem obecné míry nezaměstnanosti opět liší pouze v jednom roce, konkrétně v roce 2014, kdy obecná míra nezaměstnanosti klesla o 1,3 % a podíl nezaměstnaných osob v té době vzrostl.

Komparace Plzeňského a Moravskoslezského kraje s ČR

Graf 6 Vývoj podílu nezaměstnaných osob v letech 2007-2017, Plzeňský kraj, Moravskoslezský kraj a ČR

Zdroj: MPSV – Statistiky (nezaměstnanost), vlastní zpracování
*Vysvětlivky: **maximum**, **minimum** v letech 2007-2017*

V grafu 6 je pro přehlednost spojnicovým grafem znázorněno srovnání vývoje podílu nezaměstnaných osob v Plzeňském a Moravskoslezském kraji s ČR. I když se vývojové tendence výrazně neliší a téměř stejně kopírují trend vývoje tohoto ukazatele v ČR, můžeme vidět markantní rozdíl v hodnotách podílu nezaměstnaných osob. Jak je z grafu zřejmé, Moravskoslezský kraj vykazuje po celé sledované období vyšší hodnoty, než činil celorepublikový průměr. Plzeňský kraj naopak po celé sledované období vykazuje hodnoty pod průměrem ČR.

2.1.4 Vývoj vybraných ukazatelů trhu práce

Následující část sleduje vývoj trhu práce podle vybraných ukazatelů v Plzeňském a Moravskoslezském kraji v letech 2007-2017. Tabulka 7 a 8 zobrazuje vývoj počtu uchazečů o zaměstnání a volných pracovních míst evidovaných vždy ke konci roku. Tyto údaje byly získány z MPSV. Dalším sledovaným ukazatelem, který velmi dobře odráží situaci na trhu práce, je počet uchazečů na jedno volné pracovní místo (dále jen 1 VPM).

Tento počet vyjadřuje podíl počtu uchazečů o zaměstnání a počtu volných pracovních míst.

Vývoj v Plzeňském kraji

Tabulka 7 Vývoj uchazečů o zaměstnání a vývoj volných pracovních míst v letech 2007-2017, Plzeňský kraj

Rok	Uchazeči o zaměstnání	Volná pracovní místa	Počet uchazečů na 1 VPM
	V absolutních číslech		
2007	14 516	14 443	1,0
2008	16 757	7 562	2,2
2009	26 802	**2 078**	**12,9**
2010	**27 267**	2 161	12,6
2011	23 308	2 603	9,0
2012	23 724	2 417	9,8
2013	25 709	2 575	10,0
2014	22 641	4 927	4,6
2015	18 587	8 458	2,2
2016	14 655	10 210	1,4
2017	**10 517**	**20 396**	**0,5**

Zdroj: MPSV, ÚP ČR, Krajská pobočka v Plzni – Analýzy stavu a vývoje trhu práce, vlastní zpracování
*Vysvětlivky: **maximum**, **minimum** v letech 2007-2017 v rámci daného ukazatele*
1 VPM…jedno volné pracovní místo

Tabulka 7 znázorňuje vývoj trhu práce v Plzeňském kraji. Pokud se podíváme na rok 2007, vidíme soulad nabídky práce s poptávkou po práci, kdy počet uchazečů o zaměstnání byl téměř stejný jako počet volných pracovních míst, to znamená, že na 1 VPM připadal 1 uchazeč.

Počet uchazečů na 1 VPM dosáhl svého absolutního vrcholu v roce 2009 s hodnotou 12,9, kdy se rapidně snížil počet volných pracovních míst z 14 443 na 2 078. Tento počet byl nejnižší za celé sledované období a důvodem omezení pracovních míst byla již výše zmíněná ekonomická krize. V následujícím roce došlo k výraznému nárůstu počtu uchazečů o zaměstnání na maximální hodnotu 27 267.

Od tohoto roku pozorujeme poměrně konstantní vývoj až do roku 2013, poté se situace na trhu práce začala výrazně zlepšovat a to až do konce sledovaného období. V roce 2017 počet uchazečů o zaměstnání dosáhl své nejnižší hodnoty 10 517 a tento počet byl dokonce o polovinu nižší než počet volných pracovních míst. V tomto roce bylo nabízeno maximální a téměř až dvojnásobné množství pracovních pozic oproti předchozímu roku, konkrétně množství vzrostlo z 10 210 na 20 396 nabízených míst. Tuto situaci odrážel ukazatel počtu uchazečů na 1 VPM, který dosáhl svého minima s hodnotou 0,5.

Vývoj v Moravskoslezském kraji

Tabulka 8 Vývoj uchazečů o zaměstnání a vývoj volných pracovních míst v letech 2007-2017, Moravskoslezský kraj

Rok	Uchazeči o zaměstnání	Volná pracovní místa	Počet uchazečů na 1 VPM
	V absolutních číslech		
2007	65 816	10 696	6,2
2008	57 455	8 795	6,5
2009	80 581	2 756	29,2
2010	82 776	3 191	25,9
2011	75 019	4 163	18,0
2012	81 099	3 335	24,3
2013	**89 976**	**2 280**	**39,5**
2014	83 877	5 399	15,5
2015	72 573	10 324	7,0
2016	64 036	10 911	5,9
2017	**49 487**	**13 973**	**3,5**

Zdroj: MPSV, ÚP ČR, Krajská pobočka v Ostravě – Analýzy stavu a vývoje trhu práce, vlastní zpracování
*Vysvětlivky: **maximum**, **minimum** v letech 2007-2017 v rámci daného ukazatele*
1 VPM…jedno volné pracovní místo

Tabulku 8 představuje vývoj trhu práce v Moravskoslezském kraji. Na počátku sledovaného období pozorujeme poměrně příznivou situaci na trhu práce, kdy na 1 VPM připadalo 6,2 uchazečů. V roce 2009 ale pozorujeme nárůst počtu uchazečů o zaměstnání na 80 581, tento počet byl doprovázen také poklesem volných pracovních míst téměř až na minimální hodnotu, čemuž odpovídala skutečnost zvýšení počtu uchazečů na 1 VPM na hodnotu 29,2. V následujících letech pozorujeme obdobný vývoj.

Nejkritičtější situace nastala v roce 2013, kdy byl zaznamenán nejvyšší počet uchazečů o zaměstnání za celé sledované období. Tento ukazatel se vyšplhal až na hodnotu 89 976. V tomto roce bylo také nabízeno nejnižší množství volných pracovních míst 2 280 a to způsobilo rapidní nárůst počtu uchazečů na 1 VPM, který dosáhl svého maxima s hodnotou 39,5.

V následujících letech pozorujeme zlepšení až do roku 2017, kdy byla zaznamenána nejpříznivější situace pro Moravskoslezský kraj. V tomto roce bylo nabízeno nejvyšší množství volných pracovních pozic a počet uchazečů dosahoval nejnižší hodnoty za celé zkoumané období. Počet uchazečů na 1 VPM se tímto dostal na minimální hodnotu 3,5, které bylo v kraji za celé zkoumané období dosaženo.

2.2 Komparace vývoje zaměstnanosti podle vzdělání v letech 2007-2017

V následující části je srovnán vývoj počtu zaměstnaných podle dosažené úrovně vzdělání v Plzeňském a Moravskoslezském kraji. Data získaná z ČSÚ (VŠPS) jsou uvedena v tabulce 9, kde je sledován vývoj v letech 2007-2016. Vývoj končí rokem 2016, jelikož pro rok 2017 nebyla v době zpracování práce dostupná data pro jednotlivé úrovně vzdělání. ČSÚ rozděluje úrovně vzdělání do 4 základních skupin: bez vzdělání a základní vzdělání, střední vzdělání bez maturity, střední vzdělání s maturitou a vysokoškolské vzdělání.

Komparace Plzeňského a Moravskoslezského kraje

Tabulka 9 Komparace zaměstnanosti podle dosažené úrovně vzdělání v letech 2007-2017, Plzeňský a Moravskoslezský kraj

Rok	Bez vzdělání a základní vzdělání		Střední vzdělání bez maturity		Střední vzdělání s maturitou		Vysokoškolské vzdělání	
	PK	MSK	PK	MSK	PK	MSK	PK	MSK
	V %							
2007	5,6	**6,3**	**42,9**	44,9	38,0	35,3	**13,4**	13,6
2008	**6,2**	6,1	42,0	**45,2**	37,5	35,6	14,4	**13,1**
2009	6,0	5,6	40,3	41,7	38,1	36,4	15,6	16,2
2010	4,7	5,1	40,7	40,8	38,7	36,4	16,1	17,7
2011	4,3	4,7	39,6	43,1	38,9	35,0	17,3	17,2
2012	**3,9**	4,3	39,7	41,5	37,3	36,1	19,1	18,1
2013	4,1	4,2	39,2	39,0	38,1	36,2	18,6	20,5
2014	4,8	4,5	37,8	37,9	**39,3**	**38,7**	18,0	18,9
2015	5,8	**4,1**	38,1	37,5	**37,0**	37,1	19,2	21,3
2016	4,8	4,7	**37,1**	**37,4**	37,8	**36,0**	**20,2**	**21,9**
2017	X	X	X	X	X	X	X	X
	V tis.							
2007	15,3	34,6	116,5	248,2	**103,3**	195,1	**36,3**	75,5
2008	**17,3**	**34,9**	**117,5**	**256,9**	104,9	**202,4**	40,2	**74,3**
2009	16,6	31,4	110,8	232,6	104,6	203,1	42,8	90,4
2010	12,8	27,8	111,2	221,6	105,7	197,7	44,0	96,4
2011	11,8	25,3	109,1	232,9	107,3	189,3	47,6	93,2
2012	**10,7**	23,1	110,1	225,3	103,5	196,1	53,0	98,5
2013	11,4	23,1	110,0	212,4	107,0	197,2	52,1	111,4
2014	13,4	24,9	**105,9**	207,9	**110,1**	**212,4**	50,5	103,9
2015	16,6	**22,6**	109,4	**206,6**	106,2	204,3	55,3	117,3
2016	13,7	26,8	106,5	213,1	108,7	204,9	**58,1**	**124,6**
2017	X	X	X	X	X	X	X	X

Zdroj: ČSÚ – Statistické ročenky Plzeňského a Moravskoslezského kraje, vlastní zpracování
*Vysvětlivky: **maximum**, **minimum** v letech 2007-2017 v rámci dané úrovně vzdělání*
PK…Plzeňský kraj, MSK…Moravskoslezský kraj
X…data pro tento údaj nejsou k dispozici
Vlastní výpočet – údaje přepočteny na %

Získané údaje byly přepočteny na procenta, aby mohlo být provedeno srovnání, a jsou zaznamenány v první části tabulky. Tato část představuje procentuální zastoupení zaměstnaných s jednotlivými úrovněmi vzdělání na celkovém počtu zaměstnaných. Druhá část tabulky zaznamenává počet zaměstnaných v absolutních hodnotách.

Z tabulky 9 je zřejmé, že struktura zaměstnaných podle dosažené úrovně vzdělání je v krajích téměř totožná. Nepřekvapivým zjištěním je, že nejméně zaměstnaných je bez vzdělání a se základním vzděláním a to po celé sledované období. V roce 2007 v Plzeňském kraji zaujímali podíl 5,6 %, v Moravskoslezském kraji to bylo o něco více, 6,3 %. Během let 2007-2016 pozorujeme pokles podílu na hodnotu 4,8 % v Plzeňském kraji a na hodnotu 4,7 % v Moravskoslezském kraji. Pokles také zaznamenáváme v absolutních hodnotách, nejvýrazněji opět po období krize.

Druhou nejméně početnou skupinou jsou zaměstnaní s vysokoškolským vzděláním. Tady na počátku sledovaného období pozorujeme u krajů téměř totožné hodnoty a také je v obou případech u této kategorie zaznamenán největší nárůst jak celkového počtu, tak podílu. To je dáno rostoucí úrovní dosaženého vzdělání obyvatel, kterou jsme mohli pozorovat na počátku první kapitoly praktické části. V Plzeňském kraji jejich počet vzrostl během let 2007-2016 o 21,8 tisíc a jejich podíl na celkovém počtu zaměstnaných se zvýšil z 13,4 % na 20,2 %. V Moravskoslezském kraji mělo v roce 2007 vysokoškolské vzdělání pouze 13,6 % zaměstnaných, v roce 2016 se tento podíl zvýšil na 21,9 %. V absolutních číslech pak pozorujeme nárůst o 49,1 tisíc. V roce 2016 měl tedy každý pátý zaměstnaný člověk vysokoškolské vzdělání. Již zmíněný pokles v roce 2009 nebyl jako u jediné skupiny zaznamenán právě u zaměstnaných osob s vysokoškolským vzděláním a u této kategorie došlo v Plzeňském kraji dokonce k růstu o 2,6 tisíc. V Moravskoslezském kraji je také evidentní, že tato kategorie se jako jediná dokázala nejlépe vypořádat s ekonomickou krizí, a v roce 2009 tu dokonce spatřujeme největší meziroční nárůst, kdy se jejich podíl na celkovém počtu zaměstnaných zvýšil o 3,1 %.

Z uvedených údajů je zřejmé, že vzdělání, které převažovalo u většiny zaměstnaných, bylo v roce 2007 střední vzdělání bez maturity. V Plzeňském kraji zaujímali podíl 42,9 %, v Moravskoslezském kraji to bylo o něco více, 45,2 %. Po čas sledovaného období pozorujeme vyšší hodnoty podílu právě u Moravskoslezského kraje. Tam v roce 2016 došlo v porovnání s rokem 2007 k poklesu o 35,1 tisíc a 7,5 %, stále ale patřili v Moravskoslezském kraji k nejpočetnější skupině. V Plzeňském kraji došlo také

ke snížení hodnot od počátku sledovaného období**,** konkrétně o 10 tisíc a 5,8 %, oproti tomu došlo k nárůstu zaměstnaných se středním vzděláním s maturitou, kteří v roce 2016 zaujali místo nejpočetnější skupiny.

U kategorie střední vzdělání s maturitou naopak pozorujeme během zkoumaného období vyšší hodnoty podílu u Plzeňského kraje. Toto vzdělání obecně převažuje u obyvatel v Plzeňském kraji v porovnání s Moravskoslezským krajem, jak již bylo zjištěno v úvodu první kapitoly praktické části. V Plzeňském kraji v roce 2007 zaujímaly tyto osoby podíl 38 %. I když tento podíl od počátku sledovaného období v roce 2016 nevzrostl, a dokonce se o 0,2 % snížil, tak celkový počet zaměstnaných s touto úrovní vzrostl o 5,4 tisíc a v roce 2016, jak již bylo řečeno, patřila tato skupina zaměstnaných k nejpočetnější v Plzeňském kraji. V Moravskoslezském kraji v roce 2007 zaujímali zaměstnaní se středním vzděláním s maturitou podíl 35,3 %. Pozorujeme tu nárůst hodnot i podílu během zkoumaného období a v roce 2016 již dosáhli podílu 36 %, přesto to ale bylo méně než u zaměstnaných osob se středním vzděláním bez maturity.

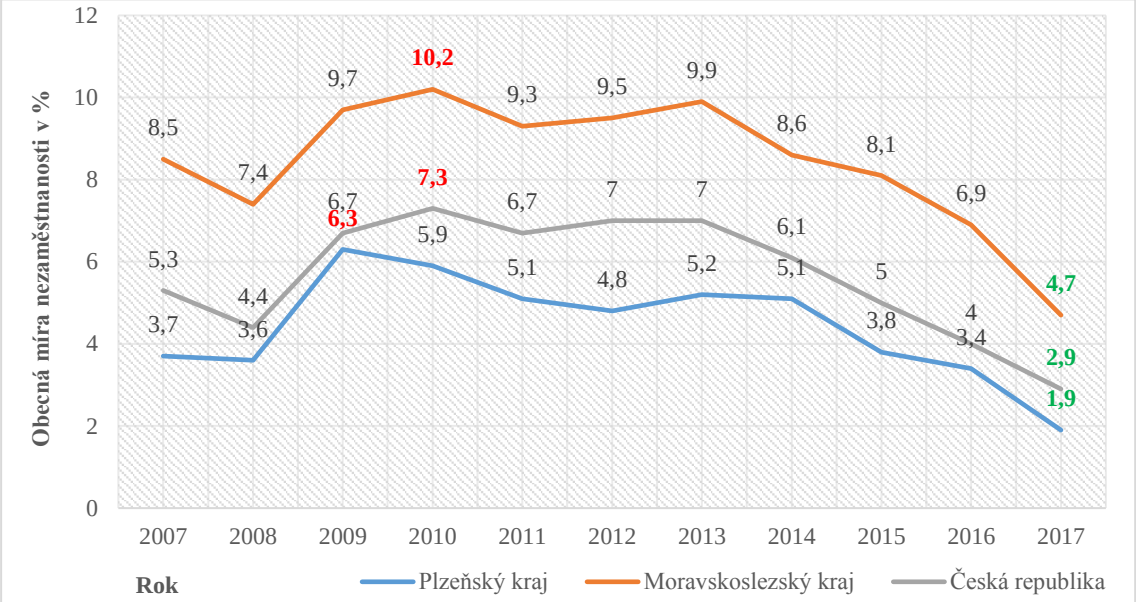
2.3 Komparace vývoje nezaměstnanosti podle vzdělání v letech 2007-2017

Tato kapitola je zaměřena na srovnání vývoje nezaměstnanosti podle dosažené úrovně vzdělání v Plzeňském a Moravskoslezském kraji. Pro komparaci je využit ukazatel obecné míry nezaměstnanosti, který je zjišťován na základě VŠPS prostřednictvím ČSÚ a poskytuje dostatečné informace o úrovni dosaženého vzdělání nezaměstnaných v letech 2007-2016. Data pro rok 2017 byla v době zpracování zveřejněna pouze pro celkovou obecnou míru nezaměstnanosti, nikoliv pro jednotlivé úrovně vzdělání, a proto je jejich vývoj srovnáván pouze do roku 2016. ČSÚ rozděluje úrovně vzdělání do 4 základních skupin: bez vzdělání a základní vzdělání, střední vzdělání bez maturity, střední vzdělání s maturitou a vysokoškolské vzdělání.

Pro ucelený přehled je v grafu 7 nejprve stručně porovnán vývoj celkové obecné míry nezaměstnanosti v krajích s ČR v letech 2007-2017. Poté je již ve společné tabulce 10 provedena komparace vývoje obecné míry nezaměstnanosti podle dosažené úrovně vzdělání v Plzeňském a Moravskoslezském kraji.

Komparace Plzeňského a Moravskoslezského kraje

Graf 7 Vývoj obecné míry nezaměstnanosti v letech 2007-2017, Plzeňský kraj, Moravskoslezský kraj a ČR

Zdroj: ČSÚ – Statistiky (zaměstnanost, nezaměstnanost), vlastní zpracování
*Vysvětlivky: **maximum**, **minimum** v letech 2007-2017*

Jak je z grafu 7 zřejmé, stejně jako tomu bylo u ukazatele podílu nezaměstnaných osob, vývojové tendence obecné míry nezaměstnanosti tu jsou v porovnání s ČR opět téměř totožné u obou krajů. Vývoj lze rozdělit na tři období. V prvním období 2007-2010 spatřujeme růst hodnot až na jejich maximální úrovně. V následujících letech 2010-2013 byl vývoj poměrně konstantní. Výrazné zlepšení pak pozorujeme v posledním období 2013-2017, kdy hodnoty klesaly až na jejich minimální úrovně. Co se týká výše hodnot, tak ty se na rozdíl od vývoje zřetelně odlišují. Zatímco obecná míra nezaměstnanosti u Plzeňského kraje vykazuje hodnoty pod průměrem ČR, Moravskoslezský kraj má hodnoty po celé zkoumané období výrazně nad průměrem.

Tabulka 10 Komparace obecné míry nezaměstnanosti podle dosažené úrovně vzdělání v letech 2007-2017, Plzeňský a Moravskoslezský kraj

Rok	Bez vzdělání a základní vzdělání		Střední vzdělání bez maturity		Střední vzdělání s maturitou		Vysokoškolské vzdělání	
	PK	MSK	PK	MSK	PK	MSK	PK	MSK
	V %							
2007	15,1	**29,0**	3,8	9,6	2,2	4,8	2,0	**1,3**
2008	16,6	29,6	**3,6**	6,9	2,2	4,7	X	2,3
2009	19,5	33,4	**6,7**	10,7	5,1	6,4	2,0	2,4
2010	17,2	33,4	6,0	11,8	**5,5**	6,7	2,5	3,6
2011	18,7	32,0	4,7	9,9	5,2	**6,8**	2,1	**4,2**
2012	23,1	37,6	4,4	10,2	4,4	6,5	1,8	4,1
2013	**23,5**	34,2	5,6	**12,1**	3,5	6,4	2,9	**4,2**
2014	17,7	29,9	6,3	10,1	2,8	6,3	**3,4**	3,3
2015	**12,4**	**37,7**	4,6	9,5	2,6	4,9	1,6	2,5
2016	15,8	34,1	4,4	**6,5**	**1,8**	**4,4**	**1,2**	3,1
2017	X	X	X	X	X	X	X	X

Zdroj: ČSÚ – Statistické ročenky Plzeňského a Moravskoslezského kraje, vlastní zpracování
*Vysvětlivky: **maximum**, **minimum** v letech 2007-2017 v rámci dané úrovně vzdělání*
PK…Plzeňský kraj, MSK…Moravskoslezský kraj
X…data pro tento údaj nejsou k dispozici

Pokud se zaměříme na jednotlivé úrovně vzdělání, které jsou představeny v tabulce 10, všimneme si, že u obou sledovaných krajů je ukazatel obecné míry nezaměstnanosti v celém sledovaném období nejvyšší u skupiny bez vzdělání a se základním vzděláním. V Plzeňském kraji v roce 2007 byla hodnota na úrovni 15,1 %. V následujících letech obecná míra nezaměstnanosti rostla, s výjimkou roku 2010, až do roku 2013 na maximální hodnotu 23,5 %. Následující dva roky hodnota klesala až na minimální úroveň 12,4 %. V roce 2016 pak došlo k mírnému nárůstu na 15,8 %. Vývoj u Moravskoslezského kraje u této úrovně vzdělání byl značně odlišný a u ukazatele tu spatřujeme významný rozdíl v hodnotách mezi kraji, které byly v Moravskoslezském kraji výrazně vyšší než v kraji Plzeňském. V roce 2007 byla obecná míra nezaměstnanosti u skupiny bez vzdělání a se základním vzděláním na nejnižší úrovni za celé sledované období, i když hodnota byla stále zřetelně vyšší než u Plzeňského kraje, konkrétně 29 %. Do roku 2012 docházelo, s výjimkou roku 2011, k růstu až na hodnotu 37,6 %. Zatímco rok 2015 byl pro tuto skupinu v Plzeňském kraji rokem nejpříznivějším, v Moravskoslezském kraji tu ukazatel obecné míry nezaměstnanosti atakoval maximální úroveň 37,7 %. V roce 2016 pak dochází k poklesu hodnot. U obou krajů ale v roce 2016 spatřujeme hodnoty vyšší, než tomu bylo na počátku zkoumaného období.

V Plzeňském kraji ukazatel obecné míry nezaměstnanosti vykazoval u skupiny střední vzdělání bez maturity jen mírné výkyvy. V roce 2007 byla hodnota na úrovni

3,8 %, následující rok klesla na minimální úroveň 3,6 % a v roce 2009 vzrostla na maximální hodnotu 6,7 %. Poté je zaznamenán klesající trend až do doku 2016, který byl mezi lety 2012-2014 vystřídán mírným nárůstem. U Moravskoslezského kraje jsou hodnoty opět v celém sledovaném období vyšší. Obecná míra nezaměstnanosti v roce 2007 začínala na hodnotě 9,6 %, následující rok došlo k poklesu a poté, kromě roku 2011, rostla až do roku 2013 na maximální hodnotu 12,1 %. Od tohoto roku je zaznamenán značný pokles a v roce 2016 dosáhl ukazatel u této skupiny minimální hodnoty 6,5 %. Odlišností u Plzeňského a Moravskoslezského kraje jsou hodnoty na začátku a na konci sledovaného období. Zatímco u Plzeňského kraje došlo ke zvýšení obecné míry nezaměstnanosti z 3,8 % na 4,4 %, u Moravskoslezského kraje došlo k poklesu z 9,6 % na 6,5 %.

U skupiny střední vzdělání s maturitou můžeme u krajů pozorovat přibližování hodnot ukazatele obecné míry nezaměstnanosti. Hodnoty tu nejsou tak rozdílné, jako tomu bylo u předchozích skupin. U Plzeňského kraje došlo v letech 2007-2010 k nárůstu na maximální hodnotu 5,5 %. Poté je zaznamenán až do roku 2016 klesající trend, který končí až na minimální hodnotě 1,8 %. Obdobný vývojový trend spatřujeme u Moravskoslezského kraje. Tam docházelo k růstu až do roku 2011 na maximální hodnotu 6,8 %. Poté stejně jako u Plzeňského kraje došlo k poklesu až do konce sledovaného období na minimální hodnotu 4,4 %. V obou krajích tedy zaznamenáváme v letech 2007-2017 pokles obecné míry nezaměstnanosti u této úrovně vzdělání.

Podobné hodnoty u krajů můžeme vidět také u skupiny vysokoškolské vzdělání. Moravskoslezský kraj stále sice vykazuje hodnoty vyšší, ale v roce 2007 a 2014 tu hodnoty jako u jediné sledované skupiny klesly pod úroveň hodnot Plzeňského kraje. V Plzeňském kraji se mezi lety 2007-2012 hodnoty pohybovaly v průměru v rozmezí 2 %. V roce 2014 došlo k nárůstu na maximální hodnotu 3,4 %. Tato hodnota, jak již bylo uvedeno, byla v tomto roce vyšší než v Moravskoslezském kraji. V roce 2016 se situace vrátila opět na předchozí úroveň a atakovala minimální hodnotu 1,2 %. Pro Moravskoslezský kraj byl rokem minimální hodnoty 1,3 % rok 2007. Tento příznivý rok byl ale následně vystřídán nárůstem hodnot až do roku 2011 na maximální hodnotu 4,2 % a tento trend pokračoval až do roku 2013. Poté došlo k mírnému poklesu na úroveň 3,1 % v roce 2016. Pokud porovnáme jednotlivé úrovně vzdělání, vidíme, že u obou sledovaných krajů jsou hodnoty ukazatele obecné míry nezaměstnanosti v celém sledovaném období nejnižší právě u této skupiny. Odlišností ale je, že zatímco

u Plzeňského kraje došlo od roku 2007 k mírnému poklesu o 0,8%, u Moravskoslezského kraje vidíme nárůst o 1,8 %.

2.4 Komparace vývoje vybraných ukazatelů trhu práce podle vzdělání v letech 2007-2017

V následující části je srovnán vývoj vybraných ukazatelů trhu práce v letech 2007-2017. Vybranými ukazateli jsou počet uchazečů o zaměstnání podle dosažené úrovně vzdělání, počet volných pracovních míst podle požadavku na vzdělání a počet uchazečů na jedno volné pracovní místo podle vzdělání. Data, která byla získána z MPSV, byla pro srovnání upravena. Zjednodušily se některé sledované kategorie úrovní vzdělání a došlo k vytvoření pěti základních skupin:

- bez vzdělání;
- základní vzdělání;
- střední vzdělání bez maturity; tato skupina zahrnuje nižší střední vzdělání, nižší střední odborné vzdělání, střední odborné vzdělání s výučním listem a střední nebo střední odborné vzdělání bez maturity i výučního listu;
- střední vzdělání s maturitou; zde je zahrnuto úplné střední vzdělání, úplné střední odborné vzdělání a vyšší odborné vzdělání;
- vysokoškolské vzdělání; tady je zahrnuto bakalářské, magisterské a doktorské vzdělání.

2.4.1 Vývoj počtu uchazečů o zaměstnání

Tato část nejprve jednotlivě popisuje vývojové tendence počtu uchazečů o zaměstnání podle dosažené úrovně vzdělání v Plzeňském a Moravskoslezském kraji v tabulkách 11 a 12, kde jsou počty uchazečů uvedeny v absolutních hodnotách. Poté jsou údaje zaznamenány také v procentech ve společné tabulce 13, podle které je následně provedeno srovnání krajů z hlediska počtu uchazečů o zaměstnání podle dosažené úrovně vzdělání.

Vývoj v Plzeňském kraji

Tabulka 11 Vývoj počtu uchazečů o zaměstnání podle dosažené úrovně vzdělání v letech 2007-2017, Plzeňský kraj

Rok	Bez vzdělání	Základní vzdělání	Střední vzdělání bez maturity	Střední vzdělání s maturitou	Vysoko-školské vzdělání	**Počet uchazečů celkem**
	V absolutních číslech					
2007	103	4 207	6 066	3 472	668	14 516
2008	118	4 821	7 209	3 909	700	16 757
2009	154	7 379	11 996	6 177	1 096	26 802
2010	143	7 274	**12 103**	**6 484**	1 272	**27 267**
2011	**155**	6 794	9 740	5 398	1 221	23 308
2012	105	6 803	10 133	5 446	1 237	23 724
2013	103	**7 506**	10 723	6 039	**1 338**	25 709
2014	101	6 701	9 313	5 265	1 261	22 641
2015	86	5 400	7 545	4 445	1 111	18 587
2016	**83**	4 337	6 023	3 310	902	14 655
2017	120	**3 039**	**4 319**	**2 388**	**651**	**10 517**

Zdroj: MPSV, ÚP ČR, Krajská pobočka v Plzni – Analýzy stavu a vývoje trhu práce, vlastní zpracování
*Vysvětlivky: **maximum**, **minimum** v letech 2007-2017 v rámci dané úrovně vzdělání*
Vlastní výpočet – sloučení sledovaných kategorií do pěti základních skupin

Z tabulky 11, která zachycuje vývoj počtu uchazečů o zaměstnání podle dosažené úrovně vzdělání, je zřejmé, že nejpočetněji zastoupenou skupinou v Plzeňském kraji jsou uchazeči se středním vzděláním bez maturity a nejméně početnou skupinou jsou pak uchazeči bez vzdělání.

Vývojové tendence počtu uchazečů u každé úrovně vzdělání kopírují téměř stejně vývoj celkového počtu uchazečů. V letech 2007-2010 můžeme vidět nárůst počtu uchazečů o zaměstnání téměř u všech úrovní vzdělání. V roce 2010 byl zaznamenán nejhorší stav na trhu práce v Plzeňském kraji, kdy se počet uchazečů vyšplhal na hodnotu 27 267. Maximální hodnoty v tomto roce vidíme u dvou úrovní vzdělání a to u uchazečů se středním vzděláním bez maturity, jejichž počet vzrostl na hodnotu 12 103, a u uchazečů se středním vzděláním s maturitou s hodnotou 7 274. U uchazečů bez vzdělání a se základním vzděláním byl zaznamenán mírný pokles. U všech úrovní vzdělání vzrostl počet uchazečů oproti roku 2007 téměř na dvojnásobné množství.

V následujícím roce 2011 došlo k poklesu uchazečů u všech sledovaných skupin vzdělání s výjimkou uchazečů bez vzdělání, jejichž počet v tomto roce vzrostl na jejich maximum 155 uchazečů.

V letech 2012-2016 je u uchazečů bez vzdělání zaznamenán pokles na jejich minimální hodnotu 83. U zbylých skupin byl v letech 2012 a 2013 spatřen pozvolný

nárůst počtu uchazečů o zaměstnání, kdy vidíme nejvyšší počet uchazečů se základním vzděláním, 7 506, a vysokoškolským vzděláním, 1 338, za celé sledované období.

Následující období 2014-2017 je obdobím poklesu počtu uchazečů o zaměstnání. Vidíme razantní pokles počtu uchazečů u téměř všech úrovní vzdělání téměř na polovinu jejich původního množství. U uchazečů bez vzdělání byl v roce 2017 jako u jediné skupiny zaznamenán nárůst o 37 uchazečů oproti roku 2016. Ostatní úrovně vzdělání dosáhly v roce 2017 své minimální hodnoty za celé sledované období. Z celkového počtu 10 517 uchazečů bylo 4 319 uchazečů se středním vzděláním bez maturity, 3 039 uchazečů se základním vzděláním, 2 388 se středním vzděláním s maturitou, 651 s vysokoškolským vzděláním a 120 uchazečů bez vzdělání.

Vývoj v Moravskoslezském kraji

Tabulka 12 Vývoj počtu uchazečů o zaměstnání podle dosažené úrovně vzdělání v letech 2007-2017, Moravskoslezský kraj

Rok	Bez vzdělání	Základní vzdělání	Střední vzdělání bez maturity	Střední vzdělání s maturitou	Vysoko-školské vzdělání	**Počet uchazečů celkem**
	V absolutních číslech					
2007	**240**	21 428	29 745	12 422	**1 981**	65 816
2008	247	18 537	25 372	11 153	2 146	57 455
2009	377	22 758	37 690	16 622	3 134	80 581
2010	498	23 178	38 048	17 545	3 507	82 776
2011	718	21 838	33 641	15 408	3 414	75 019
2012	698	23 744	36 481	16 260	3 916	81 099
2013	761	**26 097**	**40 382**	**18 279**	**4 457**	**89 976**
2014	905	24 502	37 420	16 922	4 128	83 877
2015	1 016	21 871	31 396	14 368	3 922	72 573
2016	1 167	19 990	27 146	12 328	3 405	64 036
2017	**1 325**	**15 252**	**21 190**	**9 189**	2 531	**49 487**

Zdroj: MPSV, ÚP ČR, Krajská pobočka v Ostravě – Analýzy stavu a vývoje trhu práce, vlastní zpracování
*Vysvětlivky: **maximum**, **minimum** v letech 2007-2017 v rámci dané úrovně vzdělání*
Vlastní výpočet – sloučení sledovaných kategorií do pěti základních skupin

Tabulka 12 zachycuje vývoj počtu uchazečů o zaměstnání podle dosažené úrovně vzdělání v Moravskoslezském kraji. Stejně jako u Plzeňského kraje patří k nejpočetnější skupině uchazeči se středním vzděláním bez maturity a k nejméně početné skupině uchazeči bez vzdělání.

Pokud se podíváme na vývoj jednotlivých úrovní vzdělání, tak se velmi podobá vývoji celkového počtu uchazečů o zaměstnání, stejně jako tomu bylo u Plzeňského kraje. Hned na počátku sledovaného období vidíme dvě minima počtu uchazečů. V roce 2007 bylo pouze 240 uchazečů bez vzdělání a 1 981 uchazečů s vysokoškolským vzděláním.

Tyto nízké hodnoty byly v následujících letech zasaženy rostoucím trendem. U ostatních úrovní vzdělání a také u celkového počtu uchazečů vidíme v prvních dvou letech mírný pokles.

S příchodem ekonomické krize roky 2009 a 2010 zaznamenaly zvýšení hodnot, stejně jako tomu bylo u Plzeňského kraje. Pro Moravskoslezský kraj ale rok 2010 nebyl tím nejhorším rokem na trhu práce.

V roce 2011 došlo k pozvolnému poklesu, který ale netrval dlouho, a v období 2012-2013 začal počet uchazečů narůstat. Hodnoty se vyšplhaly až na jejich maxima téměř u všech sledovaných skupin vzdělání. Rok 2013 byl pro Moravskoslezský kraj kritický. Celkový počet uchazečů 89 976 dosáhl nejvyšší hodnoty za celé sledované období. Maxima dosáhla také skupina uchazečů se základním vzděláním s počtem 26 097, se středním vzděláním bez maturity 40 382, se středním vzděláním s maturitou 18 279 a s vysokoškolským vzděláním 4 457.

Od roku 2014 až do konce sledovaného období vidíme razantní pokles hodnot až na jejich minima. Rok 2017 byl zatím nejpříznivějším rokem pro Moravskoslezský kraj stejně jako u kraje Plzeňského. Celkový počet uchazečů klesl až na minimální hodnotu 49 487. Kromě skupiny uchazečů bez vzdělání, která jako jediná v tomto roce dosáhla maxima 1 325 uchazečů, u všech ostatní skupin hodnoty klesly. Počet uchazečů se základním vzděláním klesl na hodnotu 15 252, se středním vzděláním bez maturity na 21 190, se středním vzděláním s maturitou na 9 189 a s vysokoškolským vzděláním na 2 531.

Komparace Plzeňského a Moravskoslezského kraje

Tabulka 13 Komparace počtu uchazečů o zaměstnání podle dosažené úrovně vzdělání v letech 2007-2017, Plzeňský a Moravskoslezský kraj

Rok	Bez vzdělání		Základní vzdělání		Střední vzdělání bez maturity		Střední vzdělání s maturitou		Vysokoškolské vzdělání	
	PK	MSK	PK	MSK	PK	MSK	PK	MSK	PK	MSK
	V %									
2007	0,7	**0,4**	29,0	**32,6**	41,8	45,2	**23,9**	18,9	4,6	**3,0**
2008	0,7	**0,4**	28,8	32,3	43,0	44,2	23,4	19,4	4,2	3,7
2009	0,6	0,5	27,5	28,2	**44,8**	**46,8**	23,0	20,6	**4,1**	3,9
2010	0,5	0,6	**26,7**	**28,0**	44,4	46,0	23,8	**21,2**	4,7	4,2
2011	0,7	1,0	29,1	29,1	41,8	44,8	23,2	20,5	5,2	4,6
2012	**0,4**	0,9	28,7	29,3	42,7	45,0	23,0	20,0	5,2	4,8
2013	**0,4**	0,8	29,2	29,0	41,7	44,9	23,5	20,3	5,2	5,0
2014	**0,4**	1,1	**29,6**	29,2	41,1	44,6	23,3	20,2	5,6	4,9
2015	0,5	1,4	29,1	30,1	**40,6**	43,3	**23,9**	19,8	6,0	**5,4**
2016	0,6	1,8	**29,6**	31,2	41,1	**42,4**	**22,6**	19,3	**6,2**	5,3
2017	**1,1**	**2,7**	28,9	30,8	41,1	42,8	22,7	**18,6**	**6,2**	5,1

Zdroj: MPSV, ÚP ČR, Krajská pobočka v Plzni a Ostravě – Analýzy stavu a vývoje trhu práce, vlastní zpracování
*Vysvětlivky: **maximum**, **minimum** v letech 2007-2017 v rámci dané úrovně vzdělání*
PK…Plzeňský kraj, MSK…Moravskoslezský kraj
Vlastní výpočet – sloučení sledovaných kategorií do pěti základních skupin

V tabulce 13 jsou přepočteny předešlé údaje o vývoji uchazečů o zaměstnání podle dosažené úrovně vzdělání na procenta, aby mohlo být provedeno srovnání. Při pohledu na hodnoty v tabulce 13 vidíme, že podíly nevykazují mezi kraji sebevětší rozdíly a po čas sledovaného období u nich nejsou viditelné ani zásadní výkyvy, a proto je tato část zaměřena převážně na začátek a konec zkoumaného období. Jak již bylo zmíněno výše, i když se celkový počet uchazečů v letech 2007-2017 měnil, struktura uchazečů podle dosažené úrovně vzdělání zůstala stejná. Tím je možné předpokládaná data brát i jako jistým způsobem časově méně se měnící. Lze tedy vyvozovat závěry, které skupiny uchazečů mají šanci na úspěch nebo neúspěch v získání zaměstnání.

Je evidentní, že nejvíce problematickou skupinou na trhu práce v Plzeňském a Moravskoslezském kraji jsou po celé sledované období uchazeči se středním vzděláním bez maturity, druhou nejpočetněji zastoupenou skupinou jsou uchazeči se základním vzděláním. Uchazeči se středním vzděláním s maturitou jsou skupinou v pořadí třetí nejpočetnější a dále následují uchazeči s vysokoškolským vzděláním. Nejméně početnou skupinou jsou pak uchazeči bez vzdělání.

Je nutné poukázat na podíl uchazečů, kteří jsou bez vzdělání. Tato skupina sice zastupuje nejmenší část z celkového počtu uchazečů, ale u obou krajů pozorujeme nárůst

hodnot i podílu, především pak u Moravskoslezského kraje. V roce 2007 zaujímala podíl 0,7 % v Plzeňském kraji. Tento podíl byl větší než v kraji Moravskoslezském, kde uchazeči bez vzdělání zaujímali pouze 0,4 %. Tato situace se však obrátila na konci sledovaného období, kdy tato kategorie zaujímala větší podíl v kraji Moravskoslezském. Tento podíl se zvýšil na 2,7 %. I v Plzeňském kraji došlo k nárůstu podílu, i když ne tak velkému, na 1,1 %.

Uchazeči se základním vzděláním zaujímají u obou krajů významný podíl a jsou druhou nejpočetnější skupinou uchazečů, jelikož lidé se základním vzděláním jsou pro zaměstnavatele většinou neatraktivní, a je pro ně tedy obtížné umístit se na trhu práce. I když můžeme vidět, že počet uchazečů s touto úrovní vzdělání ubývá, podíl zaujímají stále podstatný. Z důvodu takto velkého podílu by měl být kladen důraz na zvýšení jejich kvalifikace. V průměru se u Plzeňského kraje jedná o podíl 28,7 % a u Moravskoslezského o 30 %. Na začátku sledovaného období tato kategorie zaujímala v Plzeňském kraji podíl 29 % a v Moravskoslezském kraji 32,6 %. Na konci sledovaného období pak u obou krajů došlo ke snížení podílu. Zatímco u Plzeňského kraje se jedná pouze o nepatrné snížení na 28,9 %, u Moravskoslezského kraje klesl podíl o 1,8 % na 30,8 %.

Ze získaných dat vyplývá, že zaměstnání hledají především ti, kteří ukončili střední vzdělání bez maturity, a jsou tedy nejvíce ohroženou skupinou na trhu práce. Tato skupina uchazečů zaujímá u obou krajů největší podíl. I když během sledovaného období došlo k poklesu, stále tato kategorie zaujímá podíl nad 40 % z celkového počtu uchazečů. V roce 2007 mělo v Plzeňském kraji 41,8 % uchazečů střední vzdělání bez maturity, v Moravskoslezském kraji to bylo o něco více, konkrétně 45,2 %. V roce 2017 se podíly v obou krajích začaly přibližovat. V Plzeňském kraji se podíl snížil na 41,1 % a Moravskoslezském kraji na 42,8 %.

Třetí nejpočetnější skupinou jsou uchazeči se středním vzděláním s maturitou. Na začátku sledovaného období zaujímali v Plzeňském kraji podíl 23,9 % a v Moravskoslezském kraji 18,9 %. U obou krajů došlo k poklesu hodnot a v roce 2017 zaujímali v Plzeňském kraji podíl 22,7 % a v Moravskoslezském kraji 18,6 %.

Vysokoškolských uchazečů je málo. Důvodem může být to, že na vzdělání je kladen stále větší důraz, zaměstnavatelé preferují kandidáty s vysokoškolským vzděláním a vyšší stupeň vzdělání s sebou zpravidla nese lepší uplatnění na trhu práce. Tato obecná pravidla se potvrzují u obou krajů, kde skupina uchazečů s vysokoškolským vzděláním

patří k nejméně početným skupinám. Hodnoty v Plzeňském kraji se v průměru pohybují kolem 5,2 %, což je více než v kraji Moravskoslezském, kde se hodnoty v průměru pohybují kolem 4,5 %. V roce 2007 tato skupina zaujímala v Plzeňském kraji 4,6 % a v Moravskoslezském kraji 3,0 %. U obou krajů byl pozorován nárůst podílů, na 6,2 % u Plzeňského kraje, i když tady byl zaznamenán v absolutních hodnotách pokles, a na 5,1 % u Moravskoslezského kraje, kde tomuto nárůstu odpovídal i rostoucí počet uchazečů v absolutních hodnotách.

Jak je z tabulky 13 vidět, uchazeči s nižší úrovní vzdělání zaujímají větší podíly v Moravskoslezském kraji než v kraji Plzeňském, konkrétně uchazeči bez vzdělání, se základním vzděláním a se středním vzděláním bez maturity. Pracovní síla není tak vzdělaná. To je to způsobeno již zmíněnou nízkou úrovní dosaženého vzdělání obyvatel a především tím, že dostudovaní lidé mají tendenci z kraje odcházet za lepšími pracovními podmínkami. V Plzeňském kraji, kde se na rozdíl od Moravskoslezského kraje nepotýkají s nízkou úrovní vzdělání obyvatel, je možné pozorovat trend opačný, a to větší podíl nezaměstnaných osob se středním vzděláním s maturitou a větší podíl uchazečů s vysokoškolským vzděláním než v Moravskoslezském kraji.

Při pohledu na výše zmíněné tabulky 11 a 12, kde byly uvedeny počty uchazečů v absolutních číslech, a porovnáme kraje v roce 2007 a 2017, vidíme, že rozdíl ve vývoji počtu uchazečů o zaměstnání spatřujeme pouze u uchazečů s vysokoškolským vzděláním. Zatímco v Moravskoslezském kraji došlo k nárůstu počtu těchto uchazečů, v Plzeňském kraji spatřujeme pokles. U ostatních uchazečů pozorujeme u krajů stejný vývoj. U uchazečů se základním vzděláním, středním vzděláním bez maturity a středním vzděláním s maturitou dochází k poklesu hodnot, u uchazečů bez vzdělání dochází k nárůstu hodnot.

2.4.2 Vývoj počtu volných pracovních míst

Následující část opět nejprve jednotlivě popisuje vývojové tendence počtu volných pracovních míst podle požadavku na vzdělání v Plzeňském a Moravskoslezském kraji v tabulkách 14 a 15, kde jsou hodnoty uvedeny v absolutních číslech. Poté jsou údaje v procentech zaznamenány ve společné tabulce 16, podle které je následně provedeno srovnání krajů z hlediska struktury volných pracovních míst podle požadavku na vzdělání.

Vývoj v Plzeňském kraji

Tabulka 14 Vývoj počtu volných pracovních míst podle požadavku na vzdělání v letech 2007-2017, Plzeňský kraj

Rok	Bez vzdělání	Základní vzdělání	Střední vzdělání bez maturity	Střední vzdělání s maturitou	Vysoko-školské vzdělání	**Počet volných pracovních míst celkem**
	V absolutních číslech					
2007	100	7 723	**5 392**	977	251	14 443
2008	15	3 563	3 084	708	192	7 562
2009	**2**	**516**	**963**	**425**	172	**2 078**
2010	4	414	1 050	503	190	2 161
2011	15	625	1 321	468	174	2 603
2012	5	706	1 070	491	145	2 417
2013	18	650	1 248	564	**95**	2 575
2014	186	1 702	2 233	664	142	4 927
2015	288	3 541	3 559	873	197	8 458
2016	**463**	4 305	4 044	1 130	268	10 210
2017	385	**13 355**	4 982	**1 265**	**409**	**20 396**

Zdroj: MPSV, ÚP ČR, Krajská pobočka v Plzni – Analýzy stavu a vývoje trhu práce, vlastní zpracování
*Vysvětlivky: **maximum**, **minimum** v letech 2007-2017 v rámci dané úrovně vzdělání*
Vlastní výpočet – sloučení sledovaných kategorií do pěti základních skupin

Tabulka 14 zachycuje vývoj počtu volných pracovních míst podle požadavku na vzdělání v Plzeňském kraji. Při pohledu na tabulku 14 je zřejmé, že nejvíce volných pracovních míst po čas sledovaného období bylo nabízeno s požadavkem základního vzdělání a středního vzdělání bez maturity. Nejméně volných pracovních míst je pak nabízeno pro uchazeče bez vzdělání. Vývojové tendence míst s různými požadavky na vzdělání kopírují téměř stejně vývoj celkového počtu volných pracovních míst.

V roce 2007 bylo nabízeno nejvíce volných pracovních míst pro uchazeče se základním vzděláním, konkrétně 7 723, a dále po uchazeče se středním vzděláním bez maturity. Volná pracovní místa pro tyto uchazeče dosáhla hodnoty 5 392, to byla nejvyšší hodnota za celé sledované období.

V roce 2009 v porovnání s rokem 2007 zaznamenáváme razantní pokles v počtu volných pracovních míst až na minimum za celé zkoumané období, konkrétně 2 078. Tato skutečnost byla doprovázena také nejnižšími počty míst téměř pro všechny skupiny uchazečů. Pro uchazeče bez vzdělání byla volná pouze 2 pracovní místa, s požadavkem základního vzdělání bylo volných 516 pracovních míst, s požadavkem středního vzdělání bez maturity 963 míst a 425 míst s požadavkem středního vzdělání s maturitou. Pouze volná pracovní místa pro uchazeče s vysokoškolským vzděláním dosahovala vyšších hodnot. V tomto roce, jak bylo zmíněno výše, patřily hodnoty počtu uchazečů k jedněm

z nejvyšších za celé sledované období. Tento nepříznivý vývoj můžeme přisuzovat již zmíněné ekonomické krizi.

V následujících letech až do roku 2013 docházelo k pouze malým výkyvům, jak u celkového počtu volných pracovních míst, tak i u míst pro jednotlivé skupiny uchazečů. V roce 2013 bylo pro skupinu uchazečů s vysokoškolským vzděláním nabízeno nejméně volných pracovních míst, konkrétně 95. V tomto roce, jak bylo uvedeno v tabulce 11, zaznamenala tato skupina uchazečů nejvyšší počet. Nejvíce volných míst bylo po většinu času v tomto období nabízeno pro uchazeče se středním vzděláním bez maturity, dále se základním vzděláním a středním vzděláním s maturitou.

V letech 2014-2017 začal celkový počet volných pracovních míst narůstat až na jejich maximum 20 396 míst. V závěru sledovaného období dosáhla maximálních hodnot většina míst pro různé skupiny uchazečů, konkrétně 13 355 míst bylo volných pro uchazeče se základním vzděláním, 1 265 se středním vzděláním s maturitou a 409 s vysokoškolským vzděláním. Naopak již zmíněný počet uchazečů byl v tomto roce u většiny skupin na nejnižších hodnotách.

Vývoj v Moravskoslezském kraji

Tabulka 15 Vývoj počtu volných pracovních míst podle požadavku na vzdělání v letech 2007-2017, Moravskoslezský kraj

Rok	Bez vzdělání	Základní vzdělání	Střední vzdělání bez maturity	Střední vzdělání s maturitou	Vysoko-školské vzdělání	**Počet volných pracovních míst celkem**
	V absolutních číslech					
2007	17	2 244	**6 575**	1 201	**659**	10 696
2008	12	1 752	5 409	1 128	494	8 795
2009	7	**381**	1 275	788	305	2 756
2010	7	537	1 312	1 054	281	3 191
2011	16	809	1 999	1 098	241	4 163
2012	40	638	1 552	864	241	3 335
2013	**4**	454	**1 081**	**589**	**152**	**2 280**
2014	58	1 340	2 698	1 029	274	5 399
2015	88	3 643	4 726	1 482	385	10 324
2016	80	3 867	4 782	1 704	478	10 911
2017	**328**	**5 568**	5 694	**1 814**	569	**13 973**

Zdroj: MPSV, ÚP ČR, Krajská pobočka v Ostravě – Analýzy stavu a vývoje trhu práce, vlastní zpracování
*Vysvětlivky: **maximum**, **minimum** v letech 2007-2017 v rámci dané úrovně vzdělání*
Vlastní výpočet – sloučení sledovaných kategorií do pěti základních skupin

Volná pracovní místa podle požadavku na vzdělání v Moravskoslezském kraji zachycuje tabulka 15. Jak je vidět, nejvíce volných pracovních míst bylo nabízeno s požadavkem středního vzdělání bez maturity, na další pozici jsou pak volná pracovní

místa s požadavkem základního vzdělání a středního vzdělání s maturitou, nejméně volných míst je nabízeno pro uchazeče bez vzdělání.

V roce 2007 byl celkový počet volných pracovních míst na třetí nejvyšší hodnotě za celé zkoumané období a to 10 696. Maximální hodnoty v tomto roce dosáhla místa pro uchazeče se středním vzděláním bez maturity, konkrétně 6 575 míst a pro uchazeče s vysokoškolským vzděláním, 659 míst.

V letech 2008 a 2009 došlo k rapidnímu poklesu. V roce 2009 oproti počátku sledovaného období klesl celkový počet volných pracovních míst o 7 940. Míst, pro uchazeče se základním vzdělání, bylo nabízeno 381, což bylo nejméně za celé zkoumané období.

Stejně jako u Plzeňského kraje, tak i u Moravskoslezského v období mezi roky 2009-2013 docházelo jen k mírným odchylkám, které byly zakončeny nejnižšími hodnotami u většiny kategorií. V kategorii bez vzdělání byla volná pouze 4 místa, u středního vzdělání bez maturity 1 081 míst, u středního vzdělání s maturitou 589 míst a u vysokoškolského vzdělání 152 míst. Jak již bylo zjištěno v tabulce 12, v tomto roce byly naopak zaznamenány nejvyšší hodnoty téměř u všech skupin uchazečů.

V letech 2014-2017 došlo k nárůstu počtu volných pracovních míst stejně jako u Plzeňského kraje. Sledované období bylo zakončeno nejvyšším počtem volných pracovních míst, konkrétně 328 míst pro uchazeče bez vzdělání, 5 568 míst pro uchazeče se základním vzděláním a 1 814 míst pro uchazeče se středním vzděláním s maturitou. Stejně jako u Plzeňského kraje i tady byl extrémní počet volných pracovních míst doprovázen nejnižšími hodnotami u většiny skupin uchazečů, jak bylo uvedeno v tabulce 12.

Komparace Plzeňského a Moravskoslezského kraje

Tabulka 16 Komparace počtu volných pracovních míst podle požadavku na vzdělání v letech 2007-2017, Plzeňský a Moravskoslezský kraj

Rok	Bez vzdělání		Základní vzdělání		Střední vzdělání bez maturity		Střední vzdělání s maturitou		Vysokoškolské vzdělání	
	PK	MSK	PK	MSK	PK	MSK	PK	MSK	PK	MSK
	V %									
2007	0,7	0,2	53,5	21,0	37,3	**61,5**	6,8	**11,2**	**1,7**	6,2
2008	0,2	**0,1**	47,1	19,9	40,8	**61,5**	9,4	12,8	2,5	5,6
2009	**0,1**	0,3	24,8	**13,8**	46,3	46,3	20,4	28,6	8,3	**11,1**
2010	0,2	0,2	**19,2**	16,8	48,6	41,1	**23,3**	**33,0**	**8,8**	8,8
2011	0,6	0,4	24,0	19,4	**50,7**	48,0	18,0	26,4	6,7	5,8
2012	0,2	1,2	29,2	19,1	44,3	46,5	20,3	25,9	6,0	7,2
2013	0,7	0,2	25,2	19,9	48,5	47,4	21,9	25,8	3,7	6,7
2014	3,8	1,1	34,5	24,8	45,3	50,0	13,5	19,1	2,9	5,1
2015	3,4	0,9	41,9	35,3	42,1	45,8	10,3	14,4	2,3	**3,7**
2016	**4,5**	0,7	42,2	35,4	39,6	43,8	11,1	15,6	2,6	4,4
2017	1,9	**2,3**	**65,5**	**39,8**	**24,4**	**40,8**	**6,2**	13,0	2,0	4,1

Zdroj: MPSV, ÚP ČR, Krajská pobočka v Plzni a Ostravě – Analýzy stavu a vývoje trhu práce, vlastní zpracování
*Vysvětlivky: **maximum**, **minimum** v letech 2007-2017 v rámci dané úrovně vzdělání*
PK…Plzeňský kraj, MSK…Moravskoslezský kraj
Vlastní výpočet – sloučení sledovaných kategorií do pěti základních skupin

V tabulce 16 jsou hodnoty získané z tabulek 14 a 15 přepočteny na procenta. Při pohledu na hodnoty vidíme, že se podíly mezi kraji odlišují převážně u míst s požadavkem na základní vzdělání a střední vzdělání bez maturity. Na rozdíl od uchazečů o zaměstnání se struktura volných pracovních míst podle požadavku na vzdělání poměrně mění.

Je důležité zmínit, že zatímco u struktury uchazečů v Moravskoslezském kraji zaujímali uchazeči s nižší úrovní vzdělání větší podíly než v kraji Plzeňském, kde naopak byly vyšší podíly uchazečů s vyšší úrovní dosaženého vzdělání, tak u struktury volných pracovních míst pozorujeme pravý opak. Tento stav hovoří v neprospěch Moravskoslezského kraje, kde je nabízeno poměrně velké množství míst pro uchazeče se středním vzděláním s maturitou a s vysokoškolským vzděláním. Dochází tu k vyšší poptávce po vzdělanějších pracovnících než v Plzeňském kraji, tomuto stavu ale nabídka v Moravskoslezském kraji neodpovídá, protože úroveň dosaženého vzdělání uchazečů není dostatečná.

Mezi nejpočetněji zastoupená místa v Plzeňském i Moravskoslezském kraji patří volná pracovní místa pro uchazeče se základním vzděláním, středním vzděláním bez

maturity a středním vzděláním s maturitou. Nejméně početnou skupinou jsou pak volná pracovní místa pro uchazeče bez vzdělání a pro uchazeče s vysokoškolským vzděláním.

U kategorie bez vzdělání se podíly mezi kraji příliš neliší. Zatímco v letech 2007-2013 byla v krajích místa pro uchazeče bez vzdělání nabízena minimálně, v Plzeňském kraji se podíl pohyboval v průměru kolem 0,4 %, stejně tomu tak bylo i v Moravskoslezském kraji, tak v letech 2014-2017 pozorujeme navýšení hodnot. V Plzeňském kraji dokonce tato místa zaujímala v roce 2016 podíl 4,5 %, to bylo dokonce více než podíl, který zaujímala v tomto roce místa pro uchazeče s vysokoškolským vzděláním. V průměru se v posledních letech podíl pohyboval kolem 3,4 % v Plzeňském kraji a kolem 1,25 % v kraji Moravskoslezském.

Místa pro uchazeče se základním vzděláním zaujímala v krajích významnější podíl. V tomto případě dochází mezi kraji k odlišným hodnotám. Po celé sledované období tato kategorie zaujímala větší podíl v kraji Plzeňském. V roce 2007 se jednalo o markantních 53,5 %. Tento podíl ale znatelně poklesl v roce 2010 na hodnotu 19,2 %. V tomto období došlo k poklesu také v Moravskoslezském kraji, ale ne tak výraznému. V roce 2007 podíl zaujímal 21 %, v roce 2010 poklesl na 13,8 %. V období mezi lety 2011-2013 docházelo u obou krajů jen k mírnému kolísání hodnot. U Plzeňského kraje se jednalo v průměru o podíl 26 %, u Moravskoslezského kraje 19 %. V letech 2014-2017 se podíl v krajích zvýšil až na hodnotu 65,5 % v Plzeňském kraji a 39,8 % v Moravskoslezském kraji.

Místa s požadavkem středního vzdělání bez maturity patří k těm nejpočetnějším v krajích. Zaměstnavatelé mají největší zájem o uchazeče s touto úrovní vzdělání, jelikož u nich lze nedostatky kvalifikace vyřešit pomocí rekvalifikací. Kromě tří let tato místa zaujímala během sledovaného období větší podíl v Moravskoslezském kraji. V letech 2007-2011 tu pozorujeme výrazné změny. Zatímco v Plzeňském kraji došlo k růstu podílu z 37,3 % na 50,7 %, v Moravskoslezském kraji naopak podíl poklesl z 61,5 % na 48 %. Následující roky 2012 a 2013 se podíly pohybovaly v Plzeňském kraji kolem 46,4 % a v Moravskoslezském kraji kolem 47 %. V letech 2014-2017 se hodnoty začaly zmenšovat, a to z podílu 45,3 % na 24,4 % v Plzeňském kraji a z 50 % na 40,8 % v Moravskoslezském kraji.

Volná pracovní místa pro uchazeče se středním vzděláním s maturitou zaujímala větší podíl v Moravskoslezském kraji. Vývojové tendence jsou v krajích opět velmi podobné. V období 2007-2010 se podíl v Plzeňském kraji zvýšil z 6,8 % na 23,3 %,

v Moravskoslezském kraji dokonce z 11,2 % na 33,0 %. V následujících letech 2011-2017 zaznamenáváme klesající tendenci. V roce 2017 se podíly vrací na úroveň jako na počátku sledovaného období, v Plzeňském kraji se jedná o 6,2 % a v Moravskoslezském kraji o 13 %.

Poslední volná pracovní místa jsou s požadavkem vysokoškolského vzdělání. Kromě jednoho roku tato místa zaujímají během celého zkoumaného období větší podíl v Moravskoslezském kraji. Tam došlo mezi roky 2007-2009 ke zvýšení podílu z 6,2 % na 11,1 %. V Plzeňském kraji došlo také k růstu z podílu 1,7 % na 8,8 %. Poté se podíly začaly v krajích snižovat a v roce 2017 tato místa v Plzeňském kraji zaujímala 4,1 % a v Moravskoslezském kraji 2,0 %.

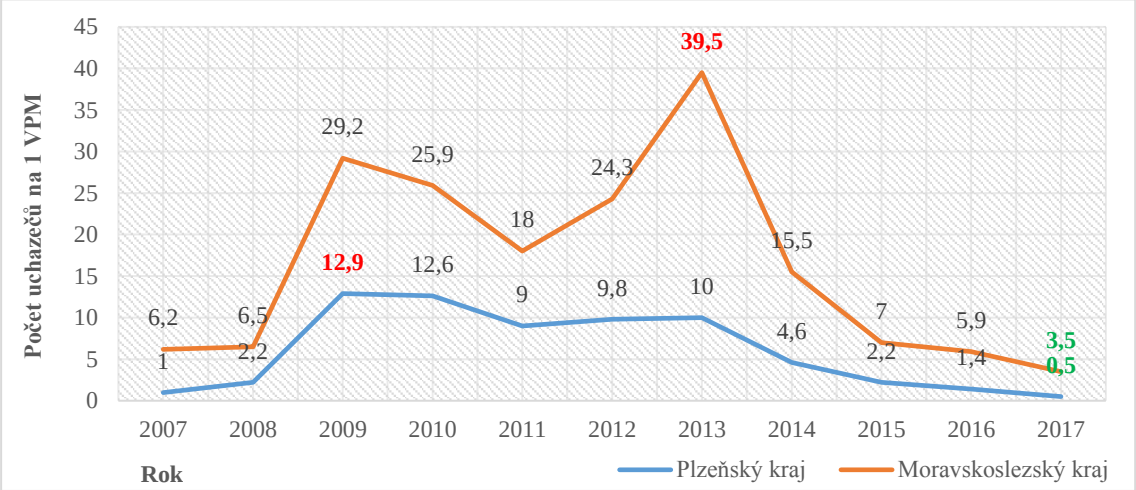
Pokud se vrátíme k tabulkám 14 a 15, kde byly uvedena místa v absolutních číslech, a porovnáme kraje na počátku a konci sledovaného období, uvidíme, že rozdíl ve vývoji počtu volných pracovních míst spatřujeme pouze u míst s požadavkem vysokoškolského vzdělání. Zatímco v Moravskoslezském kraji došlo k poklesu nabídky, v Plzeňském kraji spatřujeme nárůst. U ostatních míst pozorujeme u krajů stejný vývoj. U míst pro uchazeče bez vzdělání, se základním vzděláním a středním vzděláním s maturitou dochází k nárůstu hodnot, k poklesu dochází u míst pro uchazeče se středním vzděláním bez maturity.

2.4.3 Vývoj počtu uchazečů na jedno volné pracovní místo

Jedním z podstatných ukazatelů, který velmi dobře poukazuje na stav trhu práce, je počet uchazečů o zaměstnání na jedno volné pracovní místo (dále jen 1 VPM). V následující části je proto porovnán stav trhu práce v krajích nejen s ohledem na úroveň vzdělání, ale pro ucelený přehled je také srovnán vývoj celkového počtu uchazečů na 1 VPM, který byl již analyzován pro každý kraj zvlášť v předchozích kapitolách.

Komparace Plzeňského a Moravskoslezského kraje

Graf 8 Počet uchazečů na jedno volné pracovní místo v letech 2007-2017, Plzeňský a Moravskoslezský kraj

Zdroj: MPSV, ÚP ČR, Krajská pobočka v Plzni a Ostravě – Analýzy stavu a vývoje trhu práce, vlastní zpracování
*Vysvětlivky: **maximum**, **minimum** v letech 2007-2017*
1 VPM…jedno volné pracovní místo

Graf 8 porovnává vývoj počtu uchazečů na 1 VPM v Plzeňském a Moravskoslezském kraji. Jak je z grafu zřejmé, Plzeňský kraj s výjimkou tří let vykazuje hodnoty pod 10. Moravskoslezský kraj se pod tuto úroveň dokázal dostat pouze v šesti případech a v porovnání s Plzeňským krajem vykazuje extrémní hodnoty. Především v letech 2009-2014, kdy se mu podařilo atakovat hodnoty v rozmezí 15,5 až 39,5.

V roce 2009 bylo v Plzeňském kraji evidováno největší množství uchazečů o zaměstnání, zároveň také došlo k výraznému snížení volných pracovních míst, protože firmy v období krize snižovaly svou poptávku po práci. Tento rok s sebou přinesl nejhorší situaci na trhu práce, kdy na 1 VPM připadalo 12,9 uchazečů. Ta samá situace nastala i v Moravskoslezském kraji. Pro ten byl ale rozhodující rok 2013, kdy bylo dosaženo maximální hodnoty počtu uchazečů na 1 VPM, konkrétně 39,5.

Nejnižší hodnoty, a tedy i nejpříznivější situace na trhu práce byla pro oba kraje v roce 2017, kdy vznikala nová pracovní místa, a docházelo ke snižování sumy evidovaných uchazečů o zaměstnání. Tento rok byl také jediným rokem, kdy se počet uchazečů na 1 VPM v krajích alespoň trochu přibližoval a lišil se pouze o 3 uchazeče na 1 VPM. Naopak největší rozdíl v hodnotách byl zaznamenán v roce 2013, konkrétně rozdíl 29,5 uchazečů na 1 VPM.

Tabulka 17 Komparace počtu uchazečů na jedno volné pracovní místo podle vzdělání v letech 2007-2017, Plzeňský a Moravskoslezský kraj

Rok	Bez vzdělání		Základní vzdělání		Střední vzdělání bez maturity		Střední vzdělání s maturitou		Vysokoškolské vzdělání	
	PK	MSK	PK	MSK	PK	MSK	PK	MSK	PK	MSK
	V absolutních číslech									
2007	1,0	14,1	0,5	9,5	1,1	4,5	3,6	10,3	2,7	**3,0**
2008	7,9	20,6	1,4	10,6	2,3	4,7	5,5	9,9	3,6	4,3
2009	**77,0**	53,9	14,3	**59,7**	**12,5**	29,6	14,5	21,1	6,4	10,3
2010	35,8	71,1	**17,6**	43,2	11,5	29,0	12,9	16,6	6,7	12,5
2011	10,3	44,9	10,9	27,0	7,4	16,8	11,5	14,0	7,0	14,2
2012	21,0	17,5	9,6	37,2	9,5	23,5	11,1	18,8	8,5	16,2
2013	5,7	**190,3**	11,5	57,5	8,6	**37,4**	10,7	**31,0**	**14,1**	**29,3**
2014	0,5	15,6	3,9	18,3	4,2	13,9	7,9	16,4	8,9	15,1
2015	0,3	11,5	1,5	6,0	2,1	6,6	**16,3**	9,7	5,6	10,2
2016	**0,2**	14,6	1,0	5,2	1,5	5,7	2,9	7,2	3,4	7,1
2017	0,3	**4,0**	**0,2**	**2,7**	**0,9**	**3,7**	**1,9**	**5,1**	**1,6**	4,4
průměr	**14,5**	**41,6**	6,6	25,2	**5,6**	15,9	9,0	14,6	6,2	**11,5**

Zdroj: MPSV, ÚP ČR, Krajská pobočka v Plzni a Ostravě – Analýzy stavu a vývoje trhu práce, vlastní zpracování
*Vysvětlivky: **maximum**, **minimum** v letech 2007-2017 v rámci dané úrovně vzdělání, u kolonky průměr mezi úrovněmi v rámci daného kraje*
PK…Plzeňský kraj, MSK…Moravskoslezský kraj
Vlastní výpočet - průměrná hodnota za celé sledované období v rámci dané úrovně vzdělání, uchazeči o zaměstnání/volná pracovní místa=počet uchazečů na 1 VPM

Počet uchazečů na 1 VPM podle vzdělání v Plzeňském a Moravskoslezském kraji znázorňuje tabulka 17. U každé kategorie vzdělání ihned evidujeme extrémní výkyvy v hodnotách u obou krajů, proto jsou v posledním řádku zaznamenané také průměrné hodnoty vypočtené v rámci jednotlivých kategorií za celé sledované období. Jak již bylo několikrát zmíněno, tak situace na trhu práce je horší v Moravskoslezském kraji, kde hodnoty počtu uchazečů na 1 VPM jsou u všech kategorií vzdělání a také téměř po celé sledované období vyšší než v Plzeňském kraji.

Co se týká vývojových tendencí, tak ty jsou v krajích velmi podobné a téměř kopírují již výše zmíněný vývoj celkového počtu uchazečů na 1 VPM v grafu 8. Zatímco v prvních letech sledovaného období docházelo k nárůstu hodnot, v posledních letech vidíme zlepšení a hodnoty se začaly dostávat na nejnižší úrovně za celé sledované období. Pokud ale porovnáme Plzeňský a Moravskoslezský kraj, tak v Moravskoslezském kraji je situace na trhu práce, i přes jisté zlepšení, stále nepříznivá.

Z informací, které nám tento ukazatel poskytuje, je zřejmé, jaké jsou šance uchazečů se na trhu práce umístit. Pokud se podíváme na kolonku průměr, vidíme, že nejpříznivěji na tom byla v Plzeňském kraji kategorie střední vzdělání bez maturity, kde v průměru připadalo na 1 VPM 5,6 uchazečů. V Moravskoslezském kraji to byla naopak

kategorie vysokoškolské vzdělání, kde připadalo 11,5 uchazečů na 1 VPM. Pro oba kraje na tom pak byla nejhůře kategorie bez vzdělání, kdy připadalo na 1 VPM v Plzeňském kraji 14,5 uchazečů a v Moravskoslezském kraji 41,6 uchazečů.

V kategorii uchazečů bez vzdělání nastala nejhorší situace pro Plzeňský kraj v roce 2009, kdy se počet uchazečů bez vzdělání na 1 VPM od roku 2007 vyšplhal z hodnoty 1,0 na absolutní vrchol 77,0. Poté se situace začala zlepšovat a v roce 2016 bylo nabízeno dokonce více míst, než bylo evidovaných uchazečů, a na 1 VPM připadalo tedy pouze 0,2 uchazeče. Pro Moravskoslezský kraj byl kritickým rokem již zmíněný rok 2013, kdy se od roku 2007 z hodnoty 14,1 uchazečů na 1 VPM stala extrémní hodnota 190,2. Stejně jako u Plzeňského kraje následující roky přinesly zlepšení stavu až na nejnižší úroveň a v roce 2017 připadali na 1 VPM 4,0 uchazeči.

Stejně jako v předchozím případě i u kategorie základní vzdělání pozorujeme odlišné hodnoty v krajích. V roce 2007 v Plzeňském kraji připadalo na 1 VPM 0,5 uchazeče. V následujících letech se situace zhoršila a v roce 2010 byla zakončena nejvyšší hodnotou v této kategorii, a to 17,6 uchazečů na 1 VPM. Stav na trhu práce se ale začal zlepšovat a hodnoty začaly klesat. V roce 2017 byl zaznamenán nejnižší stav, opět bylo nabízeno více míst, než byl evidovaný počet uchazečů, a v přepočtu tedy na 1 VPM připadalo pouze 0,2 uchazeče. V Moravskoslezském kraji spatřujeme sice vyšší hodnoty, ale vývoj je velmi podobný. V roce 2007 pozorujeme v rámci kraje poměrně přijatelnou hodnotu 9,5 uchazečů na 1 VPM. V roce 2009 ale vidíme významný nárůst až na hodnotu 59,7. Následující čtyři roky byly hodnoty poměrně konstantní a až od roku 2014 pozorujeme zlepšení. Stejně jako u Plzeňského kraje je i u Moravskoslezského kraje rok 2017 tím nejpříznivějším rokem, kdy připadalo na 1 VPM 2,7 uchazečů.

U kategorie středního vzdělání bez maturity byly v Plzeňském kraji zaznamenány nejvyšší hodnoty opět v roce 2009, kdy na 1 VPM připadalo 12,5 uchazečů. Následovalo opětovné snížení hodnot až na nejnižší počet 0,9 uchazeče na 1 VPM v roce 2017. Pro Moravskoslezský kraj je i v tomto případě kritický rok 2013, a zatímco v roce 2007 byla hodnota u této kategorie na úrovni 4,5, v roce 2013 již dosahovala 37,4 uchazečů na 1 VPM. Na konci sledovaného období ale pozorujeme pokles hodnot a to ještě na nižší úroveň, než na počátku sledovaného období, konkrétně 3,7 uchazečů na 1 VPM.

Pro kategorii střední vzdělání s maturitou spatřujeme v Plzeňském kraji nejhorší stav v roce 2015. Zatímco tento rok byl pro ostatní kategorie velmi příznivý, tady hodnota dosahovala 16,3 uchazečů na 1 VPM. Situace se ale velmi rychle zlepšila a hodnota klesla

v roce 2017 až na její minimum 1,9 uchazečů. Pro Moravskoslezský kraj byl opět kritický rok 2013 s hodnotou 31,0 uchazečů na 1 VPM a stejně jako v ostatních případech v roce 2017 klesla hodnota až na její minimum 5,1 uchazečů, i když v porovnání s ostatními kategoriemi je tato hodnota poměrně vysoká.

Poslední kategorií je vysokoškolské vzdělání. Tady byl rok 2013 nepříznivý pro oba kraje. Zatímco na počátku sledovaného období v Plzeňském kraji na 1 VPM připadalo 3,6 uchazečů, v roce 2013 to již bylo 14,1 uchazečů. Situace byla opět nejpříznivější v posledním roce sledovaného období, kdy hodnota klesla na 1,6 uchazečů. V Moravskoslezském kraji se maximální hodnota v roce 2013 vyšplhala na 29,3 uchazečů na 1 VPM. Jako v jediném případě byl pro tuto kategorii nejpříznivější rok 2007, kdy připadali na 1 VPM pouze 3,0 uchazeči.

Pokud porovnáme kraje v roce 2007 a 2017, vidíme, že na konci sledovaného období dosahují hodnoty počtu uchazečů o zaměstnání na 1 VPM kromě jediné kategorie nižších hodnot, než tomu bylo na počátku. Jedinou kategorií, kde spatřujeme nárůst, je kategorie vysokoškolské vzdělání v Moravskoslezském kraji.

2.5 Vývoj výdajů na státní politiku zaměstnanosti s důrazem na aktivní politiku zaměstnanosti v letech 2007-2017

Tato část bakalářské práce je nejprve věnována analýze výdajů na státní politiku zaměstnanosti (dále jen SPZ) v Plzeňském a Moravskoslezském kraji v letech 2007-2017. Poté se kapitola blíže zabývá výdaji na aktivní politiku zaměstnanosti (dále jen APZ), konkrétně komparací výdajů na APZ a jejich vlivem na trh práce ve zkoumaných krajích.

2.5.1 Analýza vývoje výdajů na státní politiku zaměstnanosti

Tabulky 18 a 19 rozdělují výdaje na SPZ v jednotlivých krajích v letech 2007-2017 na výdaje APZ, výdaje pasivní politiky zaměstnanosti - vyplacené podpory v nezaměstnanosti (dále jen PPZ-PvN), výdaje na příspěvky zaměstnavatelům zaměstnávající osoby se zdravotním postižením (§ 78 ZoZ) a insolvenci. Data v tabulkách jsou uvedena jak v absolutní podobě (tis. Kč), tak po přepočtu hodnot i v podobě relativní (v %).

Vývoj v Plzeňském kraji

Tabulka 18 Výdaje na politiku zaměstnanosti v letech 2007-2017, Plzeňský kraj

Rok	APZ	PPZ-PvN	Insolvence	§ 78 ZoZ	**Celkem**
			V tis Kč.		
2007	**142 508**	**362 598**	**14 072**	**93 271**	612 449
	23,3 %	59,2 %	2,3 %	15,2 %	
2008	**119 009**	**387 370**	**5 022**	**91 410**	**602 811**
	19,7 %	64,3 %	0,8 %	15,2 %	
2009	**120 764**	**862 835**	**34 137**	**92 935**	1 110 671
	10,9 %	77,7 %	3,1 %	8,4 %	
2010	**231 958**	**721 449**	**41 560**	**122 347**	**1 117 314**
	20,8 %	64,6 %	3,7 %	11,0 %	
2011	**172 776**	**540 796**	**16 691**	**136 336**	866 596
	19,9 %	62,4 %	1,9 %	15,7 %	
2012	**93 139**	**441 788**	**10 669**	**144 206**	689 802
	13,5 %	64,0 %	1,5 %	20,9 %	
2013	**185 836**	**529 448**	**18 327**	**158 109**	891 720
	20,8 %	59,4 %	2,1 %	17,7 %	
2014	**263 123**	**486 237**	**16 843**	**164 198**	930 401
	28,3 %	52,3 %	1,8 %	17,6 %	
2015	**382 621**	**443 765**	**15 353**	**174 234**	1 015 973
	37,7 %	43,7 %	1,5 %	17,1 %	
2016	**201 617**	**430 070**	**3 540**	**200 704**	835 931
	24,1 %	51,4 %	0,4 %	24,0 %	
2017	**177 992**	**393 161**	**2 432**	**225 594**	799 179
	22,3 %	49,2 %	0,3 %	28,2 %	

Zdroj: MPSV – Statistiky (výdaje na státní politiku zaměstnanosti), vlastní zpracování
*Vysvětlivky: **maximum**, **minimum** v letech 2007-2017 v rámci dané kategorie*
Vlastní výpočet – údaje přepočteny na %

Z tabulky 18 je zřejmé, že největší část výdajů SPZ v Plzeňském kraji tvoří výdaje na PPZ-PvN. Ty se na celkových výdajích v letech 2007-2017 podílely v průměru 58,9 %. V prvních dvou letech můžeme pozorovat jejich výši pod hranici 400 000 tisíc Kč, v roce 2007 to bylo také minimum za celé sledované období. K velkému nárůstu došlo v roce 2009. Tento nárůst byl způsoben ekonomickou krizí, která zapříčinila zvýšení nezaměstnanosti, a bylo tedy nutné zabezpečit finančně více lidí bez zaměstnání. Výdaje v tomto roce činily 862 835 tisíc Kč. To bylo téměř dvojnásobné množství oproti předešlému roku a také to bylo nejvíce za celé zkoumané období a vytvořily také největší podíl 77,7 %. V roce 2010 v návaznosti na tuto situaci byla snaha snížit nezaměstnanost prostřednictvím zvýšení výdajů na APZ. V tomto roce bylo také dosaženo maximální hodnoty celkových výdajů na SPZ. Snížení nezaměstnanosti se povedlo a výdaje na PPZ-PvN i APZ začaly v letech 2011 a 2012 klesat. V roce 2013 začala nezaměstnanost opět růst a s tím i spojené výdaje na PPZ-PvN a situace se opakovala jako v předešlém případě. Výdaje na APZ tvořily největší podíl z celkových výdajů v roce 2015 s 37,7 % (v průměru se v letech 2007-2017 na SPZ podílely 21,9 %),

v absolutních číslech bylo vynaloženo 382 621 tisíc. To bylo maximum za celé sledované období. Klesající tendence u výdajů na PPZ-PvN vidíme především v letech 2014-2017. Tento trend kopíruje situaci podílu nezaměstnaných osob (viz tabulka 5).

Pokud se podíváme na výdaje na příspěvky zaměstnavatelům zaměstnávající osoby se zdravotním postižením (§ 78 ZoZ) můžeme vidět, že téměř po celé sledované období mají rostoucí tendenci. V období krize, hlavně v letech 2009 a 2010, podíl tohoto ukazatele klesl, i když objem těchto výdajů stále rostl, což však bylo způsobeno zvýšením objemu výdajů v ostatních kategorií. Co se týče výdajů na insolvenci, tak ty byly po většinu času stabilní, kromě roku 2009 a 2010, kdy tyto výdaje mírně vzrostly z důvodu ekonomického poklesu v návaznosti na celosvětovou ekonomickou krizi a dosahovaly jejich největšího podílu z celkových výdajů přes 3 %. V posledních letech 2016 a 2017 naopak vidíme pokles podílu pod 1 %.

Vývoj v Moravskoslezském kraji

Tabulka 19 Výdaje na politiku zaměstnanosti v letech 2007-2017, Moravskoslezský kraj

Rok	APZ	PPZ-PvN	Insolvence	§ 78 ZoZ	**Celkem**
	V tis Kč.				
2007	**650 445**	**963 054**	**16 202**	**198 562**	1 828 263
	35,6 %	52,7 %	0,9 %	10,9 %	
2008	**538 617**	**866 855**	**10 075**	**208 878**	**1 624 425**
	33,2 %	53,4 %	0,6 %	12,9 %	
2009	**546 461**	**1 891 944**	**34 188**	**205 681**	2 678 274
	20,4 %	70,6 %	1,3 %	7,7 %	
2010	**782 389**	**1 612 662**	**33 092**	**266 868**	2 695 011
	29,0 %	59,8 %	1,2 %	9,9 %	
2011	**479 934**	**1 213 937**	**42 837**	**312 278**	2 048 986
	23,4 %	59,2 %	2,1 %	15,2 %	
2012	**267 152**	**1 056 497**	**47 456**	**332 425**	1 703 530
	15,7 %	62,0 %	2,8 %	19,5 %	
2013	**653 051**	**1 151 359**	**31 801**	**356 063**	2 192 274
	29,8 %	52,5 %	1,5 %	16,2 %	
2014	**912 346**	**1 105 789**	**40 252**	**385 308**	2 443 695
	37,3 %	45,3 %	1,6 %	15,8 %	
2015	**1 295 485**	**985 302**	**22 210**	**421 262**	**2 724 259**
	47,6 %	36,2 %	0,8 %	15,5 %	
2016	**1 042 300**	**1 018 589**	**10 110**	**499 476**	2 570 475
	40,5 %	39,6 %	0,4 %	19,4 %	
2017	**750 880**	**1 032 476**	**9 677**	**593 585**	2 386 618
	31,5 %	43,3 %	0,4 %	24,9 %	

Zdroj: MPSV – Statistiky (výdaje na státní politiku zaměstnanosti), vlastní zpracování
*Vysvětlivky: **maximum**, **minimum** v letech 2007-2017 v rámci dané kategorie*
Vlastní výpočet – údaje přepočteny na %

Tabulka 19 znázorňuje situaci v Moravskoslezském kraji. Stejně jako u Plzeňského kraje tvoří největší podíl výdaje na PPZ-PvN s průměrem 52,2 % v letech

2007-2017, tento průměr je ale nižší, než tomu bylo u Plzeňského kraje. K nejvyšším výdajům na PPZ a také k nejvyššímu podílu (70,6 %) dochází opět v roce 2009, kdy kvůli ekonomické recesi vznikala cyklická nezaměstnanost a bylo nutné hmotně zabezpečit více osob, které ztratily zaměstnání. V období této krize bylo vynaloženo na PPZ-PvN 1 891 944 tisíc Kč, a dochází tedy opět k více jak dvojnásobnému navýšení, které je následováno v příštím roce zvýšením výdajů na APZ a tím dochází v následujících dvou letech k poklesu celkových výdajů. Nejvíce finančních prostředků na APZ bylo vynaloženo v roce 2015 a to 1 295 485 tisíc Kč, kdy byla snaha snížit extrémní nezaměstnanost většími výdaji na APZ. V tomto roce byly výdaje na APZ poprvé od roku 2007 vyšší než výdaje na PPZ-PvN. Zatímco na PPZ-PvN bylo vynaloženo 36,2 %, na APZ to bylo dokonce 47,6 % (průměr činí 31,3 %, což je o dost více než průměr v Plzeňském kraji). V tomto roce bylo také vynaloženo nejvíce finančních prostředků na celkové výdaje a to 2 724 259 tisíc Kč.

Z tabulky je dále patrné, že výdaje na příspěvky zaměstnavatelům zaměstnávajícím osoby se zdravotním postižením (§ 78 ZoZ) mají téměř po celé sledované období rostoucí tendenci. Stejně jako tomu bylo u Plzeňského kraje, i tady se podíl na celkových výdajích snížil v období krize 2009 a 2010 i přesto, že výdaje nadále rostly. Co se týká výdajů na insolvenci, tak ty představovaly ve sledovaném období podíl okolo 1 % a vývoj tohoto ukazatele byl celkem stabilní, s výjimkou let 2011 a 2012, kdy dosahovaly jejich největšího podílu z celkových výdajů přes 2 %, a s výjimkou let 2015-2017, kdy naopak klesly po 1 %.

2.5.2 Komparace vývoje výdajů na aktivní politiku zaměstnanosti

Pokud se blíže zaměříme na výdaje na APZ v krajích, všimneme si, že zatímco v Moravskoslezském kraji dosahuje průměrný podíl výdajů na APZ za roky 2007-2017 31,3 %, v Plzeňském kraji je podíl výrazně nižší, konkrétně 21,9 %. Je důležité zmínit také to, že v Plzeňském kraji podíl výdajů na APZ je po celé sledované období nižší než podíl výdajů na PPZ. V letech 2007-2014 tomu bylo stejně i u Moravskoslezského kraje. V roce 2015 a 2016 ale nastala změna a výdaje na APZ vzrostly spolu s podílem nad hodnoty výdajů na PPZ. Tento důraz Moravskoslezského kraje kladený na APZ je pravděpodobně dán jejich nepříznivou situací na trhu práce. Plzeňský kraj nevynakládá tak velké finanční prostředky na APZ, jelikož je v kraji nezaměstnanost dlouhodobě na

velmi nízké úrovni, hodnoty sledovaných ukazatelů jsou příznivé, proto nemají významný důvod do trhu práce aktivně zasahovat.

Z hlediska vynaložených finančních prostředků na APZ byly pro oba kraje rozhodující dva roky. Prvním z nich byl rok 2012, kdy bylo na APZ vynaloženo nejnižší množství výdajů. V Plzeňském kraji se jednalo o 93 139 tis. Kč (podíl 13,5 %), v Moravskoslezském kraji o 267 152 tis. Kč (podíl 15,7 %). Druhým rokem byl rok 2015, kdy bylo naopak vynaloženo nejvíce finančních prostředků na APZ. V Plzeňském kraji se celkové výdaje na APZ vyšplhaly na maximální hodnotu 382 621 tis. Kč, v Moravskoslezském kraji se dokonce jednalo o 1 295 485 tis. Kč. Je důležité také zmínit, že tento rok byl prvním rokem, kdy APZ zaujímala větší část z výdajů SPZ než PPZ. Podíl APZ se vyšplhal dokonce až na 47,6 %. V Plzeňském kraji podíl APZ dosahoval 37,7 % a patřil také k těm nejvyšším, ale rozhodně nedosahoval hodnoty jako v Moravskoslezském kraji a stále byl tento podíl menší než podíl PPZ.

Tento vývoj výdajů na APZ lze přisuzovat ekonomickým krizím. První krize nastala v roce 2008, ta si, jak již bylo zmíněno, vyžádala navýšení výdajů na PPZ, poté následovalo zvýšení výdajů na APZ. Situace na trhu práce se stabilizovala, nastalo poměrně příznivé období a výdaje na APZ v roce 2012 klesly na minimální úroveň. Hned následující rok 2013 došlo k opětovné ekonomické krizi a situace se opakovala. Výdaje na APZ začaly růst až na jejich maximální hodnoty v roce 2015. Zajímavé je, že zatímco po krizi v roce 2008 došlo k extrémnímu nárůstu výdajů na SPZ, tak po krizi v roce 2013, k této skutečnosti nedošlo. Naopak došlo k navýšení výdajů na APZ. Spatřujeme tu tedy tendenci přechodu od PPZ k APZ. Tento trend považuji za správný, jelikož pouze nástroje APZ mají pozitivní vliv na snižování nezaměstnanosti na rozdíl od výdajů na PPZ, který problém nezaměstnanosti systémově neřeší.

Na zkoumaných ukazatelích je vidět, že navyšování výdajů na APZ bylo pro Moravskoslezský kraj velmi vhodné. Nejprve od roku 2007 pozorujeme pokles výdajů až do roku 2012, kdy bylo na APZ vynaloženo nejnižší množství finanční prostředků. Následující rok byl trh práce zasažen krizí, která zasáhla Moravskoslezský kraj zřetelněji než kraj Plzeňský. Ukazatele vykazovaly nepříznivé hodnoty, podíl nezaměstnaných osob v roce 2013 vzrostl téměř na maximální hodnotu 9,8 % (viz tabulka 6), počet uchazečů o zaměstnání se vyšplhal na maximální počet 89 976 (viz tabulka 8) a klesl počet volných pracovních míst na minimální nabízené množství za celé zkoumané období 2 280 (viz tabulka 8). V roce 2014 výdaje vzrostly na 912 346 tis. Kč (podíl 37,3 %) a růst

v následujících letech nadále pokračoval. Od té doby podíl těchto výdajů až do roku 2017 neklesl pod 30 %. Nelze říci, že by tento podíl vzrostl na úkor podílů PPZ, protože u těchto výdajů nebyl zaznamenán pokles hodnot. Situace se začala zlepšovat, počet uchazečů o zaměstnání začal klesat, rostl počet volných pracovních míst. To vše bylo umocněno po roce 2015, kdy bylo vynaloženo největší množství finančních prostředků na APZ a od tohoto roku ukazatel podílu nezaměstnaných osob vykazuje stále nižší hodnoty (viz tabulka 6). V roce 2017 byly již u téměř všech ukazatelů zaznamenány nejpříznivější hodnoty za celé sledované období.

Obdobnou situaci pozorujeme i u Plzeňského kraje, který se dlouhodobě potýká s nízkou nezaměstnaností, proto u něj nezaznamenáváme tak extrémní výkyvy. Počáteční vývoj výdajů na APZ ale spatřujeme odlišný. V Plzeňském kraji nejprve rostly výdaje až do roku 2010, kdy ukazatel podílu nezaměstnaných osob dosáhl své maximální hodnoty 6,3 % (viz tabulka 5) a počet uchazečů vzrostl na maximum 27 267 (viz tabulka 7). Do roku 2012 výdaje na APZ klesly až na minimum za celé zkoumané období. V letech 2013-2015 stejně jako u Moravskoslezského kraje vidíme nárůst výdajů na APZ až na jejich maximum a podíl na celkových výdajích v těchto letech neklesl pod 20 % a to ani v roce 2017, kdy byly zaznamenány nejnižší hodnoty téměř u všech sledovaných ukazatelů.

2.6 Výsledky analýzy a komparace

V následující kapitole jsou shrnuty nejdůležitější poznatky a závěry, které byly na základě analýzy a komparace zjištěny. Pro přehlednost je kapitola rozdělena do několika částí v závislosti na sledovaných ukazatelích.

Analýza vývoje sledovaných ukazatelů v letech 2007-2017

Vývoj počtu obyvatel podle vzdělání

Vývoj celkového počtu obyvatel ve věku 15 a více let

První analýza byla věnována vývoji celkového počtu obyvatel ve věku 15 a více let, který byl v krajích značně odlišný. Zatímco v Plzeňském kraji od počátku sledovaného období počet obyvatel vzrostl o 13,9 tisíc, v Moravskoslezském kraji došlo k poklesu o 44,9 tisíc obyvatel.

Tabulka 20 Vývoj celkového počtu obyvatel ve věku 15 a více let v roce 2007 a 2017, Plzeňský a Moravskoslezský kraj

Rok	PK	MSK
2007	478,0 tis.	1 068,7 tis.
2017	491,9 tis.	1 023,8 tis.

Zdroj: ČSÚ – Statistické ročenky Plzeňského a Moravskoslezského kraje, Statistiky (obyvatelstvo), vlastní zpracování
Vysvětlivky: PK…Plzeňský kraj, MSK…Moravskoslezský kraj

Vývoj počtu obyvatel ve věku 15 a více let podle dosažené úrovně vzdělání

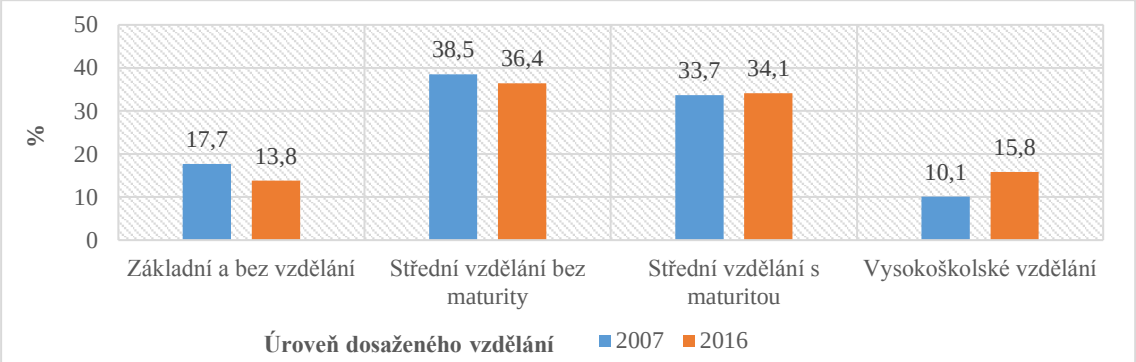
Vývojové tendence struktury obyvatel byly stejné u obou krajů a jsou znázorněny v grafu 9 a 10. U počtu osob bez vzdělání a se základním vzděláním byl zaznamenán klesající trend. Naopak rostoucí trend byl zachycen u počtu osob s vysokoškolským vzděláním. Pouze malé výkyvy byly spatřeny u osob se středním vzděláním bez maturity a se středním vzděláním s maturitou.

Nejpočetnější skupinou byly v Plzeňském kraji po celé sledované období osoby se středním vzděláním bez maturity a v roce 2016 zaujímaly podíl 36,4 % z celkového počtu obyvatel. Stejně tomu bylo i u Moravskoslezského kraje, kde zaujímaly podíl 35,7 %.

Naopak u nejméně početné skupiny byl u krajů zaznamenán významný rozdíl. Na počátku sledovaného období to byla v Plzeňském kraji skupina osob s vysokoškolským vzděláním, na konci sledovaného období došlo ke změně a nejmenší podíl zaujímaly osoby bez vzdělání a se základním vzděláním s podílem 13,8 % z celkového počtu obyvatel. U Moravskoslezského kraje se tu setkáváme s přetrvávajícím problémem nízké vzdělanosti obyvatel. I když podíl osob s vysokoškolským vzděláním od roku 2007 výrazně vzrostl, stále tyto osoby zaujímaly nejmenší část s podílem 16,2 % v roce 2016.

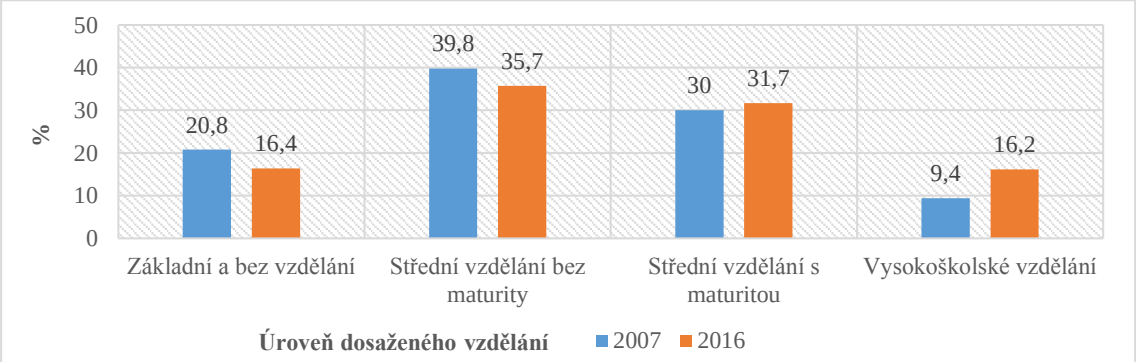
Je důležité poznamenat, že osoby s vyšší úrovní vzdělání, konkrétně se středním vzděláním s maturitou a vysokoškolským vzděláním, zaujímaly větší část z celkového počtu obyvatel v Plzeňském kraji. Lze tu tedy konstatovat vyšší vzdělanost populace v porovnání s Moravskoslezským krajem.

Graf 9 Vývoj počtu obyvatel ve věku 15 a více let podle dosažené úrovně vzdělání v roce 2007 a 2016, Plzeňský kraj

Zdroj: ČSÚ – Statistické ročenky Plzeňského kraje, vlastní zpracování
Vlastní výpočet – údaje přepočteny na %

Graf 10 Vývoj počtu obyvatel ve věku 15 a více let podle dosažené úrovně vzdělání v roce 2007 a 2016, Moravskoslezský kraj

Zdroj: ČSÚ – Statistické ročenky Moravskoslezského kraje, vlastní zpracování
Vlastní výpočet – údaje přepočteny na %

Vývoj počtu zaměstnaných a míry zaměstnanosti

Další analýza byla zaměřena na vývoj zaměstnanosti. Jak můžeme vidět v tabulce 21, vývoj míry zaměstnanosti a celkového počtu zaměstnaných měl v obou krajích rostoucí trend (pokles byl zaznamenán pouze v období po ekonomické krizi). I když tempo nárůstu míry zaměstnanosti bylo vyšší v Moravskoslezském kraji, stále je míra zaměstnanosti nižší než v Plzeňském kraji a nedosahuje ani hodnot, kterých dosahoval Plzeňský kraj na počátku zkoumaného období. V Plzeňském kraji dosáhla míra zaměstnanosti v roce 2017 hodnoty 59,4 % a v Moravskoslezském kraji 56,6 %. Vývoj míry zaměstnanosti v krajích byl také porovnán i s ČR, kde se ukázalo, že hodnoty Moravskoslezského kraje byly hluboce pod průměrem ČR, zatímco Plzeňský kraj vykazoval hodnoty nad průměrem po celé zkoumané období.

Tabulka 21 Vývoj počtu zaměstnaných a míry zaměstnanosti v roce 2007 a 2017, Plzeňský a Moravskoslezský kraj

Rok	**Míra zaměstnanosti** *(v %)*		**Zaměstnaní celkem** *(v tis.)*	
	PK	MSK	PK	MSK
2007	56,8	51,8	271,5	553,3
2017	59,4	56,6	291,5	581,4

Zdroj: ČSÚ – Statistické ročenky Plzeňského a Moravskoslezského kraje, Statistiky (zaměstnanost, nezaměstnanost), vlastní zpracování
Vysvětlivky: PK…Plzeňský kraj, MSK…Moravskoslezský kraj

Vývoj nezaměstnanosti

Vývoj podílu nezaměstnaných osob

V další kapitole praktické části, Analýza vývoje nezaměstnanosti, jsme zaznamenali, že vývojové tendence nezaměstnanosti se v krajích výrazně nelišily. V prvních dvou letech zkoumaného období byly hodnoty nezaměstnanosti u obou krajů poměrně na nízké úrovni, následující rok ale hodnoty začaly růst až do doku 2010. V roce 2011 nastal však opětovný pokles hodnot. Poté byly zaznamenány růstové tendence až do roku 2013 a od té doby již pozorujeme příznivý vývoj až do konce zkoumaného období.

Co je ale důležité zmínit, je výrazný rozdíl v hodnotách mezi kraji. Plzeňský kraj po celé sledované období vykazoval nižší hodnoty nezaměstnanosti než Moravskoslezský kraj a také nižší hodnoty v porovnání s celorepublikovým průměrem. V roce 2007 podíl nezaměstnaných osob dosahoval 3,7 %, v roce 2017 došlo k poklesu na 2,8 %. Naopak Moravskoslezský kraj dosahoval hodnot nadprůměrných, v roce 2007 se jednalo o 7,8 %, v roce 2017 došlo k poklesu na 6,4 %.

Tabulka 22 Vývoj podílu nezaměstnaných osob v roce 2007 a 2017, Plzeňský a Moravskoslezský kraj

Rok	PK	MSK
2007	3,7 %	7,8 %
2017	2,8 %	6,4 %

Zdroj: MPSV – Statistiky (nezaměstnanost), vlastní zpracování
Vysvětlivky: PK…Plzeňský kraj, MSK…Moravskoslezský kraj

Vývoj vybraných ukazatelů trhu práce

Analýza vývoje vybraných ukazatelů trhu práce přinesla poznatky, že nejpříznivější situace na trhu práce byla jak pro Plzeňský kraj, tak Moravskoslezský kraj v roce 2017. V tomto roce připadalo na jedno volné pracovní místo 0,5 uchazeče v Plzeňském kraji a 3,5 uchazečů v Moravskoslezském kraji. Tomuto stavu dopomohla skutečnost, že počet uchazečů byl na nejnižší úrovni za celé sledované období

(v Plzeňském kraji 10 517, v Moravskoslezském kraji 49 487) a počet volných pracovních míst dosáhl svého maxima (v Plzeňském kraji 20 396, v Moravskoslezském kraji 13 973).

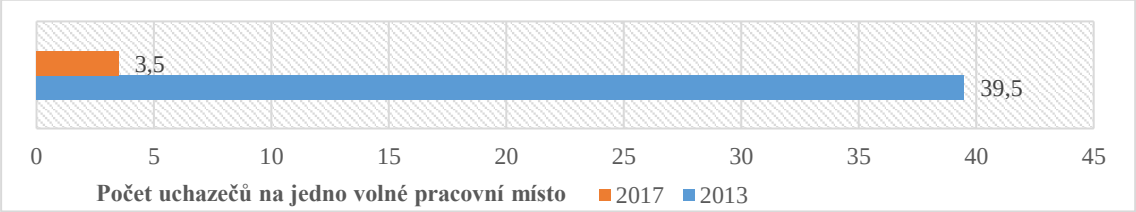
Nejméně příznivá situace byla pro kraje odlišná. V Moravskoslezském kraji se jednalo o rok 2013, kdy na jedno volné pracovní místo připadalo 39,5 uchazečů. Počet uchazečů o zaměstnání dosáhl svého maxima (89 976) a počet volných pracovních míst byl na nejnižší úrovni (2 280). Pro Plzeňský kraj byly kritické roky 2009 a 2010, i když hodnoty nebyly ani z daleka tak vysoké, jako tomu bylo u Moravskoslezského kraje. V roce 2009 připadalo v Plzeňském kraji na jedno volné pracovní místo 12,9 uchazečů. V tomto roce byl zaznamenán také nejnižší stav volných pracovních míst (2 078) a počet uchazečů byl na velmi vysoké úrovni (26 802). O rok později dosáhl počet uchazečů svého maxima (27 267).

Graf 11 Počet uchazečů na jedno volné pracovní místo, Plzeňský kraj

Zdroj: MPSV, ÚP ČR, Krajská pobočka v Plzni – Analýzy stavu a vývoje trhu práce, vlastní zpracování

Graf 12 Počet uchazečů na jedno volné pracovní místo, Moravskoslezský kraj

Zdroj: MPSV, ÚP ČR, Krajská pobočka v Ostravě – Analýzy stavu a vývoje trhu práce, vlastní zpracování

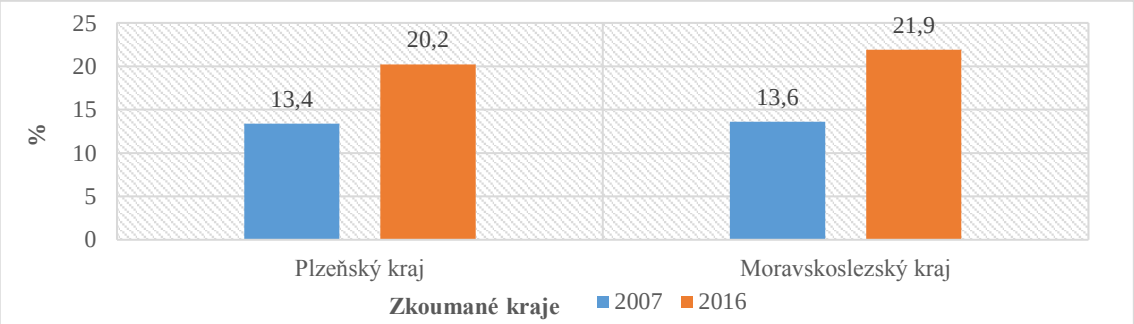
Komparace vývoje zaměstnanosti podle vzdělání v letech 2007-2017

Komparace vývoje zaměstnanosti podle dosažené úrovně vzdělání poukázala na skutečnost, že nejvíce zaměstnaných osob v Plzeňském kraji v roce 2007 mělo vystudované střední vzdělání bez maturity a v roce 2016 již bylo nejvíce zaměstnaných osob se středním vzděláním s maturitou. V Moravskoslezském kraji zaujímaly po celé zkoumané období největší část osoby se středním vzděláním bez maturity. Je důležité zmínit, že zaměstnané osoby se středním vzděláním bez maturity zaujímaly větší podíl

v Moravskoslezském kraji než v kraji Plzeňském, kde naopak měla větší část zaměstnaných vystudované střední vzdělání s maturitou v porovnání s Moravskoslezským krajem. Tato skutečnost potvrzuje, již výše zmíněný vývoj obyvatel podle vzdělání, kde je poukázáno na vyšší úroveň dosaženého vzdělání u obyvatel Plzeňského kraje.

Nejmenší část zaměstnaných pak v obou krajích zaujímaly osoby bez vzdělání a se základním vzděláním. Velkých změn doznaly osoby s vysokoškolským vzděláním, kdy se v Plzeňském kraji zvýšil podíl o 6,8 % a v Moravskoslezském kraji o 8,3 %. V roce 2016 již každý pátý zaměstnaný člověk měl vystudované vysokoškolské vzdělání. Pouze u počtu zaměstnaných s vysokoškolským vzděláním byl jako u jediné kategorie zaznamenán po ekonomické krizi nárůst. Bylo tedy zřejmé, jak dosažená úroveň vzdělání ovlivňuje postavení osob na trhu práce.

Graf 13 Vývoj podílu zaměstnaných osob s vysokoškolským vzděláním v roce 2007 a 2016, Plzeňský a Moravskoslezský kraj

Zdroj: ČSÚ – Statistické ročenky Plzeňského a Moravskoslezského kraje, vlastní zpracování
Vlastní výpočet – údaje přepočteny na %

Komparace vývoje nezaměstnanosti podle vzdělání v letech 2007-2017

Pro komparaci vývoje nezaměstnanosti podle dosažené úrovně vzdělání byl využit ukazatel obecné míry nezaměstnanosti.

Vývoj obecné míry nezaměstnanosti

Na počátku této kapitoly byl pro ucelený přehled porovnán mezi kraji i vývoj celkové obecné míry nezaměstnanosti s ČR. Stejně jako tomu bylo u ukazatele podílu nezaměstnaných osob, tak po celé sledované období vykazoval Moravskoslezský kraj hodnoty vyšší než Plzeňský kraj a nad průměrem ČR. U Plzeňského kraje byly zaznamenány opět hodnoty pod průměrem ČR. Vývoj ukazatele byl ale u krajů obdobný. Od roku 2007 byl pozorován nárůst hodnot až do doku 2010, poté až do roku 2013

ukazatel vykazoval stabilní hodnoty. V posledních letech nezaměstnanost až do roku 2017 klesala až na minimální hodnoty.

Vývoj obecné míry nezaměstnanosti podle dosažené úrovně vzdělání

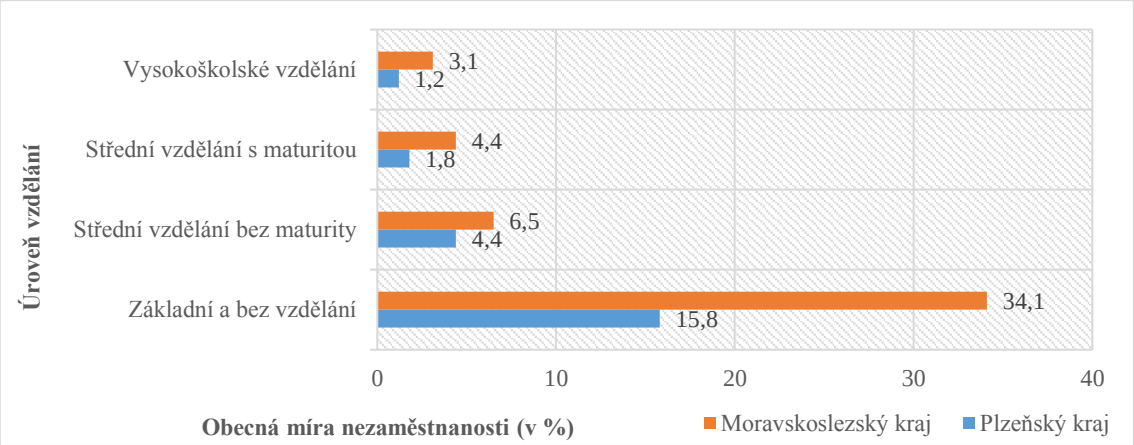
V další části byl již porovnáván vývoj ukazatele s ohledem na vzdělání. Vývojový trend byl u jednotlivých úrovní vzdělání velmi podobný, ale hodnoty opět velmi odlišné. V Moravskoslezském kraji byly hodnoty vyšší než v Plzeňském kraji u všech úrovní vzdělání. Jedinou skupinou, která vykazovala během sledovaného období přibližně stejné hodnoty, byla skupina střední vzdělání s maturitou.

Nejvyšší obecná míra nezaměstnanosti byla zaznamenána u obou krajů ve skupině bez vzdělání a základní vzdělání a od roku 2007-2016 měla rostoucí charakter. U této skupiny kraje vykazovaly velmi odlišné hodnoty. V roce 2016 bylo v Plzeňském kraji dosaženo hodnoty 15,8 % a v Moravskoslezském kraji dokonce 34,1 %. V souvislosti s takto vysokou obecnou mírou nezaměstnanosti u této skupiny vzdělání je důležité připomenout, že právě skupina obyvatel bez vzdělání a se základním vzděláním, stále nezaujímá v Moravskoslezském kraji nejmenší podíl na celkovém počtu obyvatel. Bylo by tedy vhodné se na tyto obyvatele zaměřit a snížit jejich počet prostřednictvím dodatečného vzdělávání.

U skupiny střední vzdělání bez maturity byly pozorovány druhé nejvyšší hodnoty obecné míry nezaměstnanosti a také největší rozdíly v hodnotách mezi kraji. V některých letech byla v Moravskoslezském kraji u této kategorie obecná míra nezaměstnanosti až dvojnásobně vyšší než v kraji Plzeňském. To je dáno nesouladem mezi vzděláním uchazečů o zaměstnání s požadavkem na vzdělání u volných pracovních míst v Moravskoslezském kraji, zjištěným v kapitole 2.4. Je ale také možné, že tato skutečnost je dána nevyhovující kvalifikací uchazečů. Uchazeči s touto úrovní vzdělání mohou být vyučeni v jiném oboru, než jsou nabízená volná pracovní místa. Je možné, že existují volná pracovní místa, pro která nejsou uplatnění, protože uchazeči s těmito obory nemají dostatečné zkušenosti.

Naopak na tom byla nejlépe skupina vysokoškolské vzdělání. Není překvapivé, že tady obecná míra nezaměstnanosti dosahovala nejnižších hodnot u obou krajů. Je důležité poznamenat, že jako u jediné skupiny tu byla v roce 2007 a 2014 zaznamenána v Moravskoslezském kraji nižší nezaměstnanost než v kraji Plzeňském.

Graf 14 Vývoj obecné míry nezaměstnanosti podle dosažené úrovně vzdělání v roce 2016, Plzeňský a Moravskoslezský kraj

Zdroj: ČSÚ – Statistické ročenky Plzeňského a Moravskoslezského kraje, vlastní zpracování

Komparace vývoje vybraných ukazatelů trhu práce podle vzdělání v letech 2007-2017

Vývoj počtu uchazečů o zaměstnání podle dosažené úrovně vzdělání

Po provedení komparace počtu uchazečů o zaměstnání podle dosažené úrovně vzdělání bylo patrné, že jak v Plzeňském kraji, tak v Moravskoslezském kraji hůře hledají práci především osoby, které mají vystudované střední vzdělání bez maturity, respektive těchto osob bylo mezi uchazeči nejvíce. Nejméně početnou skupinou byli pak uchazeči bez vzdělání. Vývojové tendence počtu uchazečů u každé úrovně vzdělání téměř stejně kopírovaly vývoj celkového počtu uchazečů, takže i tady pozorujeme v posledních letech nejméně evidovaných uchazečů téměř u každé úrovně vzdělání.

Tabulka 23 Komparace počtu uchazečů podle dosažené úrovně vzdělání v roce 2007 a 2017, Plzeňský a Moravskoslezský kraj

Rok	Bez vzdělání		Základní vzdělání		Střední vzdělání bez maturity		Střední vzdělání s maturitou		Vysokoškolské vzdělání	
	PK	MSK	PK	MSK	PK	MSK	PK	MSK	PK	MSK
	V %									
2007	0,7	0,4	29,0	32,6	41,8	45,2	23,9	18,9	4,6	3,0
2017	1,1	2,7	28,9	30,8	41,1	42,8	22,7	18,6	6,2	5,1

Zdroj: MPSV, ÚP ČR, Krajská pobočka v Plzni a Ostravě – Analýzy stavu a vývoje trhu práce, vlastní zpracování
Vysvětlivky: PK…Plzeňský kraj, MSK…Moravskoslezský kraj

Co se týká rozdílů v podílech mezi kraji, tak ty byly velmi malé a zastoupení jednotlivých úrovní vzdělání uchazečů bylo totožné. Struktura složení zůstala po čas

sledovaného období stejná, bylo tedy možné vyvodit závěry, která skupina uchazečů je na trhu práce nejvíce ohrožená. Struktura od nejpočetnější skupiny k nejméně početné vypadala následovně: střední vzdělání bez maturity, základní vzdělání, střední vzdělání s maturitou, vysokoškolské vzdělání a bez vzdělání.

Je tedy evidentní, že nejvíce problematickou skupinou byli uchazeči se středním vzděláním bez maturity. Druhou nejpočetnější skupinou byli uchazeči se základním vzděláním. Tyto uchazeče je obzvláště těžké umístit na trhu práce, jelikož nemají žádnou profesní kvalifikaci, nicméně je také možné, že mnozí uchazeči s tímto vzděláním zůstávají nezaměstnanými úmyslně. Na tuto skupinu by bylo vhodné se v rámci snižování nezaměstnanosti zaměřit, jelikož i když počet těchto uchazečů klesá, tak stále zaujímají podstatný podíl na celkovém počtu uchazečů. K nejméně problematickým skupinám patřili uchazeči s vysokoškolským vzděláním. U této skupiny bylo zřejmé, že je na trhu práce kladen velký důraz na vzdělání.

Nejpodstatnějším zjištěním v této kapitole byl fakt, že v Moravskoslezském kraji se nachází velké množství uchazečů s nižší úrovní vzdělání. Po porovnání podílů mezi kraji u uchazečů bez vzdělání, se základním vzděláním a středním vzděláním bez maturity, byly spatřeny vyšší hodnoty u Moravskoslezského kraje. Tady je jasně vidět, že pracovní síla v Moravskoslezském kraji není tak vzdělaná v porovnání s Plzeňským krajem, kde naopak vyšší podíly byly zaznamenány u uchazečů se středním vzděláním s maturitou a s vysokoškolským vzděláním. U Moravskoslezského kraje je to pravděpodobně způsobeno větším podílem obyvatel s nízkou úrovní dosaženého vzdělání a především také tím, že dostudovaní lidé mají tendenci z kraje odcházet za lepšími pracovními podmínkami. Zatímco v Plzeňském kraji problém s nízkou vzdělaností obyvatel nemají, proto je u nich evidováno méně uchazečů s nižší úrovní vzdělání než těch s vyšší úrovní.

Vývoj počtu volných pracovních míst podle požadavku na vzdělání

Na rozdíl od uchazečů o zaměstnání se struktura volných pracovních míst podle požadavku na vzdělání poměrně měnila. Jak již bylo řečeno, nejvíce uchazečů o zaměstnání mělo dosažené střední vzdělání bez maturity, tomuto požadavku odpovídal počet evidovaných volných pracovních míst, který byl právě po většinu doby v krajích nabízen uchazečům s touto úrovní vzdělání. Nejméně volných pracovních míst je pak v Moravskoslezském kraji pro uchazeče bez vzdělání. Stejně tak tomu bylo i po většinu doby u Plzeňského kraje.

V Plzeňském kraji byl také vysoký počet volných pracovních míst vhodných pro uchazeče se základním vzděláním. Pro Moravskoslezský kraj se jednalo po většinu doby o volná pracovní místa evidovaná s požadavkem středního vzdělání s maturitou (viz níže tabulka 24). Střetáváme se tu ale s problémem, který nezaměstnanost navyšuje. Tento požadavek na vzdělání totiž neodpovídá vzdělání uchazečů o zaměstnání. Poté co došlo opět k porovnání struktury volných pracovních míst podle požadavku na vzdělání mezi kraji, ukázalo se, že volná pracovní místa pro uchazeče se středním vzděláním s maturitou a s vysokoškolským vzděláním zaujímají větší podíl v Moravskoslezském kraji než v kraji Plzeňském. Došlo tedy k opačné situaci, než která nastala u uchazečů o zaměstnání, kde jsou naopak zaznamenány vyšší podíly uchazečů s nižší úrovní vzdělání. Nastává tu tedy nesoulad mezi úrovní dosaženého vzdělání uchazečů a požadovanou úrovní vzdělání u volných pracovních míst, který nezaměstnanost navyšuje. Dochází tu k vyšší poptávce po kvalifikovaných pracovnících než v Plzeňském kraji, tomuto stavu ale nabídka v Moravskoslezském kraji neodpovídá, protože úroveň dosaženého vzdělání uchazečů není dostatečná.

Stejně jako u předchozích sledovaných ukazatelů, i tady lze v posledních letech pozorovat zlepšení. V roce 2017 většina volných pracovních míst pro uchazeče s různou úrovní vzdělání vykazuje nejvyšších hodnot.

Tabulka 24 Komparace počtu volných pracovních míst podle požadavku na vzdělání v letech 2009-2013, Plzeňský a Moravskoslezský kraj

Rok	Bez vzdělání		Základní vzdělání		Střední vzdělání bez maturity		Střední vzdělání s maturitou		Vysokoškolské vzdělání	
	PK	MSK	PK	MSK	PK	MSK	PK	MSK	PK	MSK
	V %									
2009	0,1	0,3	24,8	13,8	46,3	46,3	20,4	28,6	8,3	11,1
2010	0,2	0,2	19,2	16,8	48,6	41,1	23,3	33,0	8,8	8,8
2011	0,6	0,4	24,0	19,4	50,7	48,0	18,0	26,4	6,7	5,8
2012	0,2	1,2	29,2	19,1	44,3	46,5	20,3	25,9	6,0	7,2
2013	0,7	0,2	25,2	19,9	48,5	47,4	21,9	25,8	3,7	6,7

Zdroj: MPSV, ÚP ČR, Krajská pobočka v Plzni a Ostravě – Analýzy stavu a vývoje trhu práce, vlastní zpracování
Vysvětlivky: PK…Plzeňský kraj, MSK…Moravskoslezský kraj

Vývoj počtu uchazečů na jedno volné pracovní místo podle vzdělání

Posledním sledovaným ukazatelem, který velmi dobře zhodnocuje stav trhu práce, byl počet uchazečů na jedno volné pracovní místo (dále jen 1 VPM) podle vzdělání. U tohoto ukazatele byly spatřeny extrémní výkyvy v hodnotách u obou krajů, nicméně hodnoty byly u všech kategorií vzdělání vyšší v Moravskoslezském kraji než

v Plzeňském kraji. Vývojové tendence byly však velmi podobné. V prvních letech zkoumaného období byl pozorován nárůst hodnot, v posledních letech naopak pokles.

Nejméně příznivý rok v Moravskoslezském kraji byl již zmíněný rok 2013 u kategorie bez vzdělání, kdy na 1 VPM připadalo 190,3 uchazečů. U Plzeňského kraje byl nejméně příznivý stav na trhu práce také u této kategorii, ale jednalo se o rok 2009. Hodnota se vyšplhala na 77,0 uchazečů na 1 VPM. Nejlepší stav byl zaznamenán u obou krajů v roce 2017 u kategorie základní vzdělání. V Plzeňském kraji připadalo na 1 VPM 0,2 uchazeče, v Moravskoslezském kraji 2,7 uchazečů.

Po zprůměrování hodnot bylo zřejmé, že za celé sledované období u obou krajů na tom byla nejhůře kategorie bez vzdělání. V Plzeňském kraji připadalo na 1 VPM 14,5 uchazečů a v Moravskoslezském kraji 41,6 uchazečů. Nejpříznivěji v Plzeňském kraji na tom byla kategorie střední vzdělání bez maturity, kde v průměru na 1 VPM připadalo 5,6 uchazečů. V Moravskoslezském kraji se jednalo o kategorii vysokoškolské vzdělání s hodnotou 11,5 uchazečů na 1 VPM.

Tento ukazatel potvrdil již výše zjištěné skutečnosti. Pokud totiž opomineme kategorii bez vzdělání, která je obecně problémová, vidíme, že nejvyšší hodnoty byly zaznamenány v Plzeňském kraji v kategorii střední vzdělání s maturitou. Jak již bylo zmíněno, uchazeči s touto úrovní vzdělání tu zaujímají velkou část z celkového počtu uchazečů a podíl volných pracovních míst pro tuto úroveň je naopak poměrně malý. To samé pozorujeme i u Moravskoslezského kraje, kde se ale jednalo o kategorii základní vzdělání. Nejlépe na tom byla v Plzeňském kraji naopak kategorie střední vzdělání bez maturity, jak již bylo uvedeno, pro uchazeče s tímto vzděláním je nabízeno nejvíce míst. V Moravskoslezském kraji to byla kategorie vysokoškolské vzdělání, kde je těchto uchazečů malé množství a místa s požadavkem vysokoškolského vzdělání zaujímají nemalou část.

Tabulka 25 Průměrné hodnoty počtu uchazečů na jedno volné pracovní místo podle vzdělání, Plzeňský a Moravskoslezský kraj

Rok	Bez vzdělání		Základní vzdělání		Střední vzdělání bez maturity		Střední vzdělání s maturitou		Vysokoškolské vzdělání	
	PK	MSK	PK	MSK	PK	MSK	PK	MSK	PK	MSK
průměr	14,5	41,6	6,6	25,2	5,6	15,9	9,0	14,6	6,2	11,5

Zdroj: MPSV, ÚP ČR, Krajská pobočka v Plzni a Ostravě – Analýzy stavu a vývoje trhu práce, vlastní zpracování
Vysvětlivky: PK…Plzeňský kraj, MSK…Moravskoslezský kraj
Uvedeno v absolutních číslech
Vlastní výpočet – průměrná hodnota za celé sledované období v rámci dané úrovně vzdělání

Vývoj výdajů na státní politiku zaměstnanosti s důrazem na aktivní politiku zaměstnanosti v letech 2007-2017

Největší část výdajů na státní politiku zaměstnanosti v Plzeňském i v Moravskoslezském kraji tvořily výdaje na pasivní politiku zaměstnanosti (dále jen PPZ). V Plzeňském kraji se na celkových výdajích podílely v průměru 58,9 % a v Moravskoslezském kraji 52,2 %. Výdaje na aktivní politiku zaměstnanosti (dále jen APZ) zaujímaly v průměru výrazně menší podíl. V Plzeňském kraji se jednalo o 21,9 % a v Moravskoslezském kraji o 31,3 %.

Zatímco v Plzeňském kraji byl podíl výdajů na PPZ větší než na APZ po celé zkoumané období, v Moravskoslezském kraji byl v roce 2015 a 2016 zaznamenán větší podíl výdajů na APZ. U Plzeňského kraje tak velký důraz na APZ kladen nebyl, pravděpodobně z důvodu příznivého vývoje trhu práce během celého zkoumaného období. Bylo zřejmé, že Moravskoslezský kraj se po celé sledované období přikláněl více k APZ než Plzeňský kraj a v posledních letech byl tento trend ještě více umocněn, kdy od roku 2014 výdaje na APZ neklesly pod 30 % z celkových výdajů. To se také projevilo na sledovaných ukazatelích, které od té doby, kdy Moravskoslezský kraj začal navyšovat výdaje na APZ, začaly vykazovat příznivější hodnoty. Je vhodné přecházet od PPZ k APZ, jelikož APZ má pozitivní vliv na snižování nezaměstnanosti na rozdíl od výdajů na PPZ, které nezaměstnanost dlouhodobě neřeší.

2.7 Hospodářsko-politická doporučení

Praktická část analyzovala a srovnávala data o trhu práce v Plzeňském a Moravskoslezském kraji. Na základě těchto informací jsou v této kapitole navržena hospodářsko-politická doporučení pro snížení nezaměstnanosti. Tato doporučení jsou směřována hlavně pro Moravskoslezský kraj, který je oproti Plzeňskému kraji z hlediska nezaměstnanosti krajem problémovým. I když ukazatelé v posledních letech sledovaného období značí, že nezaměstnanost v kraji klesá na historicky nejnižší čísla, krajské výsledky v porovnání s Plzeňským krajem už tak příznivé nejsou. Hodnoty téměř u všech sledovaných kategorií stále hovoří v neprospěch Moravskoslezského kraje.

Z výsledků se ukázalo, že problémem Moravskoslezského kraje je nedostatečná vzdělanost populace. I když úroveň dosaženého vzdělání obyvatel roste, podíl osob se středním vzděláním s maturitou je v porovnání s Plzeňským kraje stále významně nižší. Obyvatelé s vysokoškolským vzděláním zaujímají stále nejmenší část z celkového počtu

obyvatel, dokonce i osoby bez vzdělání a se základním vzděláním vykazují vyšší podíl a bylo tomu tak po celé sledované období. Právě u osob bez vzdělání a se základním vzděláním byly v kraji zaznamenány nejvyšší hodnoty obecné míry nezaměstnanosti a v porovnání s Plzeňským krajem byly v Moravskoslezském kraji extrémně vysoké. Dále také ukazatel počtu uchazečů na jedno volné pracovní místo vykazoval u této kategorie nejvyšší čísla, proto je nutné tuto kategorii eliminovat. Dalším problémem je nesoulad mezi úrovní dosaženého vzdělání uchazečů s požadovanou úrovní vzdělání u volných pracovních míst. Největší část uchazečů o zaměstnání měla vystudované základní vzdělání nebo střední vzdělání bez maturity. Velký podíl volných pracovních míst ale zaujímala místa s požadavkem středního vzdělání s maturitou a nemalou část zaujímala také místa pro uchazeče s vysokoškolským vzděláním.

První doporučení pro Moravskoslezský kraj tedy souvisí se zvýšením vzdělanosti obyvatel. Šance na získání a udržení zaměstnání výrazně stoupá s výší dosaženého vzdělání, proto by v tomto případě měl být kladen důraz na vzdělávání. Bylo by vhodné podporovat projekty zaměřené na vzdělávání, které by rozvíjely spolupráci v oblasti zaměstnanosti a vzdělávání a posilovaly by postavení osob na trhu práce. Pozornost by měla být věnována současným uchazečům o zaměstnání a zaměřit se na jejich dodatečné studium a vzdělávání a zjednodušit jim přístup ke vzdělávacím službám.

Dalším problémem je úroveň středního vzdělání bez maturity, u které spatřujeme u krajů určitou odlišnost. V obou krajích sice shledáváme nejvíce obyvatel, kteří mají vystudované střední vzdělání bez maturity a i uchazeči o zaměstnání s touto úrovní vzdělání zaujímají největší podíl, přesto obecná míra nezaměstnanosti jako u jediné kategorie vykazuje v Moravskoslezském kraji po většinu času dvojnásobně vyšší hodnoty než v kraji Plzeňském. Tuto skutečnost lze přisuzovat již výše zmíněnému požadavku volných pracovních míst na vyšší úrovně vzdělání, ale tento problém může být způsoben také nevyhovující specializací uchazečů, která neodpovídá požadavkům trhu práce, a proto není o tyto uchazeče zájem.

V návaznosti na tento problém je navrženo druhé doporučení pro Moravskoslezský kraj, které souvisí s koordinací zaměření a specializace uchazečů s potřebami trhu práce. Vhodné by bylo této problematice předcházet. Vzájemná spolupráce všech subjektů na trhu práce je klíčem ke zlepšení tohoto stavu. Přínosem by bylo zvýšit informovanost veřejnosti a tím zvýšení zájmu o obory, který trh práce vyžaduje. Bylo by vhodné zapojit představitele středních škol, kteří by oslovovali již žáky

základních škol. Prezentovali by jim své školy, motivovali by je ke studiu potřebných oborů a vysvětlili by jim, proč by měli studovat právě na jejich škole, která jim v budoucnosti zajistí stabilní pozici na trhu práce. Dále by bylo vhodné, kdyby propagace oborů začala již u zaměstnavatelů, aby na potřebné studium bylo nalákáno co nejvíce uchazečů. Jako návrh řešení spatřuji v posílení kontaktů škol se zaměstnavateli. Například prostřednictvím odborných exkurzí do podniků, které by u studentů zvýšily zájem o potřebné vzdělání nebo zavedením povinných stáží v rámci studia na střední škole ve vybraných firmách, které by studentům po absolvování školy zajistily pracovní pozici. Co se týká současných nezaměstnaných, kde již prevence není možná, zde by bylo vhodné realizovat rekvalifikace na jiný obor práce. U rekvalifikačních kurzů bych při opakovaném odmítnutí zavedla sankce a to převážně u kategorií s nejvyšší nezaměstnaností, kterými jsou uchazeči bez vzdělání a se základním vzděláním.

Z analýzy vývoje počtu obyvatel se ukázalo, že zatímco počet osob ve věku 15 a více let v Plzeňském kraji za celé sledované období vzrostl, v Moravskoslezském kraji počet značně poklesl. Tomuto stavu dopomohla skutečnost nepříznivé situace na trhu práce, nízkých mezd a dlouhodobě vysoké nezaměstnanosti. Problém je, že tendenci kraj opouštět mají převážně mladé kvalifikované ročníky a úroveň dosaženého vzdělání obyvatel v Moravskoslezském kraji není dostačující.

Třetí doporučení pro Moravskoslezský kraj tedy souvisí se zabráněním odlivu kvalifikovaných odborníků a talentovaných mladých lidí. Jak již bylo zmíněno v teoretické části, mediánová mzda v Moravskoslezském kraji je hluboce pod úrovní mzdy Plzeňského kraje. Pro udržení současné kvalitní pracovní síly v kraji by mohlo pomoci zvýšit platové ohodnocení. Řešení spatřuji také v zaměstnaneckých benefit, které jsou pro pracovníky atraktivní. Jedná se například o prodloužení délky dovolené, příspěvky na stravování nebo firemní vozidlo.

Ačkoliv se může zdát, že vývoj v Moravskoslezském kraji hodnotím oproti Plzeňskému kraji negativně, je důležité konstatovat, že Moravskoslezský kraj začal na počátku sledovaného období s výrazně horšími hodnotami a během let 2007-2017 pozorujeme zřetelné zlepšení situace na trhu práce.

Tabulka 26 Shrnutí hospodářsko-politických doporučení pro Moravskoslezský kraj

PROBLÉM	DOPORUČENÍ
Nízká úroveň vzdělání obyvatel – nedostatečný stupeň vzdělání uchazečů o zaměstnání, který neodpovídá požadavkům trhu práce	*Zvýšit vzdělanost obyvatel:* • podporovat vzdělávací projekty • podporovat dodatečné vzdělávání • usnadnit přístup ke vzdělávacím službám
Nevhodná specializace uchazečů – problémová skupina uchazečů se středním vzděláním s maturitou	*Koordinovat zaměření uchazečů s potřebami trhu práce:* • zvýšit informovanost veřejnosti o potřebných oborech • posílit kontakty škol se zaměstnavateli • realizovat rekvalifikační kurzy
Pokles počtu obyvatel – odliv kvalifikované pracovní síly	*Zabránit odlivu kvalitní pracovní síly:* • zvýšit platové ohodnocení • zavést zaměstnanecké benefity

Zdroj: vlastní zpracování

ZÁVĚR

Bakalářská práce je věnována komparaci vývoje nezaměstnanosti a vybraných ukazatelů trhu práce v Plzeňském a Moravskoslezském kraji v letech 2007-2017 podle dosažené úrovně vzdělání obyvatelstva. Práce prostřednictvím srovnávací studie poskytla nové poznatky o situaci na trhu práce ve vybraných lokalitách, potvrdila stále větší aktuálnost tématu, jakožto problematiky přesahující socio-ekonomický rámec regionu. Oba monitorované regiony vykazovaly výrazné rozdíly po celé sledované období. Zatímco v Plzeňském kraji je stav trhu práce stále velmi příznivý a bylo tomu tak po celé šetření, tak v Moravskoslezském kraji jsou hodnoty stále alarmující, a to i přes mírný progres v posledních letech. Z výsledků práce jednoznačně vyplývá, že vyšší stupeň vzdělání s sebou zpravidla nese větší šanci uspět na trhu práce.

Teoretická část práce v několika kapitolách vymezuje základní pojmy zvolené problematiky, zmiňuje vybrané a aplikované metody práce, následně shrnuje východiska a literární zdroje, které byly použity. Samostatné podkapitoly jsou věnovány pojmům jako trh práce, nezaměstnanost, státní politika zaměstnanosti a vzdělání. Teoretická část práce mj. poukázala na regionální rozdíly v míře nezaměstnanosti, které se v praktické části ukázaly jako přetrvávající. Dále také zdůraznila důležitost rozsahu vzdělání, jako faktor ovlivňující nezaměstnanost. Tento předpoklad byl jasně patrný ze statistických výstupů praktické části. Závěr teoretické části tvoří charakteristika obou krajů, včetně popisu historického vývoje, jakožto determinanty jejich současné struktury.

Praktická část práce sumarizuje zjištěné poznatky o stavu trhu práce a sledovaných ukazatelích s ohledem na dosaženou úroveň vzdělání ve vybraných krajích.

Z jednotlivých analýz se mj. ukázalo, že zastoupení obyvatel s nižší úrovní vzdělání bylo větší v Moravskoslezském kraji, kde problematickou skupinou byli i obyvatelé s vysokoškolským vzděláním, kteří tu po celé sledované období zaujímali nejmenší část z celkového počtu obyvatel, a též osoby bez vzdělání a se základním vzděláním, které tu naopak zaujímaly poměrně značnou část. Nepříznivý byl i vývoj celkového počtu obyvatel Moravskoslezského kraje, který během sledovaného období výrazně poklesl.

Z analýzy vývoje zaměstnanosti bylo zjištěno, že vývoj míry zaměstnanosti a počtu zaměstnaných měl od počátku sledovaného období u obou krajů rostoucí trend, ale v konečném srovnání míra zaměstnanosti v Moravskoslezském kraji v roce 2017

nedosahovala ani hodnot, které vykazoval Plzeňský kraj na počátku zkoumaného období. Zatímco u Plzeňského kraje byly hodnoty míry zaměstnanosti v letech 2007-2017 nad průměrem ČR, Moravskoslezský kraj vykazoval hodnoty hluboce pod průměrem. U analyzovaného ukazatele podílu nezaměstnaných osob pozorujeme v krajích v roce 2017 pokles hodnot na nižší úroveň, než tomu bylo v roce 2007, přesto Moravskoslezský kraj vykazuje hodnoty v porovnání s Plzeňským krajem stále vysoké. V porovnání s průměrem ČR v letech 2007-2017 Moravskoslezský kraj vykazoval hodnoty nadprůměrné a Plzeňský kraj naopak podprůměrné. Z analýzy vývoje vybraných ukazatelů trhu práce bylo zřejmé, že se stav trhu práce od počátku sledovaného období postupně zlepšoval až do roku 2017, kdy byly v krajích zaznamenány nejpříznivější hodnoty.

Komparace zaměstnanosti podle dosažené úrovně vzdělání přinesla zjištění, že zaměstnaní s vyšší úrovní vzdělání zaujímali větší podíly v Plzeňském kraji než v kraji Moravskoslezském, kde naopak dominovali zaměstnaní s nižší úrovní vzdělání. Velkých změn doznala skupina osob s vysokoškolským vzděláním, která měla po celou dobu zkoumaného období stále větší zastoupení.

Komparace vývoje nezaměstnanosti podle dosažené úrovně vzdělání byla provedena podle ukazatele obecné míry nezaměstnanosti. Hodnoty byly u všech úrovní vzdělání vyšší v Moravskoslezském kraji než v kraji Plzeňském po celé zkoumané období. Problémovou skupinou byla úroveň bez vzdělání a se základním vzděláním, která sice vykazovala nejvyšší obecnou míru nezaměstnanosti u obou krajů, rozdíl mezi hodnotami byl ale velmi značný. Další kategorií, která v Moravskoslezském kraji vykazovala po většinu času až dvojnásobně vyšší hodnoty než v Plzeňském kraji byla skupina střední vzdělání bez maturity. Naopak skupinou, u které byly v obou krajích zaznamenány nejnižší hodnoty obecné míry nezaměstnanosti, byla skupina vysokoškolské vzdělání.

V rámci komparace vývoje vybraných ukazatelů trhu práce podle dosažené úrovně vzdělání bylo zjištěno, že jak v Plzeňském, tak v Moravskoslezském kraji hůře shánějí zaměstnání osoby se středním vzděláním bez maturity, respektive těchto uchazečů bylo evidováno nejvíce. Nejpodstatnějším zjištěním bylo, že uchazeči s nižší úrovní vzdělání mají větší zastoupení v Moravskoslezském kraji než v kraji Plzeňském. Z hlediska vývoje počtu volných pracovních míst byla největší nabídka pro uchazeče se středním vzděláním bez maturity. Značný rozdíl vykazoval kraj Moravskoslezský v poptávce po pracovnících

s vyšší úrovní vzdělání než v kraji Plzeňském, čemuž ale vzdělanostní struktura uchazečů Moravskoslezského kraje neodpovídala, a tak tu docházelo k problému, který nezaměstnanost navyšoval. Tyto zmíněné poznatky byly potvrzeny vývojem ukazatele počtu uchazečů na jedno volné pracovní místo. Tento ukazatel po celé sledované období vykazoval vyšší hodnoty v Moravskoslezském kraji, a to u všech úrovní vzdělání. Stejně jako u ostatních sledovaných ukazatelů i tady byly vývojové tendence v krajích téměř totožné a v posledních letech pozorujeme výrazný pokles hodnot téměř u všech úrovní vzdělání.

Praktická část se též věnovala vývoji výdajů na státní politiku zaměstnanosti s důrazem na aktivní politiku zaměstnanosti. Bylo zjištěno, že v Moravskoslezském kraji byly stále větší tendence přiklánět se k aktivní politice zaměstnanosti. Výdaje na aktivní politiku zaměstnanosti výrazně rostly, a dokonce v posledních letech převýšily i výdaje na pasivní politiku zaměstnanosti, od té doby spatřujeme výrazně příznivější hodnoty sledovaných ukazatelů.

Na základě získaných poznatků z praktické části bylo možné navrhnout doporučení. Ve své práci zmiňuji tři a z důvodu nepříznivých hodnot sledovaných ukazatelů během zkoumaného období jsou směřována pro Moravskoslezský kraj. První doporučení se týkalo zvýšení vzdělanosti obyvatel prostřednictvím dodatečného studia či formou podpory projektů zaměřených na vzdělávání. Druhé doporučení souviselo s koordinací specializace uchazečů s potřebami trhu práce prostřednictvím rekvalifikačních kurzů či zvýšené spolupráce všech subjektů na trhu práce. Poslední doporučení navrhovalo zabránit odlivu kvalifikovaných mladých lidí prostřednictvím zlepšení pracovních podmínek.

Hlavní cíl práce, tj. zaměřit se na srovnání vývoje nezaměstnanosti podle dosažené úrovně vzdělání obyvatelstva a vybraných ukazatelů trhu práce v Plzeňském a Moravskoslezském kraji v letech 2007-2017 se podařilo splnit na základě analýzy a komparace sledovaných ukazatelů. Výsledkem je srovnávací studie a zhodnocení daného vývoje. Ukázalo se, že i když vývojové tendence byly v krajích téměř totožné, hodnoty nezaměstnanosti a dalších sledovaných ukazatelů nepřetržitě hovořily v neprospěch Moravskoslezského kraje. Hodnoty Moravskoslezského kraje sice v současnosti značí výrazné zlepšení, stále ale nejsou tak příznivé jako v Plzeňském kraji. Vysoká nezaměstnanost u nižších úrovní vzdělání v pozorovaných krajích a nedostatečná úroveň vzdělání uchazečů o zaměstnání neodpovídající požadavkům trhu práce

v Moravskoslezském kraji, všechny tyto skutečnosti poukázaly na vzdělání jako na důležitý předpoklad pro uplatnění se na trhu práce. V závěru bakalářské práce byla na základě zjištěných poznatků navržena hospodářsko-politická doporučení, která by měla vést ke zlepšení současného stavu.

Námět na další řešení dané problematiky nad rámec této práce spatřuji v bližší specifikaci jednotlivých úrovní vzdělání. Bylo by vhodné zaměřit se na obory vzdělání, konkrétně na vystudované obory uchazečů o zaměstnání a na požadované obory u volných pracovních míst. Bližší specifikace potřeb trhu práce by pomohla lépe uspokojovat jeho požadavky, a tím by následně došlo ke snížení nezaměstnanosti. Každý kraj má specifické požadavky na určitá odvětví a bližší se zabývání touto problematikou by mohlo přinést další důležité poznatky o stavu trhu práce ve zkoumaných krajích.

Seznam použitých zkratek

1 VPM – jedno volné pracovní místo

APZ – Aktivní politika zaměstnanosti

ČR – Česká republika

ČSÚ – Český statistický úřad

EU – Evropská unie (z angl. European Union)

Eurostat – Statistický úřad Evropské unie (z angl. European Statistical Office)

ILO – Mezinárodní organizace práce (z angl. International Labour Organization)

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí

MSK – Moravskoslezský kraj

NH – Národní hospodářství

OECD – Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (z angl. Organisation for Economic Co-operation and Development)

PK – Plzeňský kraj

PPZ – Pasivní politika zaměstnanosti

PvN – Podpora v nezaměstnanosti

SPZ – Státní politika zaměstnanosti

ÚP – Úřad práce

VŠPS – Výběrové šetření pracovních sil

Seznam tabulek a grafů

Tabulka 1 Vývoj počtu obyvatel ve věku 15 a více let podle dosažené úrovně vzdělání v letech 2007-2017, Plzeňský kraj 37
Tabulka 2 Vývoj počtu obyvatel ve věku 15 a více let podle dosažené úrovně vzdělání v letech 2007-2017, Moravskoslezský kraj 39
Tabulka 3 Vývoj počtu zaměstnaných a míry zaměstnanosti v letech 2007-2017, Plzeňský kraj 41
Tabulka 4 Vývoj počtu zaměstnaných a míry zaměstnanosti v letech 2007-2017, Moravskoslezský kraj 42
Tabulka 5 Vývoj nezaměstnanosti v letech 2007-2017, Plzeňský kraj 44
Tabulka 6 Vývoj nezaměstnanosti v letech 2007-2017, Moravskoslezský kraj 45
Tabulka 7 Vývoj uchazečů o zaměstnání a vývoj volných pracovních míst v letech 2007-2017, Plzeňský kraj 47
Tabulka 8 Vývoj uchazečů o zaměstnání a vývoj volných pracovních míst v letech 2007-2017, Moravskoslezský kraj 48
Tabulka 9 Komparace zaměstnanosti podle dosažené úrovně vzdělání v letech 2007-2017, Plzeňský a Moravskoslezský kraj 49
Tabulka 10 Komparace obecné míry nezaměstnanosti podle dosažené úrovně vzdělání v letech 2007-2017, Plzeňský a Moravskoslezský kraj 53
Tabulka 11 Vývoj počtu uchazečů o zaměstnání podle dosažené úrovně vzdělání v letech 2007-2017, Plzeňský kraj 56
Tabulka 12 Vývoj počtu uchazečů o zaměstnání podle dosažené úrovně vzdělání v letech 2007-2017, Moravskoslezský kraj 57
Tabulka 13 Komparace počtu uchazečů o zaměstnání podle dosažené úrovně vzdělání v letech 2007-2017, Plzeňský a Moravskoslezský kraj 59
Tabulka 14 Vývoj počtu volných pracovních míst podle požadavku na vzdělání v letech 2007-2017, Plzeňský kraj 62
Tabulka 15 Vývoj počtu volných pracovních míst podle požadavku na vzdělání v letech 2007-2017, Moravskoslezský kraj 63
Tabulka 16 Komparace počtu volných pracovních míst podle požadavku na vzdělání v letech 2007-2017, Plzeňský a Moravskoslezský kraj 65
Tabulka 17 Komparace počtu uchazečů na jedno volné pracovní místo podle vzdělání v letech 2007-2017, Plzeňský a Moravskoslezský kraj 69

Tabulka 18 Výdaje na politiku zaměstnanosti v letech 2007-2017, Plzeňský kraj 72
Tabulka 19 Výdaje na politiku zaměstnanosti v letech 2007-2017, Moravskoslezský kraj 73
Tabulka 20 Vývoj celkového počtu obyvatel ve věku 15 a více let v roce 2007 a 2017, Plzeňský a Moravskoslezský kraj 77
Tabulka 21 Vývoj počtu zaměstnaných a míry zaměstnanosti v roce 2007 a 2017, Plzeňský a Moravskoslezský kraj 79
Tabulka 22 Vývoj podílu nezaměstnaných osob v roce 2007 a 2017, Plzeňský a Moravskoslezský kraj 79
Tabulka 23 Komparace počtu uchazečů podle dosažené úrovně vzdělání v roce 2007 a 2017, Plzeňský a Moravskoslezský kraj 83
Tabulka 24 Komparace počtu volných pracovních míst podle požadavku na vzdělání v letech 2009-2013, Plzeňský a Moravskoslezský kraj 85
Tabulka 25 Průměrné hodnoty počtu uchazečů na jedno volné pracovní místo podle vzdělání, Plzeňský a Moravskoslezský kraj 86
Tabulka 26 Shrnutí hospodářsko-politických doporučení pro Moravskoslezský kraj ... 90

Graf 1 Nabídka na trhu práce v Plzeňském a Moravskoslezském kraji.....18
Graf 2 Rovnováha na trhu práce v Plzeňském a Moravskoslezském kraji 20
Graf 3 Vývoj míry zaměstnanosti v letech 2007-2017, Plzeňský kraj, Moravskoslezský kraj a ČR.....43
Graf 4 Vývoj podílu nezaměstnaných osob v letech 2007-2017, Plzeňský kraj 44
Graf 5 Vývoj podílu nezaměstnaných osob v letech 2007-2017, Moravskoslezský kraj45
Graf 6 Vývoj podílu nezaměstnaných osob v letech 2007-2017, Plzeňský kraj, Moravskoslezský kraj a ČR.....46
Graf 7 Vývoj obecné míry nezaměstnanosti v letech 2007-2017, Plzeňský kraj, Moravskoslezský kraj a ČR.....52
Graf 8 Počet uchazečů na jedno volné pracovní místo v letech 2007-2017, Plzeňský a Moravskoslezský kraj.....68
Graf 9 Vývoj počtu obyvatel ve věku 15 a více let podle dosažené úrovně vzdělání v roce 2007 a 2016, Plzeňský kraj 78
Graf 10 Vývoj počtu obyvatel ve věku 15 a více let podle dosažené úrovně vzdělání v roce 2007 a 2016, Moravskoslezský kraj 78
Graf 11 Počet uchazečů na jedno volné pracovní místo, Plzeňský kraj.....80
Graf 12 Počet uchazečů na jedno volné pracovní místo, Moravskoslezský kraj 80
Graf 13 Vývoj podílu zaměstnaných osob s vysokoškolským vzděláním v roce 2007 a 2016, Plzeňský a Moravskoslezský kraj 81
Graf 14 Vývoj obecné míry nezaměstnanosti podle dosažené úrovně vzdělání v roce 2016, Plzeňský a Moravskoslezský kraj 83

Seznam literatury a dalších pramenů

Knižní literatura a odborné články

- BROŽOVÁ, Dagmar. *Kapitoly z ekonomie trhů práce*. 1. vydání. Praha: Oeconomica, 2012. 290 s. ISBN 978-80-245-1880-0.
- BROŽOVÁ, Dagmar. *Společenské souvislosti trhu práce*. 1. vydání. Praha: SOCIOLOGICKÉ NAKLADATELSTVÍ (SLON), 2003. 140 s. ISBN 80-86429-16-4.
- BUCHTOVÁ, Božena, Josef ŠMAJS a Zdeněk BOLELOUCKÝ. *Nezaměstnanost*. 2. vydání. Praha: Grada, 2013. 192 s. ISBN 978-80-247-4282-3.
- EZCURRA, Roberto a Andréas RODRÍGUEZ-POSE. Political Decentralization, Economic Growth and Regional Disparities in the OECD. *Regional Studies* [online]. 2013, **47**(3), 388-401 [cit. 2018-10-05]. DOI: 10.1080/00343404.2012.731046. ISSN 0034-3404. Dostupné z: http://www.tandfonline.com.zdroje.vse.cz/loi/cres20
- HÁJEK, Oldřich. *Regionální disparity a regionální politika: Česká republika v programovém období 2007-2013*. 1. vydání. Žilina: GEORG, 2011. 166 s. ISBN 978-80-89401-50-5.
- HOLMAN, Robert. *Ekonomie*. 5. vydání. Praha: C.H.Beck, 2011. 691 s. ISBN 978-80-7400-006-5.
- HYNNINEN, Sanna-Mari, Aki KANGASHARJU a Jaakko PEHKONEN. Matching Inefficiencies, Regional Disparities, and Unemployment. *LABOUR* [online]. 2009, **23**(3), 481-506 [cit. 2018-10-05]. DOI: 10.1111/j.1467-9914.2009.00460.x. ISSN 11217081. Dostupné z: http://onlinelibrary.wiley.com.zdroje.vse.cz/journal/10.1111/%28ISSN%291467-9914/issues
- KACZOR, Pavel. *Sociální politika a sociální systém ČR*. 1. vydání. Praha: Oeconomica, 2015. 270 s. ISBN 978-80-245-2096-4.
- KLIKOVÁ, Christiana a Igor KOTLÁN. *Hospodářská politika: Teorie a praxe*. 2. vydání. Ostrava: SOKRATES, 2006. 341 s. ISBN 80-86572-37-4.
- KREBS, Vojtěch a kolektiv. *Sociální politika*. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. 544 s. ISBN 978-80-7357-585-4.
- MAREŠ, Petr. *Nezaměstnanost jako sociální problém*. 3. vydání upravené. Praha: SOCIOLOGICKÉ NAKLADATELSTVÍ, 2002. 175 s. ISBN 80-86429-08-3.

- MATUŠKOVÁ, Alena a kolektiv. *Geografie Plzeňského kraje*. 1. vydání. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2014. 113 s. ISBN 978-80-261-0461-2.
- PRŮCHA, Jan. *Alternativní školy a inovace ve vzdělání*. Praha: Portál, 2001. 18 s. ISBN 80-7178 584-9.
- SAMUELSON, Paul A. a William D. NORDHAUS. *Ekonomie*. 18. vydání. Praha: NS Svoboda, 2007. 776 s. ISBN 978-80-205-0590-3.
- SIROVÁTKA, Tomáš a Ivana ŠIMÍKOVÁ. *Politika zaměstnanosti a další opatření na trhu práce v dlouhodobé perspektivě a v průběhu krize.* 1. vydání. Praha: VÚPSV, 2013. 95 s. ISBN 978-80-7416-114-8.
- VETEŠKA, Jaroslav a Michaela TURECKIOVÁ. *Kompetence ve vzdělání.* 1. vydání. Praha: Grada, 2008. 160 s. ISBN 978-80-247-1770-8.
- VLČEK, Josef. *Ekonomie a ekonomika*. 4. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009. 516 s. ISBN 978-80-7357-478-9.
- ZIERAHN, Ulrich Theodor. Agglomeration, congestion, and regional unemployment disparities. *The Annals of Regional Science* [online]. 2013, **51** (2), 435-457 [cit. 2018-10-05]. DOI: 10.1007/s00168-013-0555-3. ISSN 0570-1864. Dostupné z: https://search-proquest-com.zdroje.vse.cz/docview/1425577633?accountid=17203

Internetové zdroje

- BROŽOVÁ, Dagmar. *Hystereze na trhu práce*, pro modernirizeni.cz, 2003 [online]. [cit. 2018-10-05]. Dostupné z: https://modernirizeni.ihned.cz/c1-12455510-hystereze-na-trhu-prace
- ČSÚ. *Charakteristika kraje* [online]. [cit. 2018-10-05]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/11252/17840049/charakteristika_kraj.pdf/69b5df83-6174-4024-871c-6ae89d2c474b?version=1.5
- ČSÚ. *Charakteristika Moravskoslezského kraje* [online]. [cit. 2018-10-05]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xt/charakteristika_moravskoslezskeho_kraje
- ČSÚ. *Míry zaměstnanosti, nezaměstnanosti a ekonomické aktivity – únor 2015* [online]. [cit. 2018-11-05]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/cri/miry-zamestnanosti-nezamestnanosti-a-ekonomicke-aktivity-unor-2015-1viwzidofb

- ČSÚ. *Obecná míra nezaměstnanosti v regionech soudržnosti a krajích - roční průměr 2007-2017* [online]. [cit. 2018-11-05]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=ZAM06&katalog=30853&filtr=G~F_M~F_Z~F_R~F_P~_S~_U~301_null_&z=T&f=TABULKA&str=v95&c=v3~8__RP2016
- ČSÚ. *Průměrná hrubá měsíční mzda a medián mezd - mezikrajské srovnání* [online]. [cit. 2018-10-05]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=MZD07&z=T&f=TABULKA&filtr=G~F_M~F_Z~F_R~F_P~_S~_U~301_null_&katalog=30852&c=v3~8__RP2017
- ČSÚ. *Statistická ročenka Moravskoslezského kraje 2010, 9-2. Vzdělání populace (VŠPS)* [online]. [cit. 2018-11-05]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/2-801011-10-2010-09
- ČSÚ. *Statistická ročenka Moravskoslezského kraje 2010, 9-4. Zaměstnaní v NH a míra zaměstnanosti podle věku a vzdělání (VŠPS)* [online]. [cit. 2018-11-05]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/2-801011-10-2010-09
- ČSÚ. *Statistická ročenka Moravskoslezského kraje 2010, 9-7. Nezaměstnaní a obecná míra nezaměstnanosti (ILO) podle věku a vzdělání (VŠPS)* [online]. [cit. 2018-11-05]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/2-801011-10-2010-09
- ČSÚ. *Statistická ročenka Moravskoslezského kraje 2013, 9-2. Vzdělání populace (VŠPS)* [online]. [cit. 2018-11-05]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/801011-13-r_2013-09
- ČSÚ. *Statistická ročenka Moravskoslezského kraje 2013, 9-4. Zaměstnaní v NH a míra zaměstnanosti podle věku a vzdělání (VŠPS)* [online]. [cit. 2018-11-05]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/801011-13-r_2013-09
- ČSÚ. *Statistická ročenka Moravskoslezského kraje 2013, 9-7. Nezaměstnaní a obecná míra nezaměstnanosti (ILO) podle věku a vzdělání (VŠPS)* [online]. [cit. 2018-11-05]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/801011-13-r_2013-09
- ČSÚ. *Statistická ročenka Moravskoslezského kraje 2016, 9-2. Vzdělání populace (VŠPS)* [online]. [cit. 2018-11-05]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/9-trh-prace-7hm4eueqby

- ČSÚ. *Statistická ročenka Moravskoslezského kraje 2016, 9-4. Zaměstnaní v NH a míra zaměstnanosti podle věku a vzdělání (VŠPS)* [online]. [cit. 2018-11-05]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/9-trh-prace-7hm4eueqby
- ČSÚ. *Statistická ročenka Moravskoslezského kraje 2016, 9-7. Nezaměstnaní a obecná míra nezaměstnanosti (ILO) podle věku a vzdělání (VŠPS)* [online]. [cit. 2018-11-05]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/9-trh-prace-7hm4eueqby
- ČSÚ. *Statistická ročenka Moravskoslezského kraje 2017, 9-2. Obyvatelstvo ve věku 15 a více let podle vzdělání (VŠPS)* [online]. [cit. 2018-11-05]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/9-trh-prace-7r0m8pxgbv
- ČSÚ. *Statistická ročenka Moravskoslezského kraje 2017, 9-4. Zaměstnaní v NH a míra zaměstnanosti podle věku a vzdělání (VŠPS)* [online]. [cit. 2018-11-05]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/9-trh-prace-7r0m8pxgbv
- ČSÚ. *Statistická ročenka Moravskoslezského kraje 2017, 9-7. Nezaměstnaní a obecná míra nezaměstnanosti (ILO) podle věku a vzdělání (VŠPS)* [online]. [cit. 2018-11-05]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/9-trh-prace-7r0m8pxgbv
- ČSÚ. *Statistická ročenka Plzeňského kraje 2010, 9-2. Vzdělání populace (VŠPS)* [online]. [cit. 2018-11-05]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/2-321011-10-2010-09
- ČSÚ. *Statistická ročenka Plzeňského kraje 2010, 9-4. Zaměstnaní v NH a míra zaměstnanosti podle věkových skupin a vzdělání (VŠPS)* [online]. [cit. 2018-11-05]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/2-321011-10-2010-09
- ČSÚ. *Statistická ročenka Plzeňského kraje 2010, 9-7. Nezaměstnaní a obecná míra nezaměstnanosti (ILO) podle věkových skupin a vzdělání (VŠPS)* [online]. [cit. 2018-11-05]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/2-321011-10-2010-09
- ČSÚ. *Statistická ročenka Plzeňského kraje 2013, 9-2. Vzdělání populace (VŠPS)* [online]. [cit. 2018-11-05]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/321011-13-r_2013-09
- ČSÚ. *Statistická ročenka Plzeňského kraje 2013, 9-4. Zaměstnaní v NH a míra zaměstnanosti podle věku a vzdělání (VŠPS)* [online]. [cit. 2018-11-05]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/321011-13-r_2013-09
- ČSÚ. *Statistická ročenka Plzeňského kraje 2013, 9-7. Nezaměstnaní a obecná míra nezaměstnanosti (ILO) podle věku a vzdělání (VŠPS)* [online]. [cit. 2018-11-05]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/321011-13-r_2013-09

- ČSÚ. *Statistická ročenka Plzeňského kraje 2016, 9-2. Vzdělání populace (VŠPS)* [online]. [cit. 2018-11-05]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/9-trh-prace-gceygmkbzc
- ČSÚ. *Statistická ročenka Plzeňského kraje 2016, 9-4. Zaměstnaní v NH a míra zaměstnanosti podle věku a vzdělání (VŠPS)* [online]. [cit. 2018-11-05]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/9-trh-prace-gceygmkbzc
- ČSÚ. *Statistická ročenka Plzeňského kraje 2016, 9-7. Nezaměstnaní a obecná míra nezaměstnanosti (ILO) podle věku a vzdělání (VŠPS)* [online]. [cit. 2018-11-05]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/9-trh-prace-gceygmkbzc
- ČSÚ. *Statistická ročenka Plzeňského kraje 2017, 9-2. Obyvatelstvo ve věku 15 a více let podle vzdělání (VŠPS)* [online]. [cit. 2018-11-05]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/9-trh-prace-mdv9bu79ev
- ČSÚ. *Statistická ročenka Plzeňského kraje 2017, 9-4. Zaměstnaní v NH a míra zaměstnanosti podle věku a vzdělání (VŠPS)* [online]. [cit. 2018-11-05]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/9-trh-prace-mdv9bu79ev
- ČSÚ. *Statistická ročenka Plzeňského kraje 2017, 9-7. Nezaměstnaní a obecná míra nezaměstnanosti (ILO) podle věku a vzdělání (VŠPS)* [online]. [cit. 2018-11-05]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/9-trh-prace-mdv9bu79ev
- ČSÚ. *Statistiky, obyvatelstvo 2017, Moravskoslezský kraj* [online]. [cit. 2018-11-05]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xt/obyvatelstvo-xt
- ČSÚ. *Statistiky, obyvatelstvo 2017, Plzeňský kraj* [online]. [cit. 2018-11-05]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xp/obyvatelstvo-xp
- ČSÚ. *Věková struktura obyvatel - pětileté věkové skupiny, Moravskoslezský kraj* [online]. [cit. 2018-11-05]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=DEMD003&z=T&f=TABULKA&katalog=30845&str=v1530&c=v3~2__RP2017MP12DP31&u=v1530__VUZEMI__100__3140
- ČSÚ. *Věková struktura obyvatel - pětileté věkové skupiny, Plzeňský kraj* [online]. [cit. 2018-11-05]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=DEMD003&z=T&f=TABULKA&katalog=30845&str=v1530&c=v3~2__RP2017MP12DP31&u=v1530__VUZEMI__100__3042

- ČSÚ. *Základní charakteristiky ekonomického postavení obyvatelstva ve věku 15 a více let, Moravskoslezský kraj* [online]. [cit. 2018-11-05]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=ZAM01-B&z=T&f=TABULKA&skupId=426&katalog=30853&pvo=ZAM01-B&str=v467&u=v413__VUZEMI__100__3140
- ČSÚ. *Základní charakteristiky ekonomického postavení obyvatelstva ve věku 15 a více let, Plzeňský kraj* [online]. [cit. 2018-11-05]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=ZAM01-B&z=T&f=TABULKA&skupId=426&katalog=30853&pvo=ZAM01-B&str=v467&u=v413__VUZEMI__100__3042
- ČSÚ. *Základní charakteristiky ekonomického postavení obyvatelstva ve věku 15 a více let, ČR* [online]. [cit. 2018-11-05]. Dostupné z: https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=vystup-objekt&pvo=ZAM01-B&skupId=426&katalog=30853&pvo=ZAM01-B&str=v467&u=v413__VUZEMI__97__19
- ČSÚ. *Zaměstnanost a nezaměstnanost podle výsledků VŠPS – Metodika* [online]. [cit. 2018-11-05]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/zam_vsps
- ČSÚ. *Zaměstnanost a nezaměstnanost podle výsledků VŠPS - roční průměry – 2017, Zaměstnanost v NH podle krajů – 1. část* [online]. [cit. 2018-11-05]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/10180/61565968/2501321811.pdf/02fc9dbb-7388-420e-ac05-c1fdc4e5b093?version=1.0
- ČSÚ. *Změna výpočtu ukazatele registrované nezaměstnanosti* [online]. [cit. 2018-11-05]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/zmena_vypoctu_ukazatele_registrovane_nezamestnanosti20121107
- MPSV. *Aktivní politika zaměstnanosti a zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti* [online]. [cit. 2018-11-05]. Dostupné z: https://portal.mpsv.cz/sz/zamest/dotace/apz
- MPSV. *Analýzy stavu a vývoje trhu práce v Moravskoslezském kraji 2007-2017* [online]. [cit. 2018-11-05]. Dostupné z: https://portal.mpsv.cz/upcr/kp/msk/analyzy
- MPSV. *Časové řady míry nezaměstnanosti a podílu nezaměstnaných osob: Podíl nezaměstnaných osob od roku 2005* [online]. [cit. 2018-11-05]. Dostupné z: http://portal.mpsv.cz/sz/stat/nz/casove_rady

- MPSV. *Překlenovací příspěvek podporuje uchazeče o zaměstnání v začátcích jejich podnikání* [online]. [cit. 2018-10-05]. Dostupné z: https://www.mpsv.cz/cs/10414
- MPSV. *Roční zprávy Plzeňského kraje, Analýzy stavu a vývoje trhu práce v Plzeňském kraji 2007-2017* [online]. [cit. 2018-11-05]. Dostupné z: https://portal.mpsv.cz/upcr/kp/plk/statistiky/archiv_statistik
- MPSV. *Výdaje na státní politiku zaměstnanosti, Výdaje jednotlivých ÚP na SPZ do roku 2017 – členění podle krajů* [online]. [cit. 2018-11-05]. Dostupné z: https://portal.mpsv.cz/sz/stat/vydaje
- Slezská univerzita. *Změny ve struktuře zaměstnanosti* [online]. Karviná: Obchodně podnikatelská fakulta v Karviné [cit. 2018-10-05]. Dostupné z: http://info.opf.slu.cz/tc/soubory/cz/4.2.7.zmeny_ve_strukture_zamestnanosti.doc
- ÚP ČR - Krajská pobočka v Ostravě. *Situace na trhu práce v Moravskoslezském kraji* [online]. [cit. 2018-11-05]. Dostupné z: https://slideplayer.cz/slide/2311364/
- ŽÍDKOVÁ, Dana. *Vztah vzdělání a nezaměstnanosti v regionech ČR*, pro online.agris.cz [online]. [cit. 2018-10-05]. Dostupné z: http://www.agris.cz/Content/files/main_files/72/150768/60Zidkova.pdf